

Nicolai Tudeschij Catinensis Siculi,

ABBATIS PANORMITANI
PONTIFICIAE DISCIPLINAE
C O R Y P H Æ I,

Quæstio in vetusto Parmensi gymnasio anno 1418
argutissimè disputata,

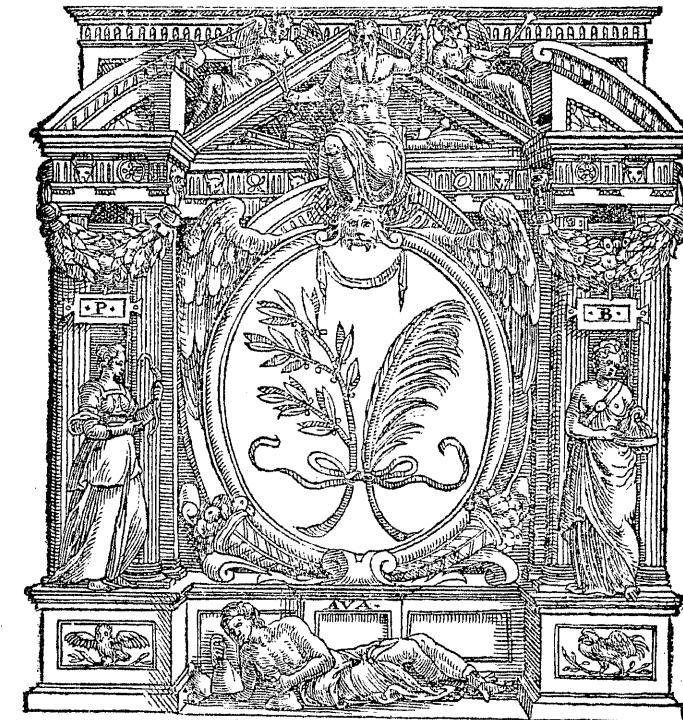
Cuius auctor ipse mentionem in suo in decretales, cum contingat, & significasti,
de foro compe. & in decr. cum ex iniuncto, de haeret.
commentario facit

Repetitio præterea, sive prælectio in decr. per tuas, de arbitris, dum Bononiæ Pontificium
ius anno 1432, publicè docerer,

A mendis autem, quibus obruta penè non intelligebantur, quoad eius fieri potuit, vindicatae,
non antea uero typis, sed opera nunc nostra
in lucem editæ.

Petro Vendrameno Corrigente.

CVM PRIVILEGIO SVMMI PONT. ET SENATVS VENETI.

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum Parmentem, M D L XIX.

Nicolai Tudeschij Catinensis Siculi;

ABBATIS PANORMITANI
PONTIFICIAE DISCIPLINAE
C O R Y P H A E I,

Quæstio in vetusto Parmensi gymnasio anno 1418
argutissimè disputata,

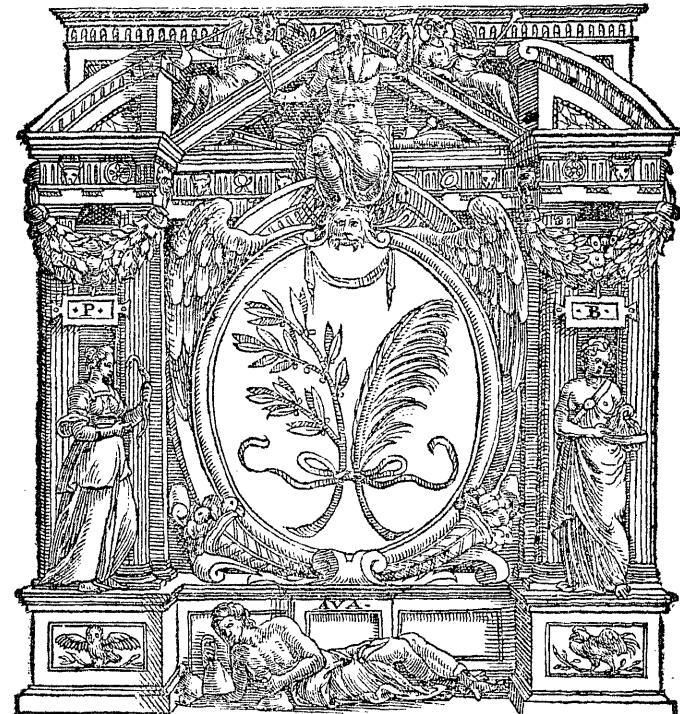
*Cuius auctor ipse mentionem in suo in decretales, cum contingat, & significasti,
de foro compe. & in decr. cum ex iniuncto, de haret.
commentario facit*

Repetitio præterea, siue prælectio in decr. per tuas, de arbitris, dum Bononiæ Pontificium
ius anno 1432, publicè doceret,

*A mendis autem, quibus obruta penè non intelligebantur, quoad eius fieri potuit, vindicatae,
non antea uero typis, sed opera nunc nostra
in lucem edita.*

Petro Vendrameno Corrigente.

CVM PRIVILEGIO SVMMI PONT. ET SENATVS VENETI.

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum Parmensem, M D L XIX.

ABBAT IS PANORMITANI

Q V A E S T I O S E P T I M A
non antehac impressioni
mandata.

S V M M A R I A.

- 1 Consuetudinis, ususq; longeui, non est leuis auctoritas.
2 Exemptus ab excommunicatione, utrum ualeat ab episcopo absoluiri.
3 Aliquem non posse, etiam in clericum, quicquam obtinere, sine auctoritate diaconiani.
4 Difficultas permittit alias prohibitum.
5 Clericus exemptus, in absolutione obtinenda, debet censeri eodem iure, quo aliij clericij non exempti censentur.
6 Constitutio inducta in favorem alicuius, non debet operari incommunum et documentum.
7 Episcopus est ordinarius exemptorum, quia in multis casibus habet iurisdictionem in illos.
8 Episcopus renunciavit priuilegio, ut non posset conueniri ultra mare, et ualuit renunciatio, et iam in prauidicium suumcessoris facta.
9 Exempti possunt sibi eligere diaconum proprium, unde periculum imminens debet aliquid operari.
10 Renunciatio beneficij facta in manibus eius, ad quem non spes habet, tenet in prauidicium renunciantis, sed non in prauidicium superiorum.
11 Exceptus permittendo prescribi spacio 40 ann. illi renunciantur.
12 Ubi actus non dependet a consensu partium, sententia non transi in rem iudicatam.
13 Qui potest condemnare, potest absoluere, cum eadem sit potestas condemnandi et absoluendi.
14 Exempti voluntarij non possunt ordinario confiteri, cum habent Papam in iudicem ordinarium.
15 Exemptus si renunciat sine Pape licentia, quod ad ipsum renunciatio non ualeat.
16 Exemptus non potest tacite vel expresse priuilegio renunciare sine Pape licentia, et si renunciat, non tenet.
17 Exemptus non potest prorogare iurisdictionem ordinary, sine Pape licentia.
18 In novo testamento, non solum Petrus, sed etiam ceteri Apostoli pari confortio et honore, et potestate prediciti fuerunt.
19 Christus uoluit unum preferre, et ecclesiam super unum conditum ad designandam unitatem in Ecclesia. Vnde ut una est Ecclesia, ita unus debet esse pastor.
20 Licit concilium, nullo Pape superstitio, supremam habeat potestatem, non tamen posset statuere, quod nullus eligeretur in Papam, ita quod Christianitas regeretur per concilium, quia Deus disposuit unum debere praesidere, vnde Papatus est de iure divino.
21 Credens Papatum posse confidere penes duos, est hereticus.
22 Parochianus, etiam de licentia superioris, non potest eligere sacerdotem non habentem curam.
23 Exemptus, per exemptionem efficitur non subditus, et immēdiatè subditus Papae.
24 Rationes prohibentes clericum consentire in alium sine sui superioris licentia, habere uidentur locum etiam in exempto respectu Pape.
- 25 Processus initus, per iudicem, per recusationem in ipsius iudicis personam ex iusta et probabili causa propositam citra appellationem interpositionem, An corruat.
26 Denunciatio, an ipso iure suspendat iurisdictionem.
27 Iudicem non posse post recusationem, propositam causam committere sine recusatoris assensu.
28 Iudicem recusare post item contestatam non licet.
29 Ubique certum, et notorum est parti absentis declinatoriam exceptionem competere, non tenetur pars absens cistata, ad iudicis citationem uenire.
30 Delegatus prorsus desinit esse index, si pronunciatum fuerit exceptione recusationis, nec fuerit appellatum.
31 Si à delegato ordinary recusati appellationem fieri contingit, an posset ad superiorem ipsius recusati appellatio fieri, et recusato preterito, an uero sit ad eundem recusatum, ut alium delegatum deputet appellandum.
32 Index recusatus, an posset, partibus in uitis causam delegare neutrī parti suspecto.
33 Ordinarius, qui tanquam lites execratis non uult deuenire ad arbitrorum electionem, potest causam indubie committere, etiam partibus in uitis, dummodo commitat personā neuiri parti suspecto.
34 Ordinarius, de iure ciuilī aperte recusari non potest, licet posset peti, ut detur sibi coadiutor, uel adiutorius.
35 Notorietas facti operatur idem, quod notorietas iuris, que ex sententia oritur.
36 Optio committendit, uel remittendi causam ad superiorem, nisi detur dari iudicii recusato, et non recusatori.
37 Negatu preposita uerbo potest, importat necessitatem.
38 Delegatus nihil habet iure proprio, sed iure delegationis.
39 Delegatus si sit suspectus, non potest committere sine partii consensu: quia non habet iurisdictionem efficacem.
40 Index ordinarius habet iurisdictionem generalem.
41 Delegatus, de iure ciuilī recusatur ex sola voluntate, sine causa probacione.
42 Appellans, ubique negat iudicem immediatam habere iurisdictionem, non uidetur posse ad illum appellare, immo ad superiorem provocat.
43 Actor potest iudicem recusare, et petere, ut causam alteri committat, et si recusat iudicem adeundo non aditum.
44 Protestatio ubi non procedit, tunc uidetur factum procedere uerbis.
45 Cui conceditur hancius ad fontem, similiter concessum uidetur iter ad ipsum.
46 Clerici in priuatione propter non residentiam, non requiritur solemnitas iudicialis.
47 Non re uiritur quod sententia feratur in non residentem, sed quod spoliatur.
48 Episcopus in admonitione, et spoliatione non tenetur requirere concilium capituli, cum tantum exequitur iuris dispositionem.
49 Concessa iure uidentur omnia, sine quibus apte ad finem non perueniuntur.
50 Habens collationem potest titulum exigere a posidente beneficium.
51 Episcopi ad officium spectat absentem, ad residentiam reuocare, et consummaces priuare.
52 Prelatos ad inferiores habentes iurisdictionem in personam illorum de collegio, non pertinet iurisdictione.
53 Institutio cui competit de iure communis, competit deslitudio.
54 Corporis partem tangens, an totum corpus tangere uideatur.
55 Hospitale, an dicatur locus religiosus.

C A S V S

VO CLERICALI charactere insigniti quorum alter exemptionis priuilegio erat redimitus, se adiuuice inuidia, uel indignatio ne persecuerunt sic, qd in sententiā canonis, si quis suadente, pariter inciderunt. Ab epo loci munus absolutionis exceptus obtinuit. Contra alterum uero cōs ex officio processit, ut pro tanto excessu dignam acciperet ultionem. Ipse autē ad iudicium ipsius ep̄i principaliter vocatus in ep̄m ex iusta, & rationabili cā recusationis exceptionem obiecit. Sed ep̄s hac recusationis exceptione cōtempta ad ulteriora processit, quosdam articulos explicauit. Post hoc ipsam cām ante iudicialem suām cūdām prouidē delegauit. corā quo iste clericus euocatus aduerſus processum post recusationem propositam per ep̄m initiam qōnem mouit. Et tandem pp̄ h̄c & alia grauamina ad metropolitānum, omisso ep̄o delegante, in uocem, appellationis p̄rupit. interea uero quidam Abbas, ad quē cuiusdā beneficij per dictum clericum possessio collatio competebat, cundem clericum, quia multis annis in dicto beneficio residentiam non fecerat, p̄pea ab eodem beneficio duxit sequestrandum. Ex isto chemate quatuor principiter elicuntur dubia. Primum dubium, nūquid à iurisdictione ep̄ali exceptus in suām canonis incidentis ualuit ab eodem ep̄o munus absolutionis consequi. Secundū, an processus rite p̄ iudicē post recusationē in ipsius iudicis psonā ex iusta, & probabili cā propositam citra appellationis interpositionē corruat. Tertium dubiū, si à delegato ordinarij recusato appellari contingat, posfit ad superiorem ipsius recusati, eo recusato pr̄terito appellari, an uero sit ad eundem recusatū, ut aliū delegatū deputet, appellandum. Quartum dubiū, nūquid pr̄elatus citra ep̄m aliquicuius beneficij collationem de iure cōt̄, uel speciali sibi uendicantis institutum de eodem beneficio, ac sibi non subiectum ualeat non residentiæ occasione eodem beneficio perpetuū priuare. Et ut modum fidelissimæ uetus statis, semē iuxta l. testū. C. de testa. ¶ Cum cōsuetudinis ususq; lōgeui non sit leuis au-

Et oritas, ut in c. cum consuetudinē, de confus. arguā p̄i
2 mō ad partē affirmatiuam primi dubij uidelicet. Qd̄
exemptus ab excōcōatioue ualeat ab ep̄o absolui. Et p̄i
mo sic, priuilegio canonis non odioso, & in aliquius fa-
uorem induito renunciare quis potest, siue illud insit
cōcessum collegio, & ordinī de priu. si de terrā, & c. ac-
cedentibus, & de consti. cum accessissent, & de pb̄e. cum
illorū siue singularibus personis, de ele. q. sicut de regu-
la. ad apostolitā, & c. statutis. 12. q. 1. q̄ periculolum
C. de pactis, si quis in conscribendo, & C. de procurato.
In eo minus. Cum ergo hoc ius exēptionis sit fau-
rabile, non odiosum, cū respiciat ēt priuatū utilitatem
exempti potuit similiter illi renunciare faciendo se ab
ep̄o absolui, & maximē si arctaretur p̄ absolutione ire
ad Curiā Ro. uel ad aliū superiorē longinquū, uel pri-
uilegiū foret sibi dānosum, & ī regulam, quod ob gra-
tiam alicui concedis ī eius dispendium retroqueri nō
debet, de reg. iu. quod ob gratia. lib. 6. & pdicta uident
procedere, siue dicamus absolutionē ēstē de foro contē
tioso & q. alter lāditur; facit. c. excōcōta. or. & q̄ ibi no.
in gl. 12. q. 3. Qd̄ dicit aduersariū uitandum in absolu-
tione siue dicamus eū ēstē de foro pn̄iali iuxta gl. i. c. 2.
de p̄o. & remiss. lib. 6. in utroque. n. corū uidetur absolu-
tionem per ep̄m fieri posse. † Nec obstat, si dicatur quē
non posse etiam in clericis qui quam sine authē. dicē-
cesani, ut, in c. significasti; de foro competen. & c. omni-
nis utriusque sexus, de p̄o. & remiss. Proprius enim
est dicēcesanus exemptorum, ut no. de priu. auth. lib. 6.
& in c. nullum. 9. 3. dist. ergo sine Papæ licentia clericis
habere non pōt. Nam priuilegiū multiplicatur, & pri-
mo aliud est subditum mero iure in aliquem penitus
extraneum, sine superioris licentia consentire. & aliudi
exemptum consentire in eum, qui alias est suus iudex,
līcet speciali priuilegio fuerit ab eius iurisdictione exē-
ptus. Ratio diuersitatis est, qm̄ res de facilī rēdit ad na-
turam suam. 3. 5. dist. ab exordio. ff. de pac. 1. si unus. s. q.
& in spē siue in sīlī facilius tollit actionē, nō exceptio
contra ius cōe competens, quām iuri consona ad hoc,
quod no. gl. 1. 6. qd. ult 5. q. Iurisdictionē autem ordinaria
est consona: exceptio uerū diffona. Item nō habetur sic
de facilī copia Papæ per exemptos siue copia ordina-
rij per non exemptos, & sic † difficultas permittit alias
prohibitum. 6. 3. dist. cum longe, & 2. q. 1. pudenda, &
9. 3. dist. iusta, & de testa. p̄tate. Item si subditus ep̄i pos-
set ipsius iurisdictionē effugere sine eius licentia, pos-
set, & secundus, & ulterior, & si ostenderet eorum iuris-
dictio, quæ rō cessat in Papa. 9. q. 3. cūcta per mundum
concedatur ergo exemptio. Ad idem optimē. c. lumino-
sus. 18. q. 2. ubi in loco exempto ep̄s nihil iurisdictionis
exercet, nisi fuerit ibi inuitatus. ergo exemptus pōt id,
qd̄ aīs non posset, & illud qd̄ legit & no. in c. cū ep̄s, de
off. ord. lib. 6. & facit pro hac parte gl. fi. in cap. 1. de off.
deleg. innuens exemptos posse in aliorum iudicium con-
sentire. facit ēt id, quod no. in c. abbatibus. 18. q. 2. & in-
terdicimus. 16. q. 1. & in c. cum & plantare super herbo,
pleno iure de priu. † Nec pro eo quod exemptus est,
debet ēstē peioris conditionis, & saltē in absolutione
obtinenda debet censeri codem iure, quo alij clericī
non exempti censentur, ad hoc quod no. in c. de monia
libus de sen. cxc. Ne detur isti exempto præsentim, si est
religiosus, materia uagandi. Ad prædicta faciunt not.
per Bart. in l. hostes. ff. de capt. & postlim. reuer. ubi dic-
cit, quōd Populi gaudentes libertatis, exemptionis pri-
uilegio ut Veneti, non desinunt ēstē de ciuibus Roma-
nis,

Quæstio Septima.

239

nis, unde possunt uti legibus communibus: quia primum legum non debet ipsis istud incomodum afferre, arg. 1. in bello. §. si quis feruum. ff. de capti. ubi patet, qd constrictio inducta in fauorem alicuius non debet operari incomodum, & no[n]umentum, ut regula, quod ob gratiam, de re.iur.lib.vj. Eodem modo respondetur ad omnes, de pce. & re. & ad c.ij.co.ti.lib.vj. quia illa ueniant sibi locum, quando totaliter extraneum uellet eligere pro absolutione obtinenda. Sed episcopus loci non est totaliter extraneus; nam licet Papa, uel ipsius ibi legatus sit ordinarius uolentium eum fm Inno. in pastoralis, de offi.ordi. t[em]ps est ordinarius exemptum: quia in multis casibus h[ab]et iurisdictionem in illos, ut in cabolendam, cum similibus de haereti. & est bonus tex. in c. i. de priu. lib.vj. unde fatis himoi habet ordinariam, & hic quia contractus celebratur per exemptionem in aliam diocesem, non facit sortiri forum, ubi contraxit, ut legi. & no. de fo.compe.c.Romana, lib.vj. Si autem exemptus contrahat in diocese, ubi est exemptus, remaneret efficaciter de foro ep[iscopali]. Nec isto casu contrarius dat, uel parat forum sed tollit priuilegium, quo defendebatur a foro, de priuile.c.j.lib.vj. ubi tex. aperius innuit, qd ratione debiti, rei uel delicti, exemptus proflus in ipsis casibus caret cōmodo libertatis. Secundo principaliter arg. de c.dilecti, de fo.cōpe. ubi patet, qd priuilegium alicui concessum, ut non possit corā certi iudice conueniri, refertur ad iniuitum, non autem ad voluntarium, unde ibi ep[iscopali] renunciavit priuilegio, ut non possit conueniri, refertur ad iniuitum, non authen- b. d. at voluntarium, unde ibi ep[iscopali] renunciavit priuilegio, ut non possit conueniri ultra mare; & ualuit renuncia- tio, etiam in pra[i]udicium successoris facta. I. si quis in scribendo c. de pac. & l.ij. §. Sed si agant ff. de iudi. iiij. probatur, quia t[em]ps exempti possunt sibi eligere diocesem suū propriū, unde periculū imminens in mora debet ali- quid operari; facit c. sacro. de sen. excōi. & c. pastoralis, de offi. ordi. c. pratercā. iiij. qd ualuit absolucione: quia est presupposito, quia prorsus non posset quis renunciare priuilegio exemptionis in pra[i]udicium superioris, potest tamē in ep[iscopali] pra[i]udicium renunciare, cōtractus ipsum tangit, ut no. in c. cum tempo. de arbi. uidetur. n. qd in potestate est exempti uti, & non uti priuilegio; & tamen sibi non pra[i]udicatur in sequentibus actibus, ut priuilegia de priuile. & in cle. spēp. de uer. fig. & per Ioā. And. in c. fi. de confus. facit C. de ep[iscopali]. & cle. authen- p[ro]b[atione] teris ij. & submissio tenet quo ad ipsum subiectum se, & non quo ad suū superiorem, quod me.ca.c. cum di- lo lectus, & c. inter dilectos, de dona. sic & t[em]ps renunciatio beneficij facta in manibus eius, ad quem non spectabat, tenet in pra[i]udicium renunciantis, sed non in pra[i]udicium superiorum, ut notatur de renunc. in c. quod in dubijs, & melius in c. qd dei timorē, de sta. regu. tunc, & abiuratio iurium dignitatis tenet quo ad obiurantes, sed non quo ad ipsam dignitatem, de insti. cum uenient. Itē, & quia maior potest se subiecte minori. ij. q. vij. nos si cōpetenter, & ff. de iur. om. iud. est receptum. Multo fortius iste exēptus, qd alias est minor ordinario potuit absoluī p[ro] ipsum ordinariū. Itē priuilegiū patit exceptionem fori, qd dilatoria est, ut colligitur de priuile. cū persone, lib.vj. sed exceptione fore non introducta in fauore reipublicæ, sed singulare personarū quis potest renunciare, tacitē, & exp[ress]e. 3. q. 6. c. pulsatus, & c[on]ceptio, de re.iudi.inter monasteriū, & de appell. si duobus. Itē qd ualuerit absolucione, p[ro]bat qd est tenēdo.

qd exemptus non possit exp[ress]e renunciare foro, potest tacitē trahēdo in loco non exēpto, de primi. c.j.lib.v. Iste autē recipiēdo absolutionē ab ordinario, tacite renuntiauit foro, de his qd sunt à ma. per ca. ex ore. Et qd licent tacitē, qd non licent exp[ress]e, ut patet de iuramento calu. c.j.lib.vi. & c.dilecti, & c.f. de fo.cōpe. & in c. fi diligenti, eo.ti. & facit, qd non glo. i. q. i. inolita. Vnde 11 t[em]ps exēptus pmittendo p[ro]scribi p[ro] priuilegiū exēptionis spacio quadraginta annorū, illi renunciat, sicut legit de priuilegijs, accedentibus; faci. de capel.mo.c.j.eccl[esi]e tñ Romana non piudicat nisi per centū annorū spaciu, ut no. 16. q. 3. c. ult. sicut de usallo no. i.c. ad audiētiā, de p[ro]scri. itē caue in s[ecundu]m, nā s[ecundu]m lata qd exēptū sup iure subiecti, sed non respectu p[ro]fona, qd non sit in indicio ut in c. suborta, & c. cum sup. de re.iudi. facit c. inter dilectos, in fine, de dona. s[ecundu]m saltē tacitē non posset exēptus priuilegio renunciare, talis s[ecundu]m non transflit in rē iudi. qd s[ecundu]m transire in rē iudi. p[ro]cedit à consensu partiū, ut in c. quod ad g[ra]ulta. de re.iudi. & in l. absolutio- 12 nē. C. de execu. seu. t[em]ps Hinc est, qd ubi actus non depēdet à consensu partiū, s[ecundu]m non transflit in rē iudi. ut in c. la- tor. c. tenor, & in c. cōsan. de re. iudi. & maxime de hoc p[ro] gl. in pred. c. lator. in cōtrariū, & ad partē negatiuam 13 qd non ualuit ab ep[iscopali] absoluī, inducunt ēr plura. t[em]ps Et primo qd p[ro]t cōdēnare, p[ro]t absoluere, qd cadē p[ro]t est litigandi, & absoluendi, de p[ro] dist. i. uerbū, de maio. & obe. cum inferior, xxi. di. inferior. Sed ordinarius non potest ligare exēptū, uel iudicare, ergo nec absoluere p[ro]t. Ad hoc facit illud g[ra]uale, qd qd fit corā iudice in- cōpetenti, uel p[ro] ipsum, est ipso iure nullū, de iudicij c. ac si clerici, de consue. ad audiētiā. 2. q. i. in princi. & quodcumq; quo ad exēptū. 16. q. i. frater noster; facit quod no. Hosti. in c. nimis, el. j. de excess. præl. ubi dicit

14 t[em]ps qd exēptū ēt uoluntarij non possunt ordinario com- fiteri, cū h[ab]erent Papā in iudicē ordinariū, nec ēdīctū est, p[ro] quo facit c. ois, de p[ro] & remis. & c. iij. eo. ti. lib. vj. Secundo abducit illud g[ra]uale pacto priuatu iure pu- blico minime derogat, de fo.cōpe. si diligēti sed ius pu- blicū qd sit in sacrif. & sacerdotib[us] di. ius publicū, & h[ab]et locū, si tale ius est qdcessum alicui non in eius fauore tñ sed alterius, de sen. excōi. qtingit, de imuni. ecc. aduersus, de arbi. cū t[em]ps. Cū ergo Papa h[ab]et ius dioceſani in exēpto, ut s. m. j. p[ro] p[ro]batū fuit, non potuit iste exēptus sine ipsis licetia in aliū iudicē p[ro]tentire. iiij. ad hoc facit, qd sicut clericis sine ep[iscopali] licetia non renuntiat b[ea]tio, de renunc. c. admonit. & c. qd in dubijs, nec exēptus sine licetia, de renunc. c. fi. de elec. si abbate, lib. vj. nec ad aliā eccl[esi]ā potest se trāferre, ēt si hoc h[ab]eat cōuetu- 15 do, de cōfus. cū uenerabilis. t[em]ps & si renūtiat exēptus si- ne Papæ licetia quo ad ipm renūtiatio non tenet. 6. q. 3. deniq; facit tex. iuncta glo. c. qd in dubijs, licet glo. ibi. p[ro]p[ter]a dicit Pau. & cōiter doct. in cle. una. de. renunc. qd renunciant in manibus non superioris, non pdit p[ro]prietate sed possessionē, & allega. 17. q. 2. Gonfouldus; sed ēt p[ro]batur, qd ēt quo ad se non tenet respectu p[ro]prietatis, ut i. c. fi. de renunc. Quarto p[ro]bat à simili. nā sicut clericus si ne ep[iscopali] licetia ab alio non recipit ordies, sic nec exēptus sine Papæ licetia de ep[iscopali] ordine patet Ixiii. di. Saloni- tanæ, de aliis est tex. optimis in c. cū nullus, de tēpo. or. di. lib. vi. nisi aliud ex priuilegio cōpetat, de p[ro]scri. ue- niens. si ergo non possunt ab aliis ordinari, ergo nec absoluī, uel aliter iudicari. 9. q. 2. nullus, & de paroch. nullus. Itē p[ro]bari in simile p[ro] authē. de priu. i. §. in hibemus. li. vi. ubi patet, qd exēptū ēt in loco exēpto ne

queunt construere ecclesiā sine licentia Papæ. vnde eodem modo fortius uidetur, q̄ non possit absolui, cum notabilis & periculosus sit exercere iurisdicōnem, & auctoritatem præstare in personā, q̄ in locum. 12. q. 1. p̄cipiūs, & hæc arg. sufficient ad utrāque partem. Ad solutionem ergo breuiter condescendam inferam primò in hoc art. duo dubia, quæ per patres iuris canonici tracta reperies. Et obseruo dictum Feder. de Señ. consil. 14. ubi hanc quæstionem attingit. Et ibi decidit absolutionem ualere, motus aliquibus rationibus supra in prima parte inductis. Dicit tamen, q̄ dominus Iō. Andr. in cle. pen. de sent. excō. in glo. fin. sensu contrarium, & si illud esset uerum, dicit ipse, quod sequeretur maximum absurdum, quod monachi regulares exempti pro qualibet absolutione haberent ire ad curiam, cum eorum abbates non nisi in casibus à iure expressis à sua canonis eos absoluere possint, ut ipse plenè disputat in eodem cōsilio; & bene facit tex. in cle. j. de priuile. Pro hoc ult. dicto, sed redeo ad tex. p̄ræal. in d. cle. pen. quæ tñ probat oppositum eius, qd̄ ipse decidit, ubi ep̄i absoluunt exēptos canonis in casu illius de auctoritate Apostolica, & sic, ut delegati, nō aut̄ auctoritate p̄pria, & plus sensit Fed. in conf. p̄ræal. q̄ etiam in aliis contentiosis possunt exēpti prorogare iurisdictionem ep̄i, seu ipsorum priuilegiis non uti, nec per hoc præiudicatur eis in sequentibus actibus; & uidetur principaliter mō ueri, q̄ talia priuilegia sunt in fauorem priuilegiati cōcessa. Itē per c. lumenoso, 18. q. 2. Io. de Lig. in cle. ne in agro, de sta. regu. soluit op̄i. Fed. ponēdo. ibi uerba Fed. de uerbo ad uerbum, de eo tñ mentionem nō faciendo. Anto. in c. significasti, de fo. cōp. incidenter, & succinētē tetigit hanc opin. dicens, determinationem Fed. ferē fal sam per tex. p̄ræal. cle. pen. cum sua gl. nec obstat f̄m eū c. lumenoso, quia loquitur in iis, in quibus sufficit sola inuitatio, & nō exigitur prorogatio; sed nos loquimur in iis, in quibus nō sufficit sola inuitatio, & exigitur prorogatio; uel ibi de aliis non exēptis, sed priuilegiatis; uihil aliud dicit do. Ant. sed considerauit ad illum tex. facilem responcionem, nam ibi absoluunt ep̄i non auctoritate apostolica, quia in casu illius cle. Papa reseruat sibi absolutionem; quo casu ep̄i etiam subditos absoluere nequeunt, in c. nuper, de sen. exc. & sic non rōne exēptionis, ut dicit ibi glo. sed rōne referuationis oportebat ep̄os fungi in absolutione auctoritate Apost. in c. irrefragabili, de off. or. & in c. de sta. reg. lib. 6. & de cle. ego. c. j. eo. lib. Item q̄ d. Ant. facit, q̄ ipse tenet post Io. de Lig. in d. c. significasti, ubi dicit clericū subiectū abbatī, etiam ubi non p̄t perueniri ep̄s, posse prorogare iurisdicōnem ep̄i, seu sine consensu Abbatis. Sed hæc indistincte ibi non sūi secutus. Quartò reperio Io. An. in regula scienti de reg. in lib. 6. in Mercu. lenissime oppositum eius, qd̄ tenuit Fed. nō tñ loquitur specificè in terminis casus nostri; sed format ibi q̄onē de exempto phēntē in loco exēpto, & promittente non declinare forū diocesanū, si statuto termino debitu nō soluisset, de quo soluendo p̄ceptum diocesanū recepit. lapsō termino, & debito non soluto diocesanū ignorans illum exēptum, quia nec talis cōiter putabatur, illum citauit, & quia nō cōparuit ut cōtumacem excōcauit. Vnde querēbatur, an talis sua ligauerit exēptum, ex quo prius renūciebat, quo ad illū art. exēptionis priuilegio, & excludit ibi 16. q̄ non t̄ quia exēptus priuilegio fori renūtiare nō potuit, tacite uel exp̄esse sine Papæ licentia; & si renūtiavit, processus uel sua nō tenet, cum tale priuilegium re-

spiciat etiam superioris fauorem, ne suos subditus iudicetur ab alio; facit ad ea. 2. q. 1. multi, de iure iur. nimis, & de arb. cum tpe, s. q̄ ualeat renūciatio, q̄ solum legit ius renūciacionis, & non superioris, uel alterius: bene facit f̄m eū de fo. cōp. Romana, lib. 6. ubi etiam consentientibus partibus archieps omisso appellationis ar. non cognoscit de principali. Ad idem, qd̄ d̄f renūciare tacite h̄endo, uel delinquēdo, uel p̄scribi, p̄mittendo. Redit q̄ hæc non sunt sine auctoritate Papæ & iurisdictionis hoc permittit. Eodem modo r̄dit ad decretum de p̄e. & remiss. Et p̄ hoc aperte sentit Io. An. absolutionem nō tenere t̄ cum non possit exēptus, progare iurisdicōnem ordinarij sine Papæ licentia f̄m eū. sed, tñ in loco supra all. non allegat Io. An. in d. reg. habemus. Ego ex p̄dictis colligo duas op̄i. 3. trias p̄ docūsum ingenij, & maxime reputationis positas, quorum unus non alterum allegat. Nā Fed. de Señ. & Io. de Lig. indicant in vnā sua, q̄ exēptus sine Papæ licentia possit prorogare iurisdicōnem ep̄i loci; sed Io. An. & d. An. sua, q̄ s̄a fatigant; & sic nō p̄t eligi cōsideratio, quātūq; art. s̄t quodidianus. Sed ego, licet minimus, ut prorsus idignus etiā fatorū doctorū officiū calamū extirpare, confusis tñ pulchrae sua suggesta a glossatore indatam in 6. lib. q̄ etiam ex falso scripto quis debet commendari, quia p̄ ipsum inuesligandæ ueritatis uia aliis p̄paratur, submittam, qd̄ in mente concepi. Et pro dilucidatione materiæ submittam quedam iuueniūbus in cognita. Quod t̄ in nouo testamento non solū Petrus, sed etiam ceteri Apost. pari consortio, & tenore, & p̄testate p̄diti fuerunt. Nam Christus post resur. suam parentem p̄testatem oibus Apost. tribuit dicens, Sicut p̄ me misit, & ego mitto uos; accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, & remittentur eis, & quorum retinueritis retenta crunt, ut patet 10. 20. & transumptu in c. loquitur 24. q. 1. & 21. dist. in nouo, qd̄ est intelligendum respectu ordinis, & p̄secrationis, nam in ordine, & p̄secratione Petrus nō erat maior aliis Apost. sicut nec hodie Papa aliis Ep̄os. Sed in administratione bene erat maior: quia ipse solus erat Princeps illorum, ut in p̄al. c. loquitur, & in c. in nouo, & 80. dist. in illis, 19 & 25. dist. p̄fectis. Et t̄ uoluit Christus unū p̄ferre, & Ecclesiā petra sup̄ vna cōstrueret ad designādū vnitatē in Ecclesiā; vnde vna est Ecclesiā, ita vnu debet esse Pastor, ut dicit tex. i. p̄c. c. loquit. Itē Ecclesiā militat̄ est diuinus exēplā a triūphantē, dicente Io. in Apoc. 12. Et uidi Hierōlem stām nouā descendētē de celo &c. Et Moysi dictum est Exo. 25. q̄ oīa faceret f̄m exēplare sibi in monte monstratū; & hoc p̄batur in c. fi. 89. dist. vnde sicut in Euā triūphantē, vnu est Princeps, f̄ Deus, cui cunēta obediunt, ita & in militanti vnu debet esse Princeps, f̄ Papa, cui omnes hoīes obedirent. & de hoc 20. etiam est gl. no. in cle. ad nostrū de hære. & ex hoc t̄ infero, q̄ licet concilium nullo Papa superēte suprēma habeat p̄testatem; non tñ possit statuere, q̄ nullus eligeretur in Papam, ita q̄ Christianitas regeretur p̄ concilium, q̄a Deus dispoluit vnu debere p̄festidere. Vnde Papatus est de iure Diuino, ut in iuribus superioribus alleg. & no. p̄ Io. An. in c. de renū. lib. 6. Et ius Diuini p̄ inferiorem tolli non p̄t. 25. q. 1. sunt quidam: q̄a inferior nequit tollere legē superioris in cle. ne Romani, de elec. Ex hoc etiā t̄ infero, q̄ credens Papatum posse confidere penes duos est hæreticus: q̄a peccat in illum art. Et vnam sanctā Eccl. &c. ut dicitur singulariter in c. non aut̄. 7. q. 1. fecus aut̄, si duo crearent in discordia, & qui-

& quilibet crederet confidere penes se. Isti enim non sunt hæretici, licet aliter peccent, nec etiam unī eorum credentes, cum oēs fateantur unā ecclesiā; & hoc e uoluit gl. sing. 24. q. 6. 1. c. j. Redeundo ergo ad primum oēs Apost. distributiū sacerdotes ordinabant, ligabant & soluebāt auctoritate eis per Christum tradita. Vnde tota ecclesia regebatur tunc per Apostolos, & alios sacerdotes. non nō erant distincti fines, nec parochiae, sed indistincte exercerant p̄testatem sibi traditam, nec adhuc erant ep̄iscopi, sed idem erat sacerdos, qui ep̄iscopus, & cum presbyteris conuersi Ecclesiā gubernabant, sed postmodum orta fuerunt schismata in ecclesia Dei adeo, quod quilibet eos, quos baptizauerat, suos esse putaret. Vnde unus dicebat, ego Pauli, ego Cephæ &c. Vnde ut schismata tollerentur fuit decretum in toto orbe per ecclesiā uniuersalem, ut unus de presbyteris eligeretur, qui deberet p̄festidere ceteris, quem appellamus ep̄im. i. superintendentem. Unde ep̄i, non à Deo, sed potius ab uniuersali ecclesia ratione p̄diti fuerunt instituti hæc probantur. 95. di. olim, & c. legimus. 93. dist. Nec fuerunt incontinenti di uisi ep̄atuum fines, sed unus ep̄iscopus absoluebat existentes in territorio, ut no. In. in c. cum cām, de proba. & ex p̄dictis p̄test est inferri, quod uacante ecclesia p̄test concilium ep̄os creare, cum originaliter ab ecclesia fuerunt constituti, ut suprā dixi. Postmodū crescente multitudine fideliter fuerunt distincta prouinciae, & dieceses respectu ep̄orum, archiep̄orum, & patriarcharum. 99. dist. c. 1. & 80. dist. c. 1. & decretem fuit, q̄ non deberent transgredi terminos sibi statutos. Nec alterius Patriarcharū, seu subditū iudicare, uel ordinare, uel excomicare, & ad p̄niam recipere, uel alia sacramēta conferre, ut hæc oīa habent. 9. q. 2. per totū, de p̄e. & remiss. 10. dist. 24. q. 1. c. 1. unde prorsus subditū alienū & alteri cōmissum quis nō ualeat, absoluere, uel ligare & recolentē, ut in iuribus superioris all. Hodie ergo licet oēs presbyteri tā religiosi, q̄ seculares, qn̄ promouen̄ ad sacerdotiū, recipient p̄testatem p̄dicandi, baptizandi, p̄enitentiam dandi, peccata dimittendi, & alia spiritualia exercendi, executionē tñ p̄testatis eis traditā non habent. Vnde habent hanc p̄tatem tantū in habitu, non aut̄ in actu. Sed tūc habent executionē cū cura eis fuerit per superiorē huic cōmisſā, ad hæc bonus tex. in §. ecce in hoc, & §. ecce sufficiens, cum c. se. 21. 16. q. 1. hūc gl. not. i. cle. 1. de priuile. dicit, t̄ p̄ Parochianus ēt de licentia superioris, non p̄t eligere sacerdote non habentē curā; quod intelligit ibi Pau. dictum, qn̄ proprius sacerdos non cōmittit seu delegat; sed simili citer dat licentiā suo parochiano, ut possit sibi eligere cōfessorē fēcū, si alteri cōmitit: quia tūc p̄t committere cuilibet sacerdoti, etiam curā non habent, & est rō dīcā f̄m eū: quia primo casu uideatur uelle. q̄ ille presbyter absoluere suo iure, quod non p̄t, ut t̄. nec ēt per prorogationē iurisdictionis; quia, ex quo non habet iurisdictionem fori p̄enitentialis in actu, non p̄test eius iurisdictione prorogari, ut in cap. P. & G. de off. dele. Sed secundū casu ille exercet curā non iure proprio, sed tanq̄ delegatus, & sic noīe alterius, quod est noītan. pro intellectū c. oīs, de p̄e. & remiss. & c. z. eo. tī. li. 6. s̄t no. in c. cū apud, de spo. sic. & statutū, q̄ habetur in c. nup. de sen. exc. Remanet ergo dubitatio exēptus, an 24. possit uolens ab ep̄o loci absolui; & firmiter credo teñendū q̄ nō, & sic q̄ op̄i. Fed. de Lig. non sit uera. Nā t̄ p̄ exēptionē nō exēptus efficitur nō subditus, & immēdia tē non subest Papæ, ut in c. Papa, de pri. lib. 6. & in c. p̄e. de off. iud. nā dī subditus quā sub alterius iurisdictione & p̄testate positus, sed per exēptionem ep̄s definit habere aliquā ptatē in exēptos, nī i casibus sibi exp̄ressē cōcessis, ut patet i iurib. superioris all. & maximē in c. frater nr. 16. q. 1. dū dicit, p̄ quā eū, ecclesiāq; eius de iurisdictione ptatē exemisit; rursus in eis aliquid sibi iurisdictionis seruare p̄fūpseris &c. Et ibi, ut fraternitas tua ab eo ecclesiāq; eius oēm ante habita suā p̄tē i uiridōnis abstineat, ergo nequit p̄ ep̄m absolui: quia, ex quo Papa exemisit illū à iuridōne ep̄i, nō debet ep̄s trās gredi proprios terminos, & non subditū absoluere, uel ligare nec p̄t subditus exemptus ep̄i iuridōne p̄rogare, suā dicamus absolutionē prorogare, suā dicamus absolutionē esse de foro contentioso, suā p̄enitētialis. Nam si est de foro contentioso, nō: quia clericus, sine sui superioris licentia non p̄test in aliū iudicē cōsentire, ut in c. signif. casti, de fo. comp. Nec ualeat, si dicatur illud, q̄ clericus cōsentire uelit, in penitus alienū: secus, si in ep̄m loci, ut uoluit Fed. de Sen. quia hic est tex. p̄ræal. c. signif. casti, ubi dixit clericū cōsentire nō posse in indice non suum sine licentia superioris. Cū ergo ep̄s loci sit non iudex exēpti, ut s̄. probatū est; ergo non poterit in eū cōsentire sine licentia Papæ, quia est dicēfanus, & immeiatē superior exēptori, ut in iuribus. s̄. all. Nam maiorem p̄tatem habet archieps in subditos sui suffraganei, cum sit iudex tertius prouinciae, & dieceses respectu ep̄orum, archiep̄orum, & patriarcharum. 99. dist. c. 1. & 80. dist. c. 1. & decretem fuit, q̄ non deberent transgredi terminos sibi statutos. Nec alterius Patriarcharū, seu subditū iudicare, uel ordinare, uel excomicare, & ad p̄niam recipere, uel alia sacramēta conferre, ut hæc oīa habent. 9. q. 2. per totū, de proba. & exēptionis; quod est falsum, ut in c. cum tpe, de arb. & i. aliis iuribus superioris all. quod uide exp̄essē contra. Si enim priuile. exemptionis cōcernerent merū fauorē exemptoris possent exempti illis renūciare, cū iuris reg. indubitate dicit, quilibet posse renūciare fātiori pro se introducto; uidentur ēt in s̄. feudatarios non posse, in casibus in quibus dīs feudi ēt index dīm dīmittere, & alterius iuridōne prorogare, ēt ordinariorū locū. 6. ubi colligīt, q̄ ep̄s loci nō p̄t esse ordinarius exempti etiam uolentis: alias. n. posset renūciare priuile. exemptionis; quod est falsum, ut in c. cum tpe, de arb. & i. aliis iuribus superioris all. quod uide exp̄essē contra. Si enim priuile. exemptionis cōcernerent merū fauorē exemptoris possent exempti illis renūciare, cū iuris reg. indubitate dicit, quilibet posse renūciare fātiori pro se introducto; uidentur ēt in s̄. feudatarios non posse, in casibus in quibus dīs feudi ēt index dīm dīmittere, & alterius iuridōne prorogare, ēt ordinariorū locū, ut no. in c. ceterū, de iudi. ad hoc. c. ex transmisā, & c. ex tenore de fo. comp. & idem no. Bar. in l. j. s. & post operis. ff. de no. ope. nunc. & ff. de iudi. l. j. ubi dicit, q̄ si dīs habet aliquem subiectum non sub nomine nūdā iurisdictionis, sed respectu alterius subiecti oneřis uel tributū; non potest subditus ad instar clericī prorogare iurisdictionem, ut in c. in cap. si feudo. si de feo. cōtō. c. 1. & de phi. feu. ale. l. imperialē, & de hoc ibi etiam per gl. & idem tenet in summa. de fo. comp. S. j. uers. sed. nec uideatur, alleg. aut̄. de sanc. epi. S. j. ytre nomos, & S. fe ad hoc optimē, qui fil. fint leg. per uenerabilem. S. insuper, unde cum uassallus non posset purgare iurisdictionem sui ordinarij sine consensu Domini, multō fortius nec clericus poterit sine consensu 24. Papæ. Omnes t̄ nāq; rationes prohibentes clericum cōsentire in aliū sine sui superioris licentia, habere uidentur locum etiam in exemplo respectu Papæ, & huius prohibitionis tripliē rationem assignat Io. An. in c. inolita. 11. q. 1. Prima, quia clericus non potest Abb. Panor. quæst. Gg iiiij de

de calunia iurare sine consensu sui iudicis, ut in c. i. de iur. cal. & litigare non potest, si non potest iurare; quod fecus est in laico. Secunda, quia non potest ab alio epo ordines recipere, ergo nec iudicium, quod magis est. II. q. I. nullus primas Tertia, quia non ab alio, quam suo prælator potest petere iudicium animæ, quod est occultum, ergo fortius, nec manifestum, de pœ. dist. 6. placuit. Aliâ rône sentit Bar. in l.ij. ff. de iudic. & in l. j. ff. de oper. no. n. uidelicet q. i. clerici nō potest prorogare iurisdictio- ne alterius sine consensu proprii iudicis: quia clericis pâlati suis subiecti non solum respectu nudæ iurisdictio- nis, sed etiam quo ad alia dicuntur subiecti; quod se- cùs est in laicis, i. o. in casu, quo laici ultra nudum exercitium iurisdictiois, subiecti sunt iudicis, non possunt prorogare iurisdictioñ, ut fedatarij, ut d. e. ex tenore, & c. ex trâmisla, & cuerû, de fo. comp. & no. de iudi. c. ceterum, & hoc dictum Bar. declarat Io. de Lig. in c. significatis; de fo. comp. plus. n. astringit clericis epo primò rône bñficij. qd. pcpit ab eo. Itē rône ordinis qa. trâflatus est in aiam, & corpus in Deû. 12. q. i. cui portio. 2. i. dist. cle- ros, cuius est episcopus respectu subditorum. hæc enim omnes uendicant sibi locum in clero exempto respe- ctu Papæ, fortius n. clericos exceptus subiecti Papæ, q. uia carius nō exceptus epo, arg. 9. q. 3. cuncta per misericordiam, & c. p. principalē, & de prebent. c. 2. lib. 6. ergo cū non sit Pa- pæ subiectus rône nudæ iurisdictiois tm̄, nō potest alterius iudicis iurisdictioñ prorogare sine Papæ licentia, siue nec alii clericis possunt. interest n. Papæ, seu alterius su- perioris suum subditum per alium non iudicari, & dis- scuti, ut in iuribus S. all. Idem si dicamus eum esse de foro penitentiali pro c. omnis utriusque, de pœ. & re. & per c. placuit, de pœ. dist. 6. & p ea, quæ statim dicta sunt, & fortius hoc casu, q. præcedeti. Interest n. iudicis immediate suu subditum ab alio non absolui, ut uult sui pecoris cognoscat, prouerb. 2. 8. & no. de pœ. & re. on- nis, & de pœn. in c. si ep̄s lib. 6. in gl. si. præ. c. pp han- rône ē delinquendo rei alterius territorio non for- titur quis forum respectu penitentia, ut dicit glo. in c. placuit. 1. 6. q. 1. & vide in c. i. de rapto: & in c. quod cle- ricis de fo. comp. Item si possit exceptus prorogare iuri- dōne quo ad absolvitne ita possit in alio casu, & in alio & sic in infinitum, & sic ex toto renunciare priuile. li- bertatis; quod facere non potest, ut in c. cum tempo- re, de arb. ad hoc, quod in simili no. p. Io. An. in c. cum uenerabilis de censi. Item speciale est in casu c. f. de po- ni. & rem. ut exempti prælati possint sibi eligere confe- forem; ergo regulariter nequeant in aliud iudicem consentire. Item puto, q. uigore illius confessionis ele- citi per exemptos, nō possint absoluere ab ex cōdicatio- ne, nec in aliis casibus referuntur, & c. 2. de pœ. de rem. lib. 6. unde caueant sibi exempti, ut à Papâ vel suis su- perioribus speciale indulgientiam super hoc obtineat & hi concludo, iudicio meliori sp. faluo, ab solutio- & ea quæ allegauit ad partem negatiuā & per prædicta f- tis uidet rñsum arg. in pñrium all. Vnū tm̄ adduco, quo ponit Accur. in l. j. C. abi de crim. agi op. q. ubi est iude- talis, q. exp̄ss de crimine agi corā eo nō potest, nō noce- taciturnitas, facit c. dilecto, & quod ibi no. de pñben. & p. hoc est rñsum ad id, quod dicebatur, q. permittingdo lo- tacitē absolui, consentit. nam cum ipse eum iudicem facere non possit, ut s. dixi, nec est ille poterit mittere fal- cem in messem alienā. 6. q. 1. c. quæ taciturnitas nō ha- bet in aliquo opitulari: sed talis absolutio tanquā obté- ta à iudice nō suo iuribus non subsistit. 9. q. 2. per to. de

pe. dist. 6. placuit, & c. omnis de pœni. & re. & c. 2. e. t. lib. 6. hanc tñ decisionem cöplendam & corrigendā su- biicio Patriis & Præceptoris nicei, reverendissimi dñi, Fran. de Zabarellis cardinalis Florætini dignissimi cor- rectioni, qui in hac sacratissima canonica scientia iadu- dum obtinuit principatum. Venio ad secundum dub. 25 tñ an processus initus p iudicé p recusationē in ipsius iudicis personam ex iusta, & probabili causa proposita citra appellationis interpositionem corrutus; & hoc du- 26 bisū dependet ab alio, an recusatio t ipso iure suspen- dat iurisdictionem. Et primo allegabo ad partem nega- tiuam, q̄ non impedit ipso facto, sed opus est appella- tione, & uidet aperte probari in c. super q̄oniam, in fi- de off. dele. ubi dñ, q̄ si delegatus Principis cōpellit par- tē litigare coram subdelegato suspesto, qd̄ licet à tali grauamine pōt appellari ad Papam, & qd̄ fuerit atten- tatu post hmōi appellationē, iudicari debet irritum & inane & sic pōderat, & postulat ibi tex. appellationē ad irritationē processus. Idē uidetur uelle tex. i. c. quoties. 2. q. 6. licet gl. ibi sentiat ſrīum. Secundū uidetur hac probare tex. in l. non distinguemus. S. cuim quidam. f. de Arbi. ubi dñ, q̄ si arbitr̄ recusatus dixerit ſniam, q̄ agentem ad p̄nā obſtituit doli exceptio; & sic concedit actionē: alias non daret exceptio, quæ est actionis ex- clusio, de ord. cog. c. cum dilectus, & sic tenuit de rigo- re iuris gestum per arbitriū recusatiū. Tertiū ad hoc inducunt. c. cū ſpāli, de appell. & c. si quis p̄ clericū, de fo. cōp. & c. iudex, de off. dele. lib. 6. in quib. probat ēt iudi- cē delegatū habere iurisdōnem ſaltē ante pronuncia- tionē ſup̄ recusatione. Si ergo habet iurisdōnē, debet tenere processus, & p̄ exercitium iurisdictionis cōpetit exceptio, & licet iudex grauauerit nō admittendo ex- ceptionē, tñ imputandum est parti nō appellati, nā ubi- cūq; p̄ iudicis processum obiicit exceptio, & iudex pro- cedit ad ulteriora, vñ illā reiūcere, & tacitè pronunciare super exceptione, & tenet processus, si non appelleſ, ut in c. ex parte. 3. de appell. ibi tex. optimus & in l. pro- cedente. C. de dila. ubi ēt probatur & optimè faciunt no. p. gl. in cle. unica, de dolo, & contu. & p. In. in c. pa- floralis. S. pratercā, de off. dele. Si. n. appellat ab inter- locutoria, & iudex pronunciat illam eſte friuolā, & ab hac pronunciatione iterū non appellat, prima appella- tio est deserta, unde tenebit processus postea p iudicē initus. Idem uidet, & fortius dicēdū in recusatione. In procedendo. n. ad ulteriora uidet illā pronunciare friu- lā, & imputandum est parti, quæ non appellat. Quartū non debet plus operari recusationis exceptio, q̄ appella- tione interpositio, ar. c. ſup eo. 2. de app. & qd̄ no. gl. in c. ſi p̄ unum, de off. dele. lib. 6. Sed gestū post appel- lationē ab interlocutoria non est nullū ipso iure, sed pē- det ex futuro euētu, ut in c. nō ſolū, de appell. lib. 6. niſi p̄ceſſerit inhibitio iudicis ad quem, ut ibi, ergo multo fortius gestū post exceptionē recusationis nō debet cor- ruere ipso iure nec alibi probatur iurisdōnem eſſe ſu- ſpensam p ſolā recusationē. Stabimus ergo regula gñ- li, ut teneat gestum, à iudice, licet egerit p̄ ius litigato- ris, ut in c. cum inter., de ſen. & re. iud. In ſrīu ad partē affirmatiuam, q̄ suspendatur iurisdictionis ipso iure p̄ recusationis p̄poſitionē allegatā. tex. in l. vna. C. ſi qua- præ. po. ubi patet, q̄ iudex cōpellens quē ad m̄fmonū p̄hendū ēt à iure non interdictum punitur certa pœna, & datur facultas compulſo cū tota familia ſua illius iu- risdictionem uitandi, & datur alteri iurisdictioni: & ſic ipso facto ius abdicat iurisdictionem à recufato,

& in alium trāsfundit. ¶ Secundò addicitur c.iudex, de
27 offi.dele.lib.6. ubi apertè df t iudicem nō posse post re-
culationem propositam causam cōmittere sine recusa-
toris afferu. Multo ergo fortius nō dēt in cā principali posse pcedere, author multo magis, C.de sacrof.ccl.
Nam & subdelegare est iurisdōnis, de iur. om.iud.more
maiorum & in l.iij.in f.e.ti.no.gi. in prin.d.c.iudex. Nā
faelius cōmittere delegōnem, uel causa cōmissionem q̄
super principali proceſſus, de fo. cōp. si quis p̄ clericum.
Sed primum non p̄mittitur indistincte iudicii recusato;
ergo multo minus fm. s. ut per se procedat. quāquam n.
recusatus non desinat esse index per solam recusationis
ppōnēm, tñ exercitium iurisdōnis uē ei interdictum, ut
ibi in pal.c.Iudex, & c.suspicionis, & c.ij.requiris de ap.
propter qđ non debet tenere, pceſſus, ar. in c.prudentia,
de offi.dele. ubi patet, q̄ duo iudices dati simpli, uel cū
clausula, si oēs, habeant iurisdōnem, tñ quia exēcitium
non habent nisi pro parte, & vnuſ pcedit sine altero,
propter exēcitium, uel existentium interdictum nō te-
net pceſſus, ut ibi. ¶ Tertiò appellatio, recusatio, & rela-
tio pcedunt à pari, qđ patet ex eo, quia insimul intitu-
lantur, ut patet in ti.de app.recus. & rela.facit.c.up eo.
ij.de app. sicut ergo non tenet actus post appellationem
legitimam, cum p̄ eam suspendatur iurisdō ipso facto,
ex quo in ueritate est legitima ut est tex. in c. up qđnū,
in fi.de offi.del. & in c.non solū.co.ti. & li. & in c.p tuas,
de sen.exc. nec tenet post relationem, ut in c.intimasti,
de app. Ita nec tenetur uel tenere debet post recusatio-
nem ad hoc.c.suspicionis, de offi.dele. & c.ij.requiris, de
app. ¶ Quartò inducunt no. p Inn. in c.cæterū, de rescr.
ubi dicit, q̄ si reuocatur in dubiū de ualiditate plurim
reſcriptorum; ita, q̄ iudices debent pcedere ad elec-
tionem arbitrorū ſu prakticam, c.pastoralis, de rescr. Sed
si iudices debitum ordinem p̄termittunt, & pcedunt in
principal, non tenet pceſſus, quia eſt initius p̄ solitu or-
dinem iudiciorum. 2.q.7. S. nam fnia, & C.de sen.& in-
terlo.om.iud.l. platan. ſic ad ppoſitum, ſi iudex recu-
ſatus non pcedit ad electionem arbitrorum, fm q̄ iura
diſponunt, ſed pcedit in principal, nō debet tenere pceſſus;
ad hoc bene facit gl. in l.apertissimi.C.de iudi. q̄
dicit, q̄ recusatus definiſt eſe index. ¶ His arg. p utraq;
parte pmissis ad ſolonem condescēdens Dei, & eius ma-
tris noībus inuocatis p̄mittam op̄i. quales in materia re-
perio. Prima fuit op̄i. Glo. in c.quoties. 2.q.6. & in q.5.
q̄ ſuſpecti, pceſſus non teneat etiā citra appellationē,
& ſic p̄ iurisdō ſuſpendatur ipſo facto. hanc opin. ſequit
Bar. in l.qa poterat. ff.ad treb. & dicit eſte caſum in p̄d.
lvnia.C. ſi qua. p̄d. po. ſequitur Host. in c. cum ſpāli, e.ti.
& d.P. de An. in d.c.Iudex, p illum tex. & p illā l.vniā. Spe. in ti.de recus. §. qualiter aut. Nam in prin. illius S.
dicit, q̄ ppoſita p̄ iudicē recusatoria ſuſpensa eſt iphus
iudicis iurisdō, licet dicat ad finem, pceſſus tenere ini-
tum p̄ delegatum, ſue ſubdelegatum, uel ordinarium
recusatum, niſi appelleſt, uel p alium actum in aliū trāſ-
feratur iurisdō. ¶ Scđa fuit opin. Inn. in c. cum ſpāli, de
app. ubi dicit, q̄ non meminit ſe legiſe, q̄ non ualeat p-
ceſſus, niſi appelleſt. hanc op̄i. Inn. ſequit d. Ang. de Peru.
in l.qa poterat. ff.ad trebel. ſequuntur etiam in d.c.cum
ſpāli, d.Card. d.Ant de But. q̄ teneat pceſſus antequā
à iudice abdicetur iurisdō funditus; quod qđ ſit, colli-
gitur ex d.c.Iudex, & c.ij.requiris, & ibidē no. ¶ Tertia
fuit op̄i. Lapi. in d.c.Iudex, q̄ pceſſus ſit interim in pen-
denti, & pendeat ex futuro euentu. Nā, ſi p̄nunciabitur
pro recuſante, detegit pceſſus non ualuiſſe, ſicut dici

Panormitani quæstiones

sola recusationis propositio propter ordines si peruersum, & ex exercitij iurisdictionis suspensionem. ¶ Unde puto in hoc articulo sic distinguendum, qd aut recusatione pposita processum super eam gestu, & sententiā fortē latam nititur quis suspicionis pretextu de novo directe retractare, & glo. singu. c. cū inter, de except. colligit argu. ex illo tex. qd sententiā teneat, sed debeat retractari per hoc, quia non fuit de mente principis iudicis suspecto causam cōmittere, ut ibi, & c. cum te, & quod ibi no. de æta. & quali: & idem sentit glo. in c. qd suspecti. 3. q. 5. & bene facit ibi tex. in ordinario. facit 28. † qd post litem contest. non licet recusare iudicem, ut in l. cum specialis. C. de iudi. & in auct. offeratur, de lit. cont. & tamen si oris de nouo, uel ex post facto uenit ad noticiam, potest opponi, ut in c. insinuante, de offi. dele. & no. Ioan. And. in c. ij. de or. cog. dum modo pri- mō fuerit sollicitus in inquirendo, arg. c. pastoralis, de except. & uide glossi, singu. in c. excep. 3. q. 6. pro dicto tali, qd etiā si ante cōpetebat exceptio, ex quo tñ nunc de nouo puenit ad notitiā, qd ponit pōt, et post lit. cōte. & extendit multum dictum. c. insinuante. Vnde tantū indubitatum est, qd si ante propositam recusationem delegatus subdelegauit in totum, praetextu suspicionis non potest remissio reuocari, si aliquid de causa si bi non referuauit, ut dicit tex. in p. c. iude. ¶ Aut proposita fuit recusatio, & pariter ei delegata, & ordinatio, dico suspensam fore iurisdictionē iudicis in principali, siue fuerit in arbitrios compromisum, ut in c. legitima, in f. de appella. lib. vj. siue non, ex quo petit compositioni ti. ut probat, in c. suspicionis, in f. & c. ij. requiris, & c. cum speciali, superius allegatis. licet enim delegati iurisdictionē non extinguitur prorsus ante pronunciationem super suspicione, ut in præalle. c. iudec per solam tamē recusationis propositionem iurisdictionis suspendit exercitium, licet in eo remaneat habitus, ut in iuribus supra allegatis, & maxime in c. iudec, ubi patet, qd proposta recusatione non potest iudec committere alteri causam, nisi de recusatoris assensu, & tamē pondero, qd negatio præcedit uerbum, potest multo fortius pro se cognoscere, ar. c. si qd clericus, de fo. competen. Nota delegata est iurisdictionē, ut in l. iij. ff. de iuri. om. iudec. & sic licet non extin guat iurisdictionē, suspendit tamē iurisdictionis exercitium. Simile in c. pastoralis de scriptis ibi enim delegatus habet iurisdictionē in contentis sub clausula generali, sed non habet iurisdictionis exercitium antequam persona exprimant & pro hoc optime præalle. c. legitima, in fine, ubi dicit, qd scilicet lapso termino statuto arbitrio iudec non obmittat procedere in principali, & sic post lapsum terminum tamē recuperat iurisdictionem. Ante enim non habet, unde si ante procedit, non tenebit processus ex defectu exercitij, & qd contra legem initus. C. de legi. l. non dubium. x. distin. iudec, & regula, qd contra ius de re. iur. lib. vj. & contra solitum ordinem iudiciorum, ut supra dixi. ¶ Aduertendum tamen, quia hoc puto uerum cum limitacione sequen. Aut enim proponens recusationem post propositum comparuit coram iudice sponte uel ad ipsius citationem factam super processu principali cau se; & in dubio processus tenet: quia iudec uidetur super eo pronunciare, ut de offi. dele. gratum, de consti tu. cum uenissent, de appella. c. folicitati. & c. ex parte. Aut non comparuit ad citationem iudicis factam super principali; & dico processum non tenere: quia cum

exercitum iurisdictionis sit iudici interdictum super principali, super predicta non potuit eius citatio arcta re citatum, cum prius debeat discuti recusationis articulus; ad hoc optimè facit pre. c. t. à iudici, & equiparant 29. de recusationem appellatiōnē. ¶ Item ubi cuncte certum, & notorium est parti absenti declinatoriam exceptionem competere, non teneret pars absens citata ad iudicis citationem uenire, etiam allegatura exceptionem sibi competentem; & si iudec processerit, non tenebit processus, & aperte probat in c. si duobus, de appella. et melius in cle. pastoralis. pifana, de re. iudec. ubi glo. super uerbo. notorio, & latius tenet, & proficitur Inno. in c. ij. de dila. Vnde ex quo pars iudicem ex causa probabili, & legitima recusavit, offertur ad arbitrorum electionem processuorum, certus est iudec se non posse super principali procedere, & qd absenti quem citat, competit exceptio declinatoria, nam, ex quo semel exceptionem recusationis proposuit, presumitur per durare in eadem exceptione, & intētione ff. de proba. eū, qui uolentem, de bap. maiores, de scriptis, si gratiosē, lib. vj. & sic iudicis citatio tanq; temeraria, & qd iurisdictionē, & emanans à non habente iurisdictionis exercitum non habet afficere citatum; facit de elec. bonz. el. ij. & quod ibi not. glo. Item dato, qd hæc citatio non corruerit ex iurisdictionis defectu, quia tñ habet notoriā in iusticiam, non habet artare citatum; & idem dico, si comparuit, & exceptionem recusationis iterū proponit: quia cum suspensum sit iurisdictionis exercitū, non potuit procedere sine partiu consensu in principali causa, ut in iuribus proximè alle ga. & hoc puto procedere tā de iure canonico, qd ciui li. Gestis post recusationem indulto retractabunt incontinenti: de iure uerō canonico potest probabiliter dubitari per supradicta tamen puto, qd idem sit ipso iure nullus, & debet reuocari etiam antequam constet causa recusationis esse ueram per ea, quæ supra dixi, sed quo ad effectum abdicandi iurisdictionē funditus, erit differentia tam in ordinario, quam delegato: quia ordinarius de iure ciuiili nō recusat, ut in auth. si quan do. C. de iudec. & not. glo. in d. l. apertissimi; sed de iure canonico potest recusari, nec datur sibi coadiutor, si cut fit de iure ciuiili, ut in c. cum speciali, de app. Itē de iure ciuiili recusatur delegatus, etiam si non probetur recusationis causa, ut præd. l. apertissimi, & l. cum speciali, sed de iure canonico debet probari legitima causa, uel iudec realium iurisdictionem ut in c. legitima, & c. ij. requiris, & c. cum speciali, præalle. Puto tamen, qd de iure ciuiili si ordinarius procedit post propitiam recusationem ante, quam detur sibi adiutor, qd processus corrut ipso iure, sicut supra dixi de iure canonico: quia iurisdictionis exercitum sibi soli est interdictum ut in prædi. authen. si quando; ad hoc dictū 30. & no. in c. cum super de offi. dele. † si uerō pronunciationē fuit super exceptione recusationis, nec fuit appellatū, delegatus prorsus desinit esse iudec, ut in prædi. c. iudec quo casu processus per eum postea habitus corrut etiam partium consensu: quia priuatorum consensu etc. ut in l. priuatorum. C. de iur. om. iudec. & in c. si gnificantibus, de offi. delega. & c. significasti, de fo. comp. si uerō est ordinarius, tunc dubium pendet ex eo, an desinit esse iudec, ante pronunciationem; & breuiter credo, qd non pro c. cum speciali, de app. & c. si qd contra de fo. comp. no. in c. ij. requiris, de app. & sic in eo dico distinguendum, pro ut supra dixi, & distinx in

Quæstio Septima.

I 38

in membro precedentī, quando non est pronunciatum, Ethic sint, quæ breuiter sentio in hoc articulo. Et ad hanc distinctionem possunt reduci quasi omnia arguēta supra nota. ¶ E primo ad c. quæstionum, in fin. quod uidetur multum urgere? Respondeo, quod ibi factum monstratur; quod patet ex uer. præcedenti. Item delegatus subdelegans compellebat ibi partes ad litigandū coram iudice suspecto. Vnde ut euitaretur grauamē saltem facti, utile fuit appellare; quamquam enim per recusationem propositam suspendatur iudicis iurisdictionē, causa tamē non deuoluitur ad superiorē, sicut per applicationem, quod patet ex eo, quia eliguntur arbitrii, unde utile est appellare, si index non, admittit recusationem: quo ad nullitatem tamē processus super principali sufficit sola recusatio modo prædicto. potest responderi, & aliter, qd ibi ponderatur appell. ad effectum iudicandi irritum, & inane postea gestum non solum respectu iudicis subdelegati recusati, sed etiam respectu subdelegantis. nam ibi, non in totum subdelegans, compellebat litigare coram subdelegato suspecto, & ab hoc grauamine appellatur ad Papam. Vnde, si bene pondetur ibi tex. non appellatur a recusato, sed a subdelegā te compellente. Vnde uirtute applicationis iudicabitur irritum, & inane, quidquid fuerit gestum etiam per subdelegantem, licet ipse non fuerit recusatus, sed eius subdelegatus, quod etiam patet ex eo, quia ibi appellatur ad Papam; ergo non appellatur ad subdelegantem, ex quo non subdelegauerat in totum, ut in §. porr. in co. cap. & hæc solutio est notab. & subtilis ad illum tex. Ad l. disfinguemus. §. cum quidā, respondeo, quod ibi no. & Io. in arbitrio, ex cuius sententia non agebatur, sed ex stipulatione pœnali, & idē licet alias sententia reddeatur nulla, non per hoc impeditur ipso iure commissio stipulationis pœnalis, ut patet ex l. ita demum. si co. ti. ubi patet, qd licet arbiter tuliter sententiam pro pecunia, quo casu sententia effet nulla in iudice, ut patet 2. q. 6. diffinitiuā uer. uenales, tenet communiter de merito iuris rigore stipulationis pœnalis, licet obſt et exceptio petitionis pœnæ, quando sententia fuit lata per arbitriū, non autem ipsa impeditur commissio, & sic etiam debet intelligi quod habetur in l. apud Celsum §. in hac de do li excep. & quod ibi not. per Bar. ¶ Ad tertium respondeo, quod licet iudec nō desinat habere iurisdictionem, tamē exercitium perdit per recusationis propositum, nec erat opus appellare, ex quo amplius coram, co no comparuit, super principali, ut supra dixi. ¶ Ad quartum, quod non debet plus operari recusatio, respondeo falendo, quod non debet plus operari, sed, ut supra dixi, si causa est legitima, & probabilis gestum post applicationem est ipso iure nullum, licet ueniat reuocandum modo prædicto, potest etiam respōderi, & subtilius, qd quo ad effectum annulandi processum plus operetur recusatio, quam applicationis interpositio per ea, quæ supra dixi. Alia uerō argumenta inducta ad probandum si pētionē iurisdictionis reduci possunt ad hanc distinctionē. Nam l. unica C. si qua prædi. po. procedit, quando iudec semel fuit recusatus, nec postea additus, si enim de novo uisit additus, nō negat ibi tex. ualiditatem processus: imo tamen in c. insinuante, de offi. dele. sentit, qd ibi est speciale, & idem dicit Angel. in præd. l. quia poterat. nam ibi ius exinit compulsum, & totam eius familiam a iurisdictione illius iudicis propter acerbitatē delicti, & illam tribuit alteri iudici. Sed, ut dixi, idem possumus dicere in omni legitima causa recusationis, arg. l. apertissimi, & l. cum specialis C. de iudec. & c. iudec, de offi. dele. li. 6. & c. cum speciali. Vnde ius tantum requirit, ut cognoscatur, an causa recusationis sit uera; & idē uidetur dicendum in præd. l. unica quo ad hoc, ut ex toto illius l. dispositio uendicet sibi locum. Et hæc sufficienter de isto casu. Aduertendum tamen, qd inspecto iure ciui potest dici, ut supra, qd illa l. ponat casum specialem. Ni de iure ordinarius per recusationem non definit habere iurisdictionem etiam in illa causa; sed datur sibi coadiutor, ut in accu. si quando contigerit. C. de iudec. & qd ibi no. & in præalle. l. ult. mera ratione suspicionis definit habere iurisdictionem ergo ponit casum specialem. Idem etiam potest inspecto iure cano, quod de iure ordinarius recusatus non definit omnino esse iudec saltē in committendo, ut in c. si quis contra cleri. de fo. comp. & in c. cum speciali, de app. no. gl. in c. secundū requirit, eo. ti. ¶ Ad tertium dubium, si tā delegato ordinarij recusati applicationem fieri contingit, an possit ad superiorē ipsius recusati applicationem fieri eo recusato præterito. An uerō sit ad eundem recusatum, ut alium delegatum deputet, appellandum. hoc dubium exposcit 31. declarationem alterius, † An iudec recusatus possit partibus in iuris causam delegare neutri parti suspecto, & primo arguam ad partem negatiuam pro calicet, in fi. de fo. comp. ubi probata tantum suspicionis causa remittitur ad superiorē, rem ad idem tex. in l. unica C. quæcunque prædi. po. ubi non datur facultas iudicis recusato alium deputandi: sed eo casu in alium transfertur. Ad idem c. cum speciali, de app. ubi dicitur, quod probata suspicione iudec recusatus debet committere causam de recusatoris assensu, uel ad superiorē, remittiatur, & sic fine recusatoris assensu causam committere non ualeat. ¶ Secundū principaliter inducitur c. index, de offi. dele. li. 6. ante enim pronunciationem super recusatione delegatus non definit esse iudec, ut ibi aperte probatur; & sic ante pronunciationem & equiparatur ordinario, sed delegatus recusatione proposita non potest causam committere, nisi de consensu parti, ut in pred. c. iudec; ergo nec ordinarius. Item delegare est pars iurisdictionis, ut l. iij. in fine, de iuris. om. iudec. & not. glo. in c. si a subdelegato, & d. c. iudec, de offi. dele. li. 6. sed postquam est pronunciatum iudec esse suspectum, perdit ordinarius omne exercitium causæ; ergo nisi partes consentiant, committere non ualeat, cum committendo utantur iurisdictione. pred. si possit committere, possit magis lādere recusantem, quam alias si per se cognoscet, deputando ualeat alium suspectum, quem fortē recusans non possit probare suspectum si ergo recusatus committere potest in iuris partibus, frusta querimus, an sit appellandum ad recusatum: quia si committere non ualeat causam principalem, multo fortius nec causam applicationis, ut infra patet. ¶ In contrarium ad partem affirmatiuam, quod possit delegare, adducitur c. si quis contra clericum, de fo. comp. ubi uidetur tex. apertus inducendo uti infra inducā in solutione; ad hoc facit c. ad hoc de app. in fi. ¶ Scđo in simili probatur per l. p̄tor. ff. de iuri. om. iudec. ubi prætor pot committere causam fine partium consensu, in qua primō officium adiunctionis exercuerat. & sic cum primum in cognoscendo redditur suspectus, ut no. Inno. in c. irrefragabili; de offi. ordi. & archi. & Io. An. in c. si qua mulier, de offi. deleg. lib. 6. facit c. statuendum 2. q. 6. & c. si de test. lib. 6. & no. glo. in præd. l. prætor. Item Papa causam propriam, ut euertetur suspicione, aliis committit, ut no. gl. in c. cum dicit,

Panormitani quæstiones

lecti, de confir.uti.uel inuti.& no. in c. cum uenissent, de iudi. Item si iudex, a quo efficitur iudex ad quem, licet non posset per se de causa cognoscere ratione suspicio- nis, potest tamen delegare, ut no. glo. in c. querelam, de elec. & 3. q. 7. uer. sed contra communem, & no. gl. s. C. de app. eos, & Spe. in ti. de app. §. nunc tractemus. Ex quibus omnibus probatur, q̄ legitime suspectus in causa principali non per hoc redditus suspectus in causa commissione cum in committingo sit simpliciter executor, & cui libet partium referetur facultas talem iudicem delegatum recusandi, ut in præd. c. si quis contra clericum facit c. non it, de appell. Item de iure ciuili ordinarius non recusatur in toto, sed ei datur adiutor, ut in aut. si ante contigerit. C. de iudi. ius ergo canonicum prebens facultatem iudicis suspecti iurisdictionem uirandi debet strictè intelligi, ut saltem aliam iudicem delegare posset, ut sit minor recessus a iure ciuili fiat, in quantum fieri potest, arg. eorum, quæ not. in ca. j. de no. ope. nun. & hoc presupposito q̄ committere possit causam principalem, uidetur ad eum appellandum, ut committat etiā causam appellationis; quia sicut non redditus suspectus in committingo in causa principali, ita nec in causa appellationis. Ad solutionem his præmissis, Dei eiusque matris nominibus inuocatis, condescendens. Primo soluum hanc quæstionem incidentem. Secundò potius dicidendo, quām argendo annexam decisionem dubij principalis. Et ut omnium scribentium habeatur notitia, sciendum in c. si quis contra clericum, præall. sentit ordinarium commissionem facere non posse sine cō sensu recusatoris per c. licet, & c. cum speciali, præalleg. Idem tenet D. Vin. præ c. index, & quia perdidit exercitium iurisdictionis per pronunciationem super suspicio ne. Spe. in ti. de recusa. §. si uer. ordinarius, latè attingit hanc quæstionem; & tamen opin. concordando uidetur concedere, quo d' ordinarius recusatus de partium, non recusatoris assensu debet causam committere, ut infra præd. c. cum speciali, & de offi. deleg. super questionum §. primo ibi dummodò de partium cōsensu, & §. uerum. Sed si partes non concordant, ipse ordinarius, uel eius executor cogit eos aliquos eligere, quibus ipse causam cōmittit, uel ipse per se aliquibus neutri parti suspectis committat, ut in iuribus supra inductis. Et si malit, remittit causam ad superiorum. sua enim est in hoc optio, ut in dicto c. cum speciale. Et secundum hunc intellectum est litera illius decre. expponenda secundum eum, ut illa clausula, de recusatoris assensu, determinet principali partem distinctionis tantum, ut ibi not. licet Gof. hanc optio. det recusatori dicens, q̄ principale non committitur sine recusatoris assensu; & si non consentiat recusator, iudex recusatus committat negotium ad superiorum, quod tamen non placet Spec. delegatus au tem nihil potest partibus inuitis, & sic in delegato domini An. in c. secundo requiris, præal. distinguist, q̄ aut re cussione proposita ante pronunciationem super ea iudex uult committere, & potest partibus inuitis. Idē causa proposita, & probata ante pronunciationem, licet contrarium huius sentiat in c. cum speciali. Aut uult committere post pronunciationem; & non potest: quia definit habere exercitium iurisdictionis. glo. in c. secundo requiris, & in c. cum speciali, tenet contrariam op. sci licet commissionem fieri posse etiā post pronunciationem partibus inuitis. Idem uidetur uelle Host. in c. cum speciali, ut pars illius disunctione referatur ad ordinariū, ut ille committat alicui, in quem partes cōsen-

tiant. Alia uero pars de remissione ad superiorem procedat in delegato, dicens nō seruari in ordinario, ut causa remittatur ad superiorem. glo. in c. peruenit 15. q. 1. hanc quæst. terigit, & non appetet, quod uelit. ¶ Mihi ui detur sic distinguendum, q̄ aut loquimur in delegato, aut in ordinario. Primo casu quæstio uidetur decisam p. c. iudex, de offi. dele. li. 6. Aut enim uult committere antequam proponatur contra eum recusatio: aut post primo casu si committit in totum, ulterius recusari, uel facta per eum commissio impugnari non potest: sicut, si aliquid iurisdictionis tibi referuavit, tunc uidelicet dicendum est, ut in sequenti membro. Si uero uult committere post recusationem propositam, aut fuit super ea pronunciationem; & non potest etiam de partium cō sensu, & non aliter, siue recusatio sit tantum proposita, & probata, & hæc omnia probantur in præd. c. iudex. In ordinario maius est dubium, ut patet ex prædictis, & ex 33 no. in præd. c. cum speciali. ¶ Ego uero sic distinguo, q̄ aut proposita recusatione ordinarius tanquam lites exercitans non uult deuenire ad arbitrorum electionem, & potest causam indubie committere etiam partibus inuitis, dummodò committat personæ neutri parti suspectæ consultius tamen agit, si partium cō sensum in commissione requirat, ut facultatem in infinitum recusandi excludat. Et dico de hoc esse casum secundum unum intellectum, qui bene congruit literæ, in ca. si quis contra clericum, & c. adhaec, infra de appell. nam in præall. ca. si quis contra primo dicitur, q̄ recusatus dēt dare delegatum, & nulla fit ibi méto de partium cō sensu: mo tamen illius literæ est, q̄ deputet sine partium cō sensu, ut pater ibi ex sequentibus. Et ne iste sic deputatus per recusatum recufetur, ne in infinitum contingat recusatio, prouidet ille tex. ut ordinarius recusatus cōpellat partes ad eligendum iudicem, cui ipse postmodum committat uices suas. apertè ergo in hac. appareat diuersitas iuris inter ordinarium, & delegatum, quoniam delegatus recusationem proposita non potest committere nisi partium accedat. cō sensus, ut in d. c. iudex. ordinarius autem potest partium cō sensu minime requisito. Si enim ordinarius non posset committere sine cō sensu partium, sicut delegatus, non erat necessariu subi cere in illo tex. q̄ si actor illum delegatum refugerit, tunc deputetur executor, qui compellat & c. & sic si cō sensu, nisi super ueniente cauſa, nequiuisset amplius resistere, ut in c. inter monasterium, de sen. & re. iud. & 3. q. 4. offeratur. Item in præd. c. si quis contra clericum, compellat partes ad eligendum sibi iudicem, & dat etiam iudicem ad compellendum, quod facere nō posset, si exercitium committendi esset ei interdictum sine partium cō sensu; & ex hoc dictum Vin. ad illum c. si q̄ contra clericum, q̄ partium cō sensus in commissione interuenit, apertè reprobatur per illum tex. ¶ Item ordinarius de iure ciuili aperte recusari non potest, licet posset peti, ut detur sibi coadiutor, uel adiuuans, ut no. glo. in præall. L. apertissimi. C. de iudi. & probatur in aut. si quando contigerit, ibi posita. Multo ergo fortius de iure canonico debet posse cōmittere. ¶ Aut pronuntiatum fuit super recusatione, & tunc dubium fuit magis arduum propter clausulam, de recusatoris assensu, positam in præd. cap. cum speciali. sed nihilominus puto idem, uidelicet q̄ posuit cōmittere etiā inuitis partibus, & de hoc est casus in præd. c. si quis contra clericum secundum unam lec. quæ conuenit literæ, tex. procedere, quando recusationis causa erat notoria; & pro hac le-

aura facit quia uerba debent intelligi cum effectu. Vnde, ex quo tex. ibi dicit, q̄ si ordinarius fuerit recusatus deputet per ipsum executorē, & sic per uerbum, deputetur, imponit nēcessitas committendi, appetet, q̄ super recusatione fuit pronuntiatum, ac cā recusatione fuit notoria: alias non dixisit, deputetur, sed deputare potest, uel arbitri elegantur, ut dī in c. i. dī. requiris, & in c. su spicionis, & in c. cum speciali, & intelligendo, q̄ nō fuit pronuntiatum, sed q̄ erat notoria, idem est dicendum 35. ¶ Notorietas. n. facti operat idem, quod notorietas iuris, quæ ex finia orī. A d hoc quod no. Inno. in c. præte rā, de uerb. signi. ino aliqñ plus operatur notorieta facti, q̄ in iuris, ut in cle. j. de sepul. coniuncta glos. quæ est notab. Item facit c. sua speciali, nisi clausula, de recusatoris assensu, admittatur primæ parti disiuncti 36. ue. Et sic optio cōmittendi, uel remittendi causam ad superiorum uidetur dari iudicem recusatu, & non recusatori, ut in præal. c. si quis contra cle. hoc enim c. inter pretat. c. cū spāli. si enim nequiret inuitis partibus cō mittere, optio in directè daretur ipsi recusatori, seu ipsi partibus; quod esse non debet. satis. n. est, q̄ in totū declinant eius auditorium ex eo maximè, quia, ut dixi de iure ciuili ordinarius non ualeat in totum recusari. Vnde, inquantu ius canonicum deuiat in hoc à iure ci uili, debet multum refringi, arg. c. j. de no. op. nunc. & quod no. in c. Raynatius, & Raynaldus, de testa. ¶ Et ad clausulam, de recusatoris assensu, positam in illo c. cū spāli dico, quod non fuit ibi posita, ut per eā daretur optio recusatori, uel ut necessariu requiriatur in cōmis sione partium cō sensus: sed si illa potius posita, ut uite tur infinitas iudicem recusandi, ut sit sensus, q̄ iudex re cusatus debet cōmittere cām, & ne contingat recusationem fieri congruū est, q̄ requiratur partii cō sensus ad hoc allego optimū tex. in simili in c. super qōnum, in uer. cum aut, ibi unde, ne auditor datus super mediis causa ualeat recusari, statuimus, ut de partium de tur, & recipiatur assensu &c. & fuit usus uerbo, statuimus, non tñ statuendo, sed potius consulendo, ut ibi ēt no. glo. quia ēt sine partium assensu potest delegatus cōmissionem facere, ut in præd. c. super qōnum in. s. quem uero si enim ibi illa uerba, de recusatoris assensu inteligerentur aliter, sequeretur absurditas primò q̄ in re culatore optione esset trahere reū ad remotum iudicem sine illius culpa. Item indirectè daref optio recusatori: quia si non posset delegare eo inuitu indirectè cōpelleret iudex cām ad superiorē remittere; & ex istis aperit intellectus illius c. cum speciali, ut potius cōsul tuu q̄ necessitatue fiat ibi mentio, de recusatoris assensu licet secus in delegato, ut pba in c. iudex, ibi, 37. exigit. n. necessariu partii q̄ sensus. Idē patet ex eo, q̄a negatio præponit uerbo, pōt; quo casu illud uerbum importat necessitatem, & in glo. similiter in reg. j. de reg. uir. lib. vi. ¶ Et pōt esse diuersitatis ratio inter delegatum, & ordinarium. ¶ Delegatus. n. nihil habet iure pprio, sed iure delegatis, ut leg. if, & no. in c. P. & Gl. de offi. dele. & c. san. eo. ti. delegans uero non intendit cām personis suspectis cōmittere, ut dicit tex. in c. su per, de excep. & in L. apertissimi, & l. cum specialis. C. de 39 iudi. Ideo ¶ si iste delegatus sit suspectus, non potest committere sine partii cō sensu: quia non habet iurisdictionem efficacem; & per hoc facit glo. quam. s. alle 40. gau; posita in præced. c. cum inter. sed ¶ ordinarius habet iurisdictionem generalem; & licet pp suspicio-

& hoc contrarium gloss. non soluit; & sic uidetur residere cum præcedenti op. Vin. Hosti. eccl. spe. in tit. de appell. § nunc tractemus, in f.i. colum. dicunt ad archiepiscopum appellandum: quia cum episcopus sit re cusatus, remotum est medium; & sic non c.b.c. dilecti; ad hoc alleg. c.s. si is, cui, & c.s. si subdelegato, eo. tit. lib. vj. & idem Tan. & Phi. qui dicunt ad superiori rem appellandum, non ad epm, qui eum delegauit; & idem uidetur sentire Ioan. And. qui redarguit glo. dicens ad episcopum appellari non posse, ut committat, quia posset committere magis suspecto q. primo, & non licet tertio appellare, multe dicere in hoc ulti. q. si contingat super secunda app. eum committere, non posset ab hac commissione appellare; quia non licet tertio appellare in 2.q.6. si authem. uel forte intendit, q. non posset appellare tertio à sñia diffinitiu, uidelicet posset illu recusare ante sñiam: quia forte pp nō pbationes promptas imminaret manus periculum in cā appellationis, quām in causa principali. Item si committeretur duobus qui ferrent contrarias sententias, in electione esset episcopi alterum approbare, de re iudi. c.s. quod respōdet in graue præjudicium recusantis posset ēt induci aliud ar. pone enim, q. recusans appellarer sñi. tenetur appellare à iudice recusato, esset contrarius sibi ipsi: quia p recusationem dicit illum non habere exercitū iurisdictionis, & per appellationem tacitē innuetur cōtrariu. n. & sic est repellendum: ubi cunque enim appellans negat iudicem immediatum habere iurisdictionem, non uidetur posse ad illum appellare, īmō ad superiori rem prouocat. ut est tex. in c.s. si subdelegato, de offi. de lib. vj. Alii, ut ultramontani fñi Io. de Ligia. distinguunt, q. aut recusato ordinario pronuntiatur su per recusatione. Et quia ex hoc finita est iurisdiction, non poterit amplius ad eum appellari, sed ad superiori rem: quia non facit gradu n. arg. de offi. deleg. c. iudex, lib. vj. si non est pronunciatum, sed proposita recusat: one statim delegauit, quia ad huc remanet iudex, saltem ut delegat, poterit appellari. hæc op. nō placet Io. de Lig. quia licet pronunciatio super recusatione extinguat in delegato iurisdictionem ipso iure, nō tñ in ordinario: īmō ipsa ut firma remanet post pronunciationem. Item satis pronunciare uidetur eo q. delegat pp recusationem: quia tacitē dicere uidetur se suspeccum. Remanet ergo Io. de Lig. cum glo. quia quamvis ordinarius recusat, non definit esse iudex. Op. ultra Monta. placet dñs Anto. in c. si quis contra clericū, & dicit eam quandoq; sibi placuisse, licet ultramō. non uidiset; & ad motiu Io. de Lig. Respondet, q. licet pronunciatio iurisdictionem ordinarii non extinguat illam tamē inutilē reddit quo ad illum' articulum. Vnde fit inutilis quo ad cognitionem, & quo ad factū delegandi; & sic illa inutilis non facit gradum. Et qn nondum pronunciauit, sed tantu proposita recusatione delegauit nondum detecta est inutilitas iurisdictionis, & consequenter adhuc remanet iudex appellari ergo debet ad eum. Forte enim nūc uellet discutere hoc an sit suspectus, quod ante non uoluit discutere sed in continenti delegationis actum eligit. iō pp hoc, quia dubium saltem est, an sit competēs iudex, debet adiri. Nec obilitat fñi eum, q. delegando tacitē uideatur pronunciare se fore suspectum: quia hoc est falsum protest. n. hæc uelle committere execrancs litē sup hoc, an sit suspectus dñs Car. sequit gl. & Io. de Lig. q. a post p nunciationē recusationis pot committere, ut. s. de hoc

ēt disputatū fuit. ¶ Ego puto indistinctē ad epm delegantē appellandū p ea, quæ in pcedenti qdne plenissimē dixi. Nā sicut in cā principalī non pnt adire supiorē ptermisso epo ēt suspecto, ut apertē probat in c. si quis contra eodē mō non debet posse ipsum obmittere in cā appellationis. Nā sicut auctor hñs ordinariū legitime suspectū ipsum adire debet non ut per se cognoscat, sed ut alteri cām delegeat; ita & appellans debet ad eum appellare, non ut cognoscat, sed ut appellatio nis causam alteri delegeat; sicut nō iudicat suspectus in committendo negocio principalī, ita nō debet iudicari suspectus in cā appellationis cōmissione. Et hanc op. tenendo non ieditur regula, q. habet, à delegato appellandū ad delegantē, quæ aptē iederef tenendo contrarian sñiam; & pro hac op. optimē facit text. in pre. c.s. quis p clericū, in eo, q. si recusatur delegatus subrogatus in loco cpi suspecti aditur ipse eps, qui ipm deputauit, ut alium deputet. Multo ergo fortius, si appellatur à tali delegato, debet appellari ad ipsum delegantem, cū hoc casu agat de iniuncte iudicis delegati, ut quia forte pars appellans deducere intendit, quod in principali causa omisit iux. c. cū Ioan. de fid. instru. & in primo casu forte maliciose ipsum deputauit, & nihilominus adit, ut alium deputet; & recusatio, & appellatio in nonnullis æquiparant casibus de appell. super eo, el. ij. Et facit tex. in pre. c.s. quis p clericū cum ēt in alio, in eo uidelicet ut deputet delegatū ad compellendū partes, ut in aliquem consentiant, mandat in sup executioni sic delegati sñiam; Et sic ubique cestat suspicio, ut s. dictum est, ad eum appellari debet, ut cām alteri mandet. ¶ Nunc rūdere restat ad allega. in partem 3riam. Et puto ad rōnem Hosti. & s. quacū, q. cum sublatum sit mediū p recusationem, debet appellari ad superiorē. Dico enim, q. non est sublatum quantū ad cōmissionem, et si sublatum sit quantū ad cognitionem, sicut non censet sublatum quantum ad cām principalem, ut. s. Item quia nō definit esse iudex cū ergo remanet saltem respectu cōmissionis, ad eiēt appellandū, & iura allega. per Hosti. pcedunt, q. mediu penitus est sublatum ēt respectu cōmissionis fēdā, ut in eis patet. ¶ Nec rōnes Io. An. obstant, & primō dum dicit, q. posset recusatori immnere præjudicium saltē respectu appellationis: q. non licebit tertio appellare. s. n. intellexit de appellatione à tali cōmissione iuriis dictū est falsum, quia à tali grauamine pōt appellari, ut in c. super qōnū. §. fi. de offi. deleg. Nec obstat illud quod non licet tertio appellare. Illud. n. uendicat sibi locū respectu ei usdē articuli, non aut respectu diuersorū, ut not. de appella. directe, & c. ex parte, & in c. cle. i. de sen. & re. iud. i. est autem hic articulus diuersus à pcedentibus. Itē hæc ratio Io. An. militat etiā in cōmissione cāe principalis, & tñ ea nō obnō cōmittit, et si cōmisiarius recusat, adit ipse eps recusatus ut alteri cōmittat. si uero intelligit Ioan. An. q. non licet appellari tertio à diffinitiu; & quia primō non ualuit probare recusationē, hæc consideratio uidetur aliquātū urgere; sed respondeo, q. ius hoc non p̄fuit alias enim non daret sibi facultatem, sicut facit, ut in iuribus p̄zalle. Item, ut dixi, non credit parti super recusatione, nisi probetur unde defecit sibi probatio, & non Ius. Item forte dabit delegatum de consensu utriusque partis, & sic funditus cestabit ratio Io. And. Ad secundam eius rationem dicendum, q. nō erit in potestate recusati approbare quā uelit sententiam

tiam, cum non habeat super principale iurisdictionis exercitum, sed hanc approbationem alteri committat. ¶ Ad aliam rationem, quam induxi post Ioan. And. de contrarietate appellantis, quia primo negavit illum habere iurisdictionem, quam nunc fateretur appellando ad eundem? Respond. q. non appellabit ad eum, ut alteri audiendum committat, & sic non erit sibi contrarius, 43 quam sit in causa principalī. Nam & auctor potest iudicem recusare, & petere, ut causam alteri committat, & sic recusat iudicem adeundo, non additum, ut probatur in præ. c.s. qui contra clericū. ¶ Ad c. plauit, alleg. etiam in contrarium potest responderi dupliciter, & primō, q. illi non erant delegari episcopi, sed a iure dantur in locum episcopi aliter, & melius ibi adeuntur vicini episcopi per viam appellationis: quia forte non erat ibi Metropolitanus, ut ibi dicit gl. Vnde de episco pis non appellatur ad episcopum: quia ipsius superiores sunt quo ad articulum appellationis. Et pro hoc facit princ. illius c. in eo, quod dicit si de iudicis suorum episcoporum conquesti sunt; & sic non loquitur in causa recusationis, non obstat ibi tex. in eo, quod requirit consensum episcopi in electione ipsorum episcoporum: q. supplendum est maximē, ut supplet ibi glo. uel forte requiritur ibi consensus: quia ibi non sunt proprii iudices appellationi. unde Papa uoluit, quod in defectum metropolitani asumerentur vicini de cōfensi partiu. ¶ Refat respondere rationibus dom. Ant. dum dicit, q. pro delegando recusatione proposita non uidetur tacitē consentire: quia potuit delegare execrancs item, hoc dictum procederet, quando delegasset protestatione p̄missa, tunc enim, ex quo factum est multipliciter intelligibile, prodest protestatio ad declaratione animi, 44 ut notatur in c. cum omne, de consti. sed t̄ ubi non p̄cedit protestatio, tunc uidetur factum p̄cedere uerbis, arg. ca. ex parte infra de appell. nam sicut responsio coadaptatur ad interrogationem, insti. de inuti. s. p. s. j. de spon. de mulieri, ita & factum subsequens adaptatur uerbis p̄cedentibus, arg. c. inter dilecto. s. porrò, de fide instru. nam ipso facto appellamus, & ipso facto mentimus, & Deum negamus de appell. ad audientiam, & c. dilecti, xxij. q.v. cauere, & i. q. 3. astimant, & optimē ad p̄dicta facit c. ex ore, de iis, quæ sunt a ma. par. ca. & de. j. de procur. Item & si pronunciarer exp̄s, non per hoc definit esse iudex respectu cōmissionis, ut in p̄cedenti quæstione plenius dixi, & hæc sufficiat quātum ad tertium dubium. ¶ Ad quartum dubium accedit arguitur primō ad partē affirmatiā, uidelicet q. habens collationem de iure communī, uel speciali, habeat, & ius destituenti propter non residentiam. Aut enim spectat institutio de iure communī, secundum illam op. quod collatio beneficiorum fundatorum in ecclēsia collegiata spectat ad p̄zatum, & capitulum illius collegij; & tunc habeo propositum, q. etiam destitutio propter non residentiam spectat ad eundem. ista enim cor. nōcōntra sunt. unde ad quem spectat institutio de iure communī, spectat & destitutio, ut legitur, & not. in c. cum ex iniuncto, de hæret. adhoc de priui. cum & plātare. s. in ecclēsia, & de p̄ben. in Lateran. facit de cap. mo. c. sicut examinatio ad eum pertinet, ad quem manus impositio spectat, de elec. uenerabilem, & c. nihil, & c. cum nobis. Aut de iure speciali: & tunc aut priuilegio Papæ, uel episcopi, & idem uidetur dicēdum, per c. uis 15. q. 2. cum enim ista uideatur connexa, arg. p̄z. c. cum ex iniuncto, in fin. concedendo id, quod maius est, 45 uidetur concessum id, quod minus est, maximē, cum per minus perueniat ad maius: quia per destitutionem perueniat ad institutionem. pro p̄dictis optimē faciunt c. ex parte, de cleri. & p̄z. c. uis & 12. q. 2. p̄z. c. p̄z. & de do. post diuor. re. literas. Item cum conceditur finis, concessa uidentur ea, per quæ peruenit ad finem, ff. de procur. ad rem, & l. ad legatum, & c. p̄z. 46 terē, & c. prudentia, de offi. deleg. t̄ & cui conceditur haustus ad fontem, similiter concessum uidetur iter ad ipsum. ff. de serui. rust. p̄edio. l. iij. §. fi. & cui relictum est horreum, ad quod per domum transitus erat, relictus uidetur, & transitus per domum. ff. de serui urb. p̄z. Olympico facit reg. cni licet, de reg. iur. lib. 6. Aut ex p̄fcriptione, seu consuetudine, & uidetur idem ratione annexionis, facit c. qui saccum l. dist. ubi dicitur, quod subripiens saccum habentem pecuniam tenet etiam furti ratione facci, licet non habuerit animum subripie di saccum ex ratione accessionis, ad hoc c. fi. de offic. archid. ubi exercens aliqua iura in aliquibus monasteriis acquirit eadem iura in aliis monasteriis. Item exercēs unum ius in uno loco uidetur acquisuisse omnia episcopalia, ut in c. ij. de reli. do. Ad p̄dicta facit l. uulgari. canonizata de p̄z. di. j. & no. p. Inn. in c. dilectus, de cap. mo. & de consti. translato, & l. ut pomum. ff. de seruit. Vtens enim uno articulo animo, & intentione acquirent de totum, querit consequenter totum, ut in p̄z. l. ut 47 pomum. Item t̄ in priuatione propter non residentiam non requiritur solemnitas iudicialis, nec est necesse, q. feratur aliqua sententia super priuatione. si enim requireretur solemnitas iudicij, insti. de p̄z. tem. lit. §. ult. Vnde iura non requirunt ulti. casu citationem, sed motionem, & ut in cap. ex parte, de cle. nō refi. & quod ibi no. Host. t̄ n. c. requiritur, q. sententia priuationis feratur in non residentem, sed quod spoliatur, ad hoc c. ex tua. & c. fi. de cle. nō refi. & per Host. in p̄z. c. ex tua. unde haec spoliatio est quedam iuriis executio, ibi hinc dicit Old. cōf. 230. t̄ q. episcopus in hac admonitione, & spoliatione non tenetur requirere consilium capituli, cum tantum exequitur iuriis dispositionem. Cum ergo iste acquirat ius restituēdi, & propter hanc spoliatio nem, seu iuriis executionem perueniat ad ius in litigium, uidetur q. posset hanc spoliationem facere, & bene facit ad p̄dicta p̄z. primō c. ex parte, de cle. nō refi. ubi nulla sententia fertur, led tantum datur post lapsum terminum potestas eligendi, facit ca. prudentiam, de offi. deleg. & alia iura superius allegata. Item interest collatoris, ne bona, & redditus ecclēsiae indebitē occupentur, arg. c. de multa, de p̄ben. cum simi. unde cum indebitati ecclēsiae non posset subuenire, nisi primō spoliat absentem, & postea cōdē ecclēsiae prouideat, uidetur talis spoliatio permisla; facit quod no. Old. rad. const. 82. ubi refert, se consuluisse fratres p̄z. c. ex parte personaliter transire per parochiam aliquius plebani eo inuito, pro funere parochiani eligentis sepulturam apud illos: quia, ex quo eis conceditur sepulatura, uidentur posse exercere concessum, quod possint ea exercere, quæ in funere exercere consueverunt. t̄ cōf. ecclēsia enim iure uidentur omnia, sine quibus aptē ad finē non peruenit, ut in iuribus superius allegatis. Ad idē facit, q. notat Dom. An. in c. mulieres, de resti. spol. ubi dicit, q. t̄ habens collationem potest titulum exigere a posidenti beneficium; quia sua interest propter collationem, ne indebitē, & illegitimē beneficium possidea tur, arg. p̄z. c. de multa, & de insti. c. 3. de resti. spol. ubi

Panormitani questio[n]es

ubi dicunt, q[uod] ad quem spectat collatio, potest post renuncfactam per beneficiatum illum priuare possesso[n]e, si de facto ei incumbat, cum exequitur officium suum, &c.

I N C O N T R A R I V M possunt adduci multa, & primò quia t[em]p[or]e ad officium episcopi spectat absensem ad residentiam reuocare, & cōtumaces priuare xxij. distin.c.s. l.dist. contumaces, septima q. i. si quis presbyter notat compost. de consti. cum omnes; ad idē de elec. c. f. licet ergo inferior habeat ius instituendi, non tamē per hoc uidetur habere priuandi, cum solus episcopus de iure cōmuni habeat ius priuandi, & a beneficiis amouendis; adhuc c. unicum de cap. mo. li. 6. & c. cum, & plantare, de priuilegiis, & c. cum ex iniuncto de h[ab]eret. in fin. ubi tantum fit mentio de episcopo 21. q. i. per totū. Itē nisi ecclesia concedatur inferiori pleno iure, non uidet habere potestatem destituendi, ut in ca. in Lateran. de præben. & in præall. c. cum & plantare. §. in ecclesiis, de priuili. nec dicitur de pleno iure competere eo, q[uod] habet ius instituendi: sed requiritur, q[uod] episcopus nullum ius precipiat in illa ecclesia, ut no. gl. in præall. c. cum & plantare, & probatur per tex. not. in c. quoniam per cōfessio[n]em, de priuili. ubi etiam per Host. Item præscriptio nō extenditur de casu ad casum, sed quātum est præscriptū est possessum, maximē quando præscriptio est contra ius, ut in c. cum contingat, de decimis, & in ca. auditis, de præscrip. & quod ibi not. & in reg. fine possessione, de reg. iur. li. 6. facit reg. odia, eo. li. d. ti. & no. per doctores in præall. c. cum ex iniuncto, faciunt etiam no. per doc. in c. qualiter, de clericis non resi.

H I S R E L A T I S pro, & contra uenio breuiter ad solutionem, Dei, & matris eius uirginis glorioſissimæ Mariae nominibus inuocatis. Et primo sciendum, q[uod] dom. Ant. in c. cum contingat, de fo. compe. intricatae, & incidenter tetigit hunc articulum dicens, inferiores prælatos non habere potestatem destituendi suis subditos ab eorum beneficiis, nisi forte habeant potestatem iusti tuendi de consuetudine: quia etiam consequenter habent potestatem destituendi pro culpis, & negligentiis, si tamen non sunt supra curam instituti, de capell. mo. c. primo lib. 6. quinto secundum cum etiam sunt supra curam instituti, facit glo. in præd. c. uni in uer. ipsis, a contrario sensu, quod si isti inferiores habent ecclesiis pleno iure, & si habent potestatem instituendi etiam de consuetudine, possint & tales destituere. nec ob. text. ibi in eo, quod dicit consuetudine, uel statuto, &c. quia posset intelligi secundum eum, quando consuetudo, uel statutum disponit, ut tales inferiores possint destituere hos presbyteros institutos ad curam, cum tamē illi inferiores nec de consuetudine, nec aliter, haberent potestatem instituendi; & hoc secundum eum uidetur sonare ibi glo. in uer. consuetudine: relinquit tamen hoc sub dubio, dicendo cogita. Videtur per prædicta sententiæ Dominus Ant. q[uod] isti inferiores habent potestatem in stituendi, & per consequens habent potestatem destituendi tales clericos, qui non sunt supra curam alias nō possunt, nisi habent illam pleno iure* ultra ius instituendi, & sic intelligendo hoc ultimum puto uerum, & probatur etiam in c. cum & plantare. §. in ecclesiis, de priu. sed primum dictum non procedit indistincte, unde in hoc articulo ultra doctores latius distinguo, q[uod] aut ad istos inferiores prælatos habentes iurisdictionem in persona, illorum de collegio non pertinet instituio, & commune illius iurisdictionis minime habent destitutionem,

adhoc quod not. Io. An. in ca. f. de offic. archipresb. ubi potest la. dicit nullum citra episcopum posse priuare quē suo beneficio, etiam propter non residentiam. Quod dictum sic intelligitur, quando uult priuare ratione iurisdictionis tantum, quam obtinet de iure cōmuni in personas illorum de collegio, & facit præall. ca. cum ex iniuncto. Aut ad eosdem, seu alios pertinet instituio, & tunc aduertendum quo iure, & qualimodo eis competit. Aut enim competit de iure cōmuni secundum il. lam op[er]i, quia habet collationem beneficiorum fundatorum in ecclesiis collegiatis spectare ad prælatum, & suum collegium, de quo notatur in c. cum ecclesia ueterana de elec. & c. postulasti, de concess. præbent. Et tunc puto, q[uod] etiam destitutio pertinebit ad eosdem, quia

§. t[em]p[or]e cui competit instituio, de iure cōmuni, competit, & delitutio, ut in præd. c. cum ex iniuncto, quod puto uerum, quando imminent destitutio sienda propter non residentiam, uel propter malam administrationem: lec. si propter aliud crimen: quia de crimine clericis nō cognoscit aliquis citra episcopum. Adhuc 11. q. 5. de persona, de offic. ord. c. primo 16. q. 2. nisi, in fi. & quod not. Inno. in c. in Lateran. de præben. Aut competit de iure speciali, & tunc aduertendum, quale sit istud ius speciale. Aut enim competit, quia ecclesia, uel beneficium pleno iure spectat ad eos, & poterunt etiam destituere, & sic intelligo argumentum a contrario in præd. c. uni de capell. mo. li. 6. adhuc c. in Lateran. de præben. & c. cum & plantare de priu. & intellige, q[uod] poterunt removere ex causa, & cum causa cognitione secundum Inn. in pd. c. in Lateran. ubi dicit, q[uod] causam, & accusationem criminalem huius sacerdotis non audient isti inferiores, licet forte propter malam administrationem licet remone-re, all. in arg. 16. q. 2. c. uis, in fi. ubi dicitur, piacula sacerdotum per episcopum puniuntur, quod dico notandum. Aut ecclesia spectat ad eos, quia concessa est ei in propriis usus, ut solet concedi religiosi propter iporum paupertatem, ut in c. consultationibus, de dona, & c. pastoralis, de priu. cum fi. Et tunc plenè distinguendum est, ut not. Inno. in c. Lateran. & plenius per Io. An. & alios scribentes in c. de monachis, de præben. Aut instituio spectat alio iure, ut ex consue. & præscrip. & nō competit destitutio, ne possint aſtentire cessioni, & hoc quia præscriptio est odiosa, de præscrip. uigilanti. unde præscriptio in uno non extenditur ad aliu, ut suprædictum allegauit, & hoc dictum ponit Pau. in præalleg. unicale. de renunc. & sentiunt communiter Doct. in præd. ca. cum ex iniuncto, & allegat tex. opti. in c. cum olim, de præscrip. ubi ius instituendi, & destituendi respectu iuris præscribendi ponuntur ut diuersa, unde oportet p[ro]bare præscriptionem in utroque iure, & si hoc casu, quādo inititudo competit ex præscriptione, non potest colligi arg. a contrario sensu a præd. c. unico, quia sequitur absurdum, q[uod] quis præscriberet non possit. Item proprium arg. a contrario sensu illius literæ est, quando ecclesiæ spectarent ad religiosum pleno iure, ut quā etiam quo ad curam populi ad eosdem spectaret instituio, hoc casu non potest uerificari dictum dom. Ant. de quo supra. Aut spectat ad eos ex priuilegio. Et aut sicut concessa instituio cum dictione taxativa seu restrictiva ut cum dictione tamen, & non puto, q[uod] transeat destitutio: quia constat de mente concedentis, de posse, & proprie. cum ecclesia; facit quod not. xvij. q. ij. in summa, & c. pastoralis, de don. & quia iniuitus & ignorans non donat x. q. ij. præcarie, & l. nec ignorans C. de dona. Aut sicut concessa

Quæſtio Septima.

241

concessa simpliciter, & tunc intelligitur etiam concessa destitutio, & etiam potest recipiendi, & resignationē & hoc ultimum ponit Pau. in præced. cle. unica. de renit. all. 18. q. 2. abbas & de heret. in c. cum ex iniuncto; quod dico notandum; & pro hoc dicto faciunt ea, quae suprā allegauit ad partem affirmatiuam. potest adduci præall. c. unicum, de cap. mon. à contrario. Hæc enim iura sed instituendi, & destituenti uidentur connexa, ut in præce. c. uis, & de heret. cum ex iniuncto, & per uolum peruenit ad finem alterius; idē uno concessio transiti ad reliquum, ar. de consti. translato, & de deci. ex parte, & aliorum, quæ sapit ad partem affirmatiuam aliegauit, quod tamen limito, ut suprā dixi per Innoc. quando intenditur ad priuationem propter non residentiam, uel malam administrationem: securus, si propter crimen. ¶ Et ad hanc meam distinctionem possunt adduci omnia argumenta superius formata præter id, quod dictum est de præscriptione. Sed ad iura superius allegata uidetur, q[uod] procedunt in iuribus, quæ habent se indiuiduē. t[em]p[or]e enim qui partē tangit, totum tangit, uel tetrigis uideatur, ut not. in c. auditis, de præscrip. Ita ibi Host. cum aliud sit instituere, & aliud destituere, & ut rūq[ue] spectat ius epale, licet præscripte sit, unum non tñ ut præscripte reliquum. Ad hanc sol. Host. potest adaptari q[uod] Fed. Sefi. conf. 130. t[em]p[or]e ubi patet, q[uod] non debent eligere, sed e[st] p[ro]s resignationem abbatis recipiet. Multo ergo fortius nō possunt priuare, ad idem c. nullam, ead. causa, & quæſtione. Ad alia argumenta potest faciliter responderi: quia in illis casibus non priuat collator aliquo iure iam quæſito, sed exit titulum, & priuat possessione facti, ut ius sibi competens conferendis exercet. tunc enim interest sua si non conferret, ex quo uacat, arg. præced. c. de multa: securus, quando non uacat, licet immineat casus priuandi. Et hæc sufficiant ad laudem indiuidue Trinitatis, Patris, & filii, & Spiritus sancti, glorioſeq[ue] dominæ noſtre atq[ue] patronæ Agathæ & Luciæ, & benedicti patro[ni] mei, toriusq[ue] ecclesiæ curiæ triumphantis. Amen. Quæ omnia, ut suprā in primo articulo prælibata sunt, submitto correctioni, & supplentioni illius Patris Reuerendis. atq[ue] vni ci mei præceptoris domini Cardinalis Florentini, per quem in hac sacratissima canonica sapientia eruditus sum. Occurrit nāq[ue] in hoc illud Deuteronomij in transumptuē legitur. 16. q. 1. reuerendini. Si quis eruditus lege Domini potest alios erudire, non debet suæ assignare prudentiæ ingenio que, quod possidet, sed gratias agat primo Deo, qui cuncta largitur, deinde sacerdotibus eius, atq[ue] ministris, à quibus doctus est. Si enim non egerit gratias, sed scientiæ sibi uendicauerit in penuria maledicetur, q[uod] si intelligit largitorem Deum, & aget his gratias, per quos eruditus est à Deo humiliauerit se & in horreum Dei attulerit cibos, hoc esse scripturæ alimenta in ecclesia Dei populo ministraverit, statim aperientur super eum cataractæ coeli, & effundetur pluvia spiritualis, & mandabit nubibus suis ut pluant super cum imbre, & abundantia rerum omnium persueretur. S. ille. V.S.

Disputata fuit hæc quæſtio per me Nicolaum de Sici-Ita inter decretorum doctores minimum in felici stu-dio Parmensi. Anno Domini M C D X V I I I .

Eiusdem Abbatis Panorm. Repetitio,

sue prælectio in cap. per Tuas, de arb. non amplius excusa, quam profecto legentibus constabit esse Panormitaniam.

S V M M A R I V M .

2. *Prefationes* sunt potius ornatae, quād utilitati.2. *Procurator* non potest ex generali mandato ad causam committere, & ratio.3. *Compromittens* videtur quodammodo in causa transigere, uel pacisci.4. *Compromissi effectus.*5. *Compromissum non mandatum per clausulam generalem de ratificatione.*6. *Prælatus* sine capitulo suo non potest procuratorem constitutere ad litigandum, si causa est ardua & qualificata, & instrumentum ad compromittendum.

7. De causa spirituali potest compromitti in laicum adiuncto clericu, & quibus casibus, num.

8. Quemadmodum de iure ciuili ex arbitrio omologato datur actio ad ipsam rem laudatam, ita & de iure canonico.

9. Arbitrium nullum ex defectu mandati procuratoris potest omologari.

10. *Iuramentum obligat iurantem illi, in cuius suis fauorem praefitum, & an ex eo detur actio, & nro. 19.*

11. Ut litigans in iudicio sine mandato sufficienter tenetur de suo, sic & si ita compromitti.

12. Non solum ordinarius, sed eti delegatus potest auctoritatem praestare, ut fiat compromissum de re spirituali etiam in laicu, licet in rescripto de hoc non fiat mentio.

13. Intellexus autem decernit ius. C. de arb. hodie non est servandus etiam in foro ciuili, nro. 20.

14. *Iuramentum est seruandum etiam si internenerit in compromiso saltem de iure canonico.*

15. Bartoli error, & contrarieas notatur, & nro. 16.

16. Ex compromisso iurato, secuto laudo agi potest tam in foro ecclesiastico, quam ciuili, & cum arbitrii inique arbitrantur.

17. Ad obseruantia cuiusque, licet iuramenti potest agi multis modis.

18. Imperator seu princeps actionem tellere non potest indifferenter.

19. *Iuramentum ex utroque iure cum sit compromissum in arbitrii etiam amicabilem compaginare.*

20. Ex iuramento obligationis iudiciorum competit actio de iure canonico ad eum, ut et in foro ciuili non sit audienda deneganda.

21. Ex puro iuramento compromissario oritur mero iure ciuili in iudicio saltem naturalis obligatio.

22. Iuramenti genera plura, & nro. 17.

23. Iuramenti uideretur iudicentur eti quibus, et qui effectus sequatur.

24. Iacti & pollicitationis dissimilitudo.

25. Intellexus legis. Si quis pro eo, & de fidei.

26. Iuramenti promissorum habet in se tacitum pactum, & ex eo duplex oritur obligatio.

27. Si iuramenti præfationem præcessit naturalis obligatio.

28. Agendi facultas competit eti iuri ciuilis, censura inspecta.

29. Si iuramenti intercessit purum iuramentum non sufficit paviam, aut interesse soluere, sed ad lauds executionem præcise agi potest.

30. Iuramenti ius in contractibus, & nro. 33.

31. In obligacionibus facti iuramento intercedente non sufficit soluere interesse nec in foro ciuile nec in contentioso, si ipse.

34. Simplici promissione non derogatur per contrarium iuramentum alteri præstitum.

35. Ex compromisso simplici, laudo secuto agi potest de iure canonico ad interesse iure uero ciuili inspecto minimi competit agendi, uel excipiendi facultas.

36. Ad expressam omologationem laudi necessariò non requiritur de iure canonico partiu subscriptio, licet secus sit de iure ciuili.

37. Omologari potest laudum tacite & expresse iure pontificis inspecto, siue compromissum fuit simplex, siue stipulatione ualidum: iure autem ciuili omologari potest data simpli citate compromissi duntaxat.

38. Agi potest præcisè ad rem omologatam, omologatione cessante, si stipulatio præcessit de ea danda, si per stipulationem laudum fuerit.

In foro anime tenetur quis precisè facere arbitrium laudum, si ad illius obseruantiam animum se obligandi habuit, & idem in foro contentioso, si in eo de eius animo se obligare violentis constari posset.

39. Laudum ex compromisso pœnali omologari propriè non potest utroque iure inspecto: sed si sponte à partibus receptum agi potest ad executionem ni taciti pacti & ex novo contractu.

Clausula, Ratio manente pacto in compromisso pœnali posita non inducit omologationem laudi; nec etiam ex postfacto tale laudum propriè omologari potest.

40. Beneficiatus non ualeat sine superioris consensu super illis rebus compromittere, quas per se alienare non potest, nisi in eius duntaxat præiudicium.

41. Iura, cum principaliter non disponunt aliqua de re, debent ad iuris regulas reduci.

42. Episcopus & capitulum super rebus ecclesiasticis cathedralis, ista causa urgente posunt facere compromissum de facto & de iure in arbitrum: secus si causa legitima non exposcit.

43. Potest clericus in suo duntaxat præiudicium super iure præstatio in beneficio in arbitrum compromittere: beneficium tamen, quod possidet, uigore sententia arbitrii dimittere non potest absque superiorum licentia.

44. Vtrum ualeat compromissum interueniente auctoritate superiorum in rebus, que sine eorum auctoritate alienari non possunt.

45. In causa, in quo superiorum auctoritas requiritur, non sufficit eam intercedere tempore laudi: sed oportet interuenientem tempore compromissi.

46. Coram arbitris iudicariis ordo seruandus est.

47. Quaquā mixtura clerici ualeat laicus super spiritualibus arbitrari; secus tamen est in iure spirituali exercendo.

48. Causa spiritualis non potest clericis, uel laico, per alium cura papam delegari.

49. Si probabiliter dubitatur, an contractus sit fœneratus, non potest super illo arbitrii assumpcio, & idem, ubi potest immisere periculum peccati.

50. Super iuramenti ualiditate, uel excommunicationis compromissum fieri non potest, & traditur generalis regula, quando compromissum posuit.

Ratio legis seruanda ultra causas expressas, qui exemplicasa sepe numerantur.

51. Super usus uertutis questio facti, arbitrii etiam laicus assumi potest, si tamen laudum inducit usurariam prauitatem in iuribus non sufficit.

52. Interesse quomodo sumatur hic & estimetur.

53. Pro executione laudi adiuri potest non solum ordinarius rati, contra quem pronunciatum existit, sed etiam ordinarius loci compromissi.

54. Quam potestatem habent index ratione contractus remis- sive.

Hoc cap.

O c. e A p. propter sui materiam utilem, quotidianam, & difficultem hoc in studio nobilis. Bononiensis, in quo ipsa iura Canonica in presentiarum lego, repetendum & cōmentandum assumpsi, & prefationibus omnibus, que t̄ potius ad ornatum, q̄ ad utilitatem faciat omis- sis, rem ipsam, Saluatore nostro Dño Iesu Christo fa- vente, s̄cūlīciter aggredior, & ēm Ioā. And. hoc dicit in summario. De cā iōrituali auctoritate iudicis cause, etiam delegati pōt in clericum, & laicum cōpromitti: & si arbitrium à partibus est receptū, executioni mandat, licet per generalem, procuratorem factum fuerit cōpro- missum, si nō fuerit recep- tū, si fuerit pœna adiecta, agi- tur ad pœnam, uel interest; hoc dicit. Ego uero ēm in intellectum singularē, quem teneo, summo sic. Laudum arbitrorum à partibus receptum est executioni mandatum, licet cōpromissum fuerit pœnale, & uaratum, & a procuratore nō habente sufficiens mandatum, non ob- stante, q̄ fuerit latum à clericu & laico in cā spirituali, dūmodo iudicis auctoritas intercessit. si uero nō fuit à partibus receptū, agitur ad pœnam, si inter- cessit, uel ad interest cōtra ipsum principalem, uel p̄ procuratorem, si sufficiens mandatum ad cōpromittendū non habuit, h.d. singulariter quo ad intellectum inten- dit. Diuiditur in duas partes in prima ponitur consulta- tio in secunda distinguē responsio, ibi, super quo. Nota primō t̄ coniuncta Glo. j. q̄ procurator non pōt ex gñali mandato ad causam cōpromittere. Nam cōpromittens t̄ ut quodammodo in causa transigere, uel pacisci, cum sponte nulla necessitate coactus promittat stare man- dato arbitrii: pacisci autem, uel transigere procurator non pōt sine spāli mandato, ut in c.q. ad agendum, de p̄cur. in vj. & ibi aperte hoc sentit Glo. in uerbo, pacisci, alle- gando itum tex. ad idem l. mandato gñali, iuncta l. p̄curator, cui libera. ff. de p̄cu. & l. trāf. C. de trāf. illa t̄ iura non loquuntur sp̄cificē de impotenti cōpro- mittendi, sicut loquit̄ iste tex. iō. & bene no. Et qđ hoc sit in sollicitum p̄batur rōne per cōpromissum deterio- ratur conditio dñi: quia tollit sibi remedium appellandi, ut in tex iuncta Glo. in l. si minor 25 ann. in fff. de mino. Sed conditio etiam ignorantis per procurato- rem gñalem deterior fieri non pōt, ut l. ignorantis, ff. de p̄cur. Nec t̄ sufficit mandatum cū clausula de ratiabilitate gñali, quicquid dicat ista glo. que p̄riua notauit in cūcum dilectus, de reli. do. & illa cōiter tenerit. Not. secundō iūcta gl. ij. q̄ prælatus t̄ sine caplo suo non pōt procuratorem ad litigandum constitueret; hoc t̄ cōiter non recipitur per doc. in c. edoceri, de reser. sed distin- guitur, cum cā est ardua, & qualificata, in qua p̄tinebat de subiectio hospitalis, & sic pōt intelligi. c. j. de p̄cu. & c. cā de iud. de quo dicendum est, ut plenē no. in d. c. edoceri. Ego autem regulariter nō tenerem tex. uidelicet, quod solus prælatus non pōt procuratorem cōstituere ad cōpromittendum, cum p̄ se ipsum sine caplo hoc face- re non possit, ut in c. cum p̄tingat, de transac. & infra di- cam latius. Nota tertio casum singularem, in quo t̄ de cā spirituali potest cōpromitti in laicum adiuncto sibi clericu, & sic est huius casus singularis, quem nescio alibi, in quo clericus allo cōatus laico facit laicum capacem, & habilem illius actus, quem solus exercere non pōt. Nec oīlāt, q̄ plures sint laici, q̄ clerici. an autē hēc mixtura reddat laicum capacem ad ius merē spirituale infra la- citus subiectam. No. quartō ibi, arbitrium receptū, arg. optimum & quasi exp̄sum, q̄ t̄ quēadmodum de iure ciuili ex arbitrio omologato datur actio ad ipsam rem laudatam, ut l. cum anteā, C. de arb. ita & de iure cano. ut hic: quinid qđ fortius operatur omologatio de iure cano, q̄ ciuili, ut patebit ex infra dicēdis. No. quintō ex eodem uerbo, t̄ qđ arbitrium nullū ex defectu man- dati procuratoris pōt omologari, seu p̄bari, ut perinde habeat effectum, ac si à principio fuisset cōpromissum, solēniter factū facit. l. licet, ff. de iud. & Gl. no. in l. si m̄, ff. hoc iure, ff. de except. rei iud. ubi patet, q̄ iudicium nūl- lum ex defectu mandati ratificatur p̄ dñm, cuius noīe actum existit. No. sextō ibi, quia iuramento suo, q̄ t̄ iu- ramentum obligat iurantem illi, in cuius fuit fauorem p̄- statum, & sic facit optimē in ar. qđ ex iuō detur actio, de quo notatur in c. cum uenist, de insti. & ī latē tāgā. sed tenendo p̄riam opin ad hunc tex. pōt dici, q̄ hic pre- celerat obligatio naturalis ex cōpromissum; quo casu iu- ramentum sequens inducit obligationem efficacē, & de iure ciuili ēm tex. singularē in l. iure iurandi, de ope. lib. licet pleriq; uelint dictum illud spāle, sed nullam aliā rōnem sp̄lūtis adducere posunt, nisi quia in liberto p̄cessit obligatio naturalis ex bñficio recepto, ergo for- tius idem dicēdū, qđ præcessit obligatio naturalis ex consensu, cū ista fortior, & efficacior sit illa, ut dicit gl. no. in l. sed & f. l. s̄ consuluit, de peti. h. r. de quo t̄ di- cendum, at ī plenē dicā. No. septimō istum tex. q̄ multū facit p̄ eo, qđ dixi in principio, cum Papa hic se fundet principali super iuō quo ad facultatem agendi ad pœ- nam, uel interest p̄ procuratorem, & non super obliga- tionē prius orta ex cōpromissu simplici. iō repuso istū tex. satis ad hoc not. No. octaudō qđ t̄ sicut litigās in iu- dicio sine mandato sufficiēti tenetur de suo. l. Plauinc. ff. de p̄cur. ita & is, qui cōpromittit sine mandato suf- ficienti. No. nonō & u. t. casu, in quo delegatus pōt auto- rizare, licet hoc non sit in rescripto exp̄sum. Nam, ut hic patet, non solum ordinarius, sed etiam delegatus, tunc pōt auctorizare, uel auctorare, ut cōpromissum fiat de re spirituali in clericu, uel laicu; similiter in c. nūl, de p̄b. & hoc quia iste actus est modici effectus, & concernit causam sibi concedam. Nunc descēdo ad intrinsecam huius cap. materialia examinandam. Et pri- mō ī tex. Opponitur tripl. r. uidetur. n. qđ arbitrium istud fuerit nullā, uel saltem ex eo nullus debeat actus ad executionem, seu ad pœnam, uel interest cōpetere, cum in cōpromissu intercessit partium iurim quod lex p̄hibet in cōpromissu interponi, ut in autē decernit ius. C. eo. q̄ in hoc corrigit. l. ne in arbitris; ibi p̄cedentē, unde saltem ēm cōem op̄i. legistarum ibi tale iūfū, siue p̄stetur à partibus, siue ab arbitro, nullum in fauore arbitrii operatur effectum, cuius p̄riū aperte innuitur hic, ubi Papa dicit obligationem causatam ex iuō sal- tem ad pœnam, uel interest. Præterea, & secundo hic poterat agi ad pœnam, uel ad interest, ergo laudū inde sequens non poterat omologari, ut ex eo daret actio in factū, cū l. cum anteā, C. eo. introduxerit effectū omo- logationis, qđ ex laudo nullum remedium cōpetebat in- ratiō; ad hoc qđ sensit ibi gl. & clariss. tenet ibi Bar. q̄ si in cōpromissu interuenient stipulatio, non habet locum omologatio, cum tunc possit agi ad interest, l. diem p̄ferre. S. f. ff. eo. imō, qđ plus est, tex. iste aperte innuit, si non uiollet, q̄ etiam si cōpromissum fuit pœnale, ha- bet locum omologatio ī op̄i. quæ cōiter tenetur in d. l. cum anteā & u. & c. in c. dilecti, ī eo. ii. si ubi pars com- pellitur solū p̄ pœnam apposita in cōpromissu, licet laudū fuerit à partibus receptum. Item & tertio & e.

Abb. Panor. Repet. H h ij iste

iste innuit, q̄ cessante omologatione, & p̄cenx appositione potest nihilominus agi ad intercessione, & tamen ius ciuile uidetur innuere, q̄ ibi non intercessit stipulatio. l.ij. ff. cod. faciunt dicta in l. cum anteā ; hic autem non intercessit stipulatio, sed simplex consensus in cōpromisso emittendo, ut satis innuit litera, ibi, sed simpliciter ut supra dixi, & cum fuerit appositum iuramentum tanquam à iure in compromisso reprobatum, nil debet operari, ut legitur, & not. in dicta auctē. decernit ius. ¶ Sed circa primū difficultas consistit &c. intellexus dicta aucten. decernit ius; & uidetur, q̄ illa auct. non procedat hodie saltem de iure canonico. nam si inhibetur iuramentum solum ab ipsis arbitris præstāndū, non autem quin à partibus præstari possit, & cessaret contrarium suprā formatum: quia hic non ab arbitris, sed ab ipsis partibus fuit præstitum. si autem tenetur, q̄ indistincte illud iuramentum prohibetur, s. tam respectu arbitrorum q̄ partū, ut uidetur tenere Bar. & Bal. & quasi cōmuniter legist̄ in d. auct. decernit ius, & aperit̄ tenuit gl. in c.ij. supra co. in uerbo, sacramentum; qd̄ placet nūhi, cum l. ne in arbitris, ad cuius correctionē emanauit illa auct. loquatur indistincte tam de iuro partium, q̄ arbitrorum. nam primō principali disponebat in partium iuro, ut patet ibi in principio. Debet illa auct. intelligi indistincte, cum loquatur p̄ uerba generalia, ut patet ibi, nullum hic fieri arbitrium, ut cum sacrī religione &c. tunc militat p̄ triū s̄ formatum, sup̄ quo uariis in locis doct. utriusq; iuris uaria senserunt. Nam Hosti. in decre. cum aeterni, de re iud. lib. 6. & post eum Vinc. & Arch. uidentur tenerē, q̄ hodie uigore illius auct. iufūm præstūt super cōpromisso nullū cōmodum afferat iuratori; qd̄ colligitur ex fine illius auct. quā sic intelligunt, nec distinguit inter ius ciuile, & canonico, nec allegat aliquem tex. iuri canonici p̄ triū, sed simp̄r transuent recitando intellectum, & mentem illius auct. Bar. aut in d. auct. clarius loquens dicit, q̄ tale iufūm nihil ualeat etiam de iure cano. quia lex p̄cepit, ne arbiter sumatur cum iuro ut in d. auct. & in corpore, vnde sumitur, in auct. de iud. §. q̄ uero; idēq̄ qui iurat illam prohibitionem, peccat mortaliter, quia uenit q̄ legem, ut in c.ij. de ma. & obe. ergo tale iufūm seruari nō potest sine interitu salutis eternæ, & per q̄ns non est seruandum, ut in c. si uero, de iureiurando : dicit tñ Bar. q̄ libenter uidisset opinionem canonistarum in hoc. ¶ Sed profectō multum t̄ in hoc errauit Bart. cum habeamus h̄c tex. contrarium, & in c. um in tēpore s̄ eo. & in c. ij. & licet prohibeatur iuramentum interuenire in cōpro misso, ut in dicta auct. decernit ius; si tñ interuenit, seruandum est, dumod̄ arbitrium sit licitū; allego illum tex. in p̄zal. c. cum tēpore. Et ad motiuum Bar. respondendum est, ut q̄ subiectam. ¶ Et aduertēdum est, q̄ hoc dictum t̄ Bar. est q̄ theoricam suam in auct. sacramenta puberum, C. si aduer. uen. & l. oēs populi, ff. de iuit. & iu. in repet. & in l. Seius & Augerius, ff. ad l. Falc. & in l. is, cui bonis, ff. de uerb. obl. & in l. si quis pro eo, ff. de fide instr. in quibus iuribus dicitur, q̄ si uerba prohibitoria legis diriguntur ad rem, ualeat iufūm contrarium. ut si in statuto dicatur, ut iuramentum non ualeat, ut in cap. cum contingat, de iureiurando, & in c.ij. de pac. lib. 6. secus, si uerba dirigantur in personam, ut patet in casu nostro uerba dicta aucten. decernit ius, diriguntur ad rem, ut ibi patet, ergo iurans non peccat, & dicendum latuit, ut infra dicam. Præterea dictum Barto, aperte reprobatur hac ratione, iuramentum prohibetur in

sed habito respectu ad ius canonicum, & diuinum, dicebam, q̄ produc̄t̄ actio: quia, ex quo ius canonicum, & diuinum mandat indifferenter iuramenta debere seruari, ergo competit actio, ut in l. ff. de condi. ex l. conclu dendo ergo dicebam, q̄ ius seruandum est, in quantum aliquid producit, siue auferit sine peccato, & si si arbitris fuit inique arbitratu, non facit item suam, ex quo interuenit iuramentum. Nam hoc innuere audeat tex. ille singularis in d. authen. decernit ius, & sequuntur communiter Doct. ibi, & tener archi. in d. c. cū xterni, licet alias arbitris faciat item suā inique iudi cando in l. f. ff. si mens fal. mo. dixe. & ibi per Bart. Adeo tex. iuncta glo. si. in l. si quis in conscribendo, C. de pactis, ubi per Bar. & Bald. in l. f. de uar. & extraordi cog. & no. in glo. in d. authen. decernit ius, quatenus ex non obseruantur iuramenti peccatur, succedit ius canonicum, quod debet compellere ad obseruantum iuramenti, ut hic & c. cum tempore, suprā eo ex illis, quā tunc dixi, credo, quod experitur in præc. Nunc autē, data opportunitate latius speculandi, adhibito longiori studio, prosequor hanc materiam latius, & parato intellectu iuris, alias mente canonistarum, dico, quod multi plex est iuramentum, quoddam enim est iuris decisoriu, quod præstatur in lite in supplementum probacionis. ex tali iur. secundum utrumq; ius datur actio, ut l. auct. C. de re. credi. & l. si duo, ff. de iureiur. & quod legitur, & no. in c. & si Christus, & i. c. si. de iureiur. Quoddā est iuramentum confirmatoriu, quod confirmat conventionem, ut in simili exemplum in c.ij. de pac. lib. vi. & in authen. sac. puberum C. si aduersus uen. uel quando præsta, super cōtractu alias autem à iure permisso; & tunc non agitur ex iuramento, sed actione ex eo contra eū. quod iuramentum operatur notabilem effectum, quod confirmat contractum. Item accumulat forum fo ro. Nam quantuncunque contractus talis fiat inter laicos, potest tam propter iuramentum in ipso situm etiam coram iudice ecclesiastico conueniri, ut est tex. no. in c. cum laicus, de fo. compe. in vj. Et an & quando iuramentum confirmat cōtractum alias inhibutum, no. Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. dixi plenē in c. cum contingat, de iureiur. Quoddam est iuramentum obligatiōnē productoriū, & de illo dubitatur, utrum ex eo competat actio; & communiter tenent legist̄, quod de iure ciuili non nascitur actio per l. iureiur. in prin. de op. liber. & i. l. r. C. eo. & l. f. ff. de liber causa, ar. per locum à speciali; ad idem d. l. si quis pro eo. imo plts dixit ibi Bar. q̄ etiam non nascitur naturalis obligatio, si pactum non præcessit, exēplam si iurauero tibi, q̄ faciā pro te certum quid, nullo pacto prius inter nos præcedente, & sic intelligit Bar. illam l. si quis pro eo. fecus, si præcessit pactum etiam nudum. tunc eam ex pacto ori tur naturalis obligatio, ex qua tamen de iure ciuili nō agitur, sed tātum excipitur. l. iurisgentium. §. si cū nulla ff. de pac. unde concludit Bar. in d. l. si quis pro eo. per illū tex. quod iuramentum non habet uim pacti: quia iurando non promitto parti, sed magis Deo; idēq̄ non est pactum, quod est duorum consensu, ad idem l. j. ff. de pac. idēq̄ secundum eum non oritur naturalis obli gatio, nam si oriretur, potuisset accedere fideiussor, ut l. j. & l. fideiussor. ff. de fideiuss. contrarium dicitur in dicta l. si quis pro eo; sed an dicta Bart. sint usquequaq; uera, infra subiectam. sed postmodum de iure. C. emanauit illa. l. ne in arbitris, quā inducit nouam prouisio nem de iure ciuili, ut ubi alias non poterat agi ex com

promisso. super executione laudi, ut in l. ij. ff. eo. nec ex iuramento, ut s̄. dixi, fuit inductum, q̄ si iuramentum in terueniret in compromisso, tum daretur uigore iuramenti actio pro executione ipsius laudi, postmodum in teruenit ius authē. quod illam l. reuo cauit, & inhibituit compromisum fieri cum iuramenti interpositione, dicta authē. decernit ius, & in corpore, unde sumitur in authē. de iudic. §. quia uero. Videndum ergo restat, qd̄ de iure canonico, & an præualeat iuri ciuili etiam in to ro ciuili ratione iuramenti. ¶ Ego puto, q̄ ad obseruantiam cuiusq; liciti iuramenti potest agi multis modis, primò per uiam denunciationis euangelice: quia peccat quis non obseruando iuramentū ille modus est datus, & probatur in c. nouit, de iudi. & ibi Inno. in c. cū uenient, de insti. & Bar. in extraua. ad reprimendum, in uerbo, per denunciationem. secundò ut manu regia petatur obseruancia iuramenti, nam & antequam actiones essent proditæ à iure ciuili deus mandauit iuramenta seruari, ut in c. & si Christus, de iureiur. ergo præsupposito, q̄ specificata actio ciuili non competit, nihilominus a ministro dei pōt peti, ut iuramentum obseruetur, sicut obligationes iurisgentium prius ante ius ciuile proditū executioni mandabant. l. ij. ff. de orig. in. facit quod no. Inno. in c. qua in ecclēsharum, de consti. tertio poterit agi per uiam cuiusdam intimationis, ut intimetur iudici ecclesiastico, q̄ si iurans stet in peccato, debet enim iudex ex officio suo compellere, ut ille corrigitur à peccato, uel ne labatur in peccatum, ut legitur & notat in c. ad nostram, c. ij. de iureiur. & in c. ex literis, c. ij. de sponsa, quartò poterit agi condicione ex l. diuinā, uel canonica ad præcisam executionem iuramenti, ut fiat quod iurauit. ubi cuncte enim mandat aliquid dari, uel fieri, seu nouam obligationem inducit, nec prouidet præcisē de actione, datur semper pro actione condicione ex lilla, ut l. statuas. ff. de acquire. do. & l. unī ca. ff. de condi. ex l. no glo. in c. ordinarii, de offi. ordi. & in c. cum liberum, de sepul. sed l. canonica, & principaliter diuina, mandat iuramenta debere seruari, ut patet in d. c. & si Christus, & in c. debitores, & in c. ex re scripto, & quasi per totum de iureiur. ergo poterit agi ad obseruanciam iuramenti, condicione ex illis. ll. & quod ex iuramento t̄ oriatur obligatio, ei scilicet, cui iuratur, patet in ca. p. de iureiur. ubi patet, quod is cui iuramentum fuit præstitum, potest iuramentum remittere, ad idem c. ii. de spon. ergo queritur sibi obligatio, cum relaxatio præsupponit obligationem. l. diuī, de uerb. obli. & c. ad dissoluendum, de despon. impub. & xxii. quæst. ii. cap. quod uero non formatum præterea uideris, q̄ ubicunq; l. ciuili probat aliquam conventionem. f. de pac. legitima, seu l. diuina, quā est supra omnem l. & lex canonica, quā est pars, & ministra diuinæ, approbat iuramentalem obligationem, ergo ad iuris obseruanciam, uel obseruationem agi potest, & q̄ de iure canonico ex iuramento oriatur actio, & facultas agendi, firmat & Bar. in d. l. si quis pro eo, & tenet Hosti. in dicto c. cū uenient, & satis sentit ibi do. Anto. in c. cum contingat, de iureiur. & in c. ii. de spon. licet aliqui contras: sed primum dictum sequor per prædicta. Et hoc ultimum dictum uidetur uoluisse etiam Inno. in c. Quintauallis, de iureiur. in prin. licet contrarium sentiat in d. c. nouit, de iudi. & in d. c. cum uenient, de insti. & per maxime hoc dictum dicendum in casu nostro, ubi in compromisso intercessit iuramentum, & sic præcessit obligatio naturalis. tunc enim in dubio uide Abb. Panor. Repet. Hh iii tur

tur, qdanda sit actio etiam de iure ciuili, ut hic, & in l. ut iuri sui. ff. de op. liber. & in l.j.C. eodem tit. & in au-
ten. sacramenta puberum, C. si aduersus uend. & supra-
dixi in quodam notabili; & hanc opinionem firmauit
do. Ant. in d.c. cum contingat, & optimè facit. d.l. ut iu-
re iuri. iuncta ratione, quā supra dixi in iij. notabili; si-
cut in simili uidemus, qd debitum naturale potest con-
stitui in titulum deductum, & sine alia stipulatione p-
misor obligatur propter naturalem obligationem p-
cedentem titulum, ut in d.c. ut debitum; ad idem tex.
Em ultimam lecturam, glo. in d.lj.C. si aduersus uend.
ubi minor obligat ex iuramento, p-ecedente obligatione
naturali per illum tex. facit etiam, quod in simili
legitur, & notatur in l. cum simus, C. de agri. & censi.
lib. i. ubi no. Bar. per illum tex. qd bina confessio extra
indictum operatur effectum confessionis iudicialis. itē
qd uerba enunciatiua obligant, si bis emanauerunt, &
facit. l. vnic. & quod ibi no. C. de plus peti. ita dicamus
in casu nostro, sed aduerte diligenter, quia contra p-
dicta facit, qd saltum de iure ciuili non competit actio
ex iuramento, licet p-cesserit naturalis obligatio; aper-
tissimè uidetur facere. l. ne in arbitris, C. co. ubi de iure
nouo, & speciali data fuit agendi facultas, licet iūm p-
cesserit naturalis obligatio causata iam ex cōpromisso;
ergo in dīm. se habet reg. in c.pnti. S. loca, iuncta gl.
de præb. lib. 6. sed contrarium uerbo; si tñ ponde-
retur, non obstat, quia in casu isto iuramentum p-cesserit
indubitate naturalis obligatio, sed in casu. l. ne in ar-
bitris, non p-cesserit cōsensus indubitatus, sed fuit in ge-
nere p-cessitus; vnde, ut in frā dicam, potest pars potea
dicere, qd in non laudatis non consensit; ideò l. noluit
compromittentes p-cessere obligari ad laudum, ut in l.
diem, in f. ff. eo. ut infra plenius dicam. Et aduertendū,
quia Bar. tacitè sensit in d.l. si quis pro eo, in uerbo, sed
quo contra p-cessita, s. qd nudum pactum p-cessens non
noceat subsequenti iuramento, & si qd ex iuramento no
potest agi, licet p-cessit obligatio naturalis, quā aper-
tius firmauit Bal. in l.j.C. de op. lib. post Iac. de Are. mo
uetur, qd speciale est in liberto, ut in l. iure iuri. ff. de op.
lib. ergo ius commune regulariter erit in contrarium.
Ad idem allegatur. d.l. si quis, p eo, & dicta aut. sacra-
menta pub. respondet, quod ibi iuramentum repre-
sentando legitimam etatem tollit impedimentum etatis,
quod obstat, sed iis non obstantibus in priori senten-
cia, quia, ut supra dixi in vj. notabili, nulla alia specia-
litatis ratio potest esse in liberto, nisi quia p-cesserit
naturalis obligatio in donatione libertatis, ut satis in-
nuit tex. in d.l. iure iuri. ff. de op. lib. in prin. ibi dicit, qd
debet esse libertus, ut ex iuramentis operarum contra-
hatur obligatio, & quod iure libertatis causa, & sic po-
derat hæc uerba ult. secus igitur, si iuret alia ratione. Et
uidetur Em gl. ibi iure iuri. libertatis causa, si iurat tem-
pore manumissionis, uel post incontinenti, per l. f. ff. de
libera. cā, sed obligatio naturalis, oritur ex beneficio
recepto, ut not. dicit gl. in l. sed & f. S. consuluit, ff. de pe-
ti. hære. ergo p-cessens naturalis, quā oritur ex bene-
ficio recepto, ex cōsensi nescit iuramentum subsequens.
Nam & ius ciuile, p-cessit cum non est odiosum, de-
bet extendi ex idētate, vel maiestate rationis, ut no.
gl. in l.j. ff. do condi. indeb. facit quod no. Bar. post gl. in
l. serui, ff. de usucap. & tex. in c. cum dilecta, de cōfir. uti.
vel inuti. Et ubi rō non est in l. expresa, possumus con-
jecturare rōnem naturalem, & ad limites rationis pos-
sumus, & debemus. l. etiam p-enaliter extendere, ut no.
in d.auct.

in d.auct. decernit ius, dum dicit, qd peccat quis iurando
contra illam constitutionem; non aut peccat, ex quo ca-
non ad quem spectat, hoc modo permittat. l. Gracus,
C. de adulc. c. qui peccat. 23. q. 3. Præterea, presuppo-
sito fine ueritatis præiudicio, quod peccat iurando,
uel uitando actum, ex quo illud, quod iuratur, non
continet in se peccatum, nec uersatur peccatum in obser-
uantia, tenetur iurans iūm obseruare, licet p. liuraue-
rit; hoc probatur aperte in c. & si Christus de iure iuri.
ubi è lege diuina prohibetur quis iurare creaturam;
& tñ si iurauerit, licet peccauerit in iuramento, tenetur
obseruare iūm. Ad idem aliud uero text. in c. monet.
22. q. 1. facit c. ad apostolicam, de regula. dixi plenius
in d. disputatione, & in d.c. cum contingat, per quā aper-
tissimè reprobatur theorica Bar. in d.l. si quis pro eo,
& in d.auct. sacramenta puberum, & in multis aliis locis
licet dixerit, qd qd legis prohibitio dirigitur in perso-
nam, non ualeat actus iuratus, de quo plenissimè dixi in
locis p-rallegatis. Nec obstat, si dicitur, qd lex ciuili
poterit tollere actionem, quam dedit iuxta not. p. Inn.
in c. quā in ecclesiā, de consti. & per gl. in d.c. cum Em
21. de harre. lib. 6. Quare dico, p. t. actio non pōt. p. prin-
cipem tolli, quia esset indirecte disponere p. ius diu-
num; secus ubi actio uertitur, & fundatur super solo ui-
gore, & super re iudicata est in similibus ita singulari-
ter dixit Bal. in l. rescripta, in f. C. de p-cessi. Impe. offe.
& facit qd no. Io. An. in c. significasti, de fo. comp. ubi di-
cit Pap. ligari iuramento in c. omnis utriusq; sexus,
de pœ. & remissi. Cum sit illud c. fundamentum, uel fun-
datum super dispositione. l. iuris diuini, & cum hoc de-
bet recipi dictum Inn. in c. quā in ecclesiā, ubi sim-
pliciter dicit principem posse tollere actionem, cum sit
l. j. de orig. iur. eodem modo limitādus Inn. in c. ad mo-
nasterium de statu re. ubi dicit principem posse èt sine
causa dispensare. etiam contra constitutionem suam,
quia sicut uoluntate fuit conductus ad statuendum, ita
& nuda uoluntate potest duci ad destruendum. non n.
procedit, si constitutio fundatur super meritis iuris di-
uini, seu super æquitatem naturali facit, qd not. Io. And.
post B. Thomam in c. de multa, de præbendis, ubi con-
cludit Papam peccare, qd dispensat super pluralitate
beneficiorum nulla legitima causa supersistēt, & idem
tenet Io. de Lig. in cle. gratia, de rescriptis. Primò ex
quo cessat principalis dispositio. l. quia non potuit su-
per iuramento statuere, cum non spectaret ad forum
suum, ergo cessare debet sequela legis gl. ad hoc not. in c.
de pueris. 3. 6. q. 2. quā est contra gl. d.c. cum Em. & illā
gl. de pueris, sequitur Fed. de Sen. conf. 3. 5. ubi tenet, qd
pœna. l. j. & 2. C. de sec. nup. cōfusat, cū. l. non potuerat di-
sponere in matrimonio, ut puta nō spectante ad forum
suum. Et aduertendum, quia quoq; ad istum tex. cauillā
do responderi potest, qd hic agitur ad executionem, non
virtute iuramenti, sed omologationis, & probationis
laudi. Ad pœnam autem, seu interesse agi potest, & si iu-
ramentum non fuisset appositum, ut in c. dilecti. S. eo. &
in c. j. supra de pac. iuramentum autem non tollit uali-
ditatem compromisi, nec pœna appositionē, sed ex se
non inducit actionem, sicut inducebatur. d.l. ne in arbi-
tris, ut est de mente glo. Bar. & Bal. in d. authē. decernit
ius. Dico tñ hoc non obstat primò in eo, qa Papa fun-
dat se super iuramento. Secundò quia uerba magis apertus
in d.c. cum tempore. S. eo. ubi ratione iuramenti agitur
precise ad executionem. Et per hoc dico etiam, quod
arbiter iniquè arbitrando facit item suam, cum iura-

menti religione fuerit assumptus, quia ex naturali æq-
tate arbiter tenetur. d.l. si quis in conscribendo. C. de
pac. & in aliis iuribus superioris all. nō. n. potuit. l. statuen-
do super materia iuramenti ad eam non pertinentis di-
spositionem tollere illam quia, ut prædixi, ex quo prin-
cipalis dispositio. l. sup. iūro non ualeat; ergo nec acce-
sorium; ad hoc gl. no. in c. fin. 3. 2. q. 2. i. predictis, qd licet
filia contrahat matrimonium sine consensu patris con-
tra p-ceptum. l. nihilominus poterit uti beneficio. l. ut
pater teneatur eā dotare: qa nō potuit. l. disponere sup
iura ad eam non pertinentia; ad idem gl. in d.c. de puel-
lis, & qd no. Fed. in præall. cons. 3. 6. lex. n. ciuili uoluit
tollere actionem competentem contra arbitru in odiū
partium uenientium ò distinctionem illius. l. sed ex quo
nullum est odium in iurando, quia canon cui in hoc stā
dum est, permittit, & per consequēt debent peccata ces-
fare, sicut in simili dicimus, in pœnis, quā infliguntur
mulieri transeunt intra annum luctus ad secunda no-
ta, ut hodie censeantur sublatæ, ex quo illa prohibitio
non tenet propter auctoritatem pertinentis, cui stan-
dum est in materia ecclesiastica, ut plenē no. in c. pén. &
ult. de secun. nup. & in d.l. j. & Fed. in d. conf. & plenissimè
dixi in repetitione. c. ecclesiæ S. Mariz, de consti &
hæc puto uerisima. Et aduertendum, qd predicta di-
spatatio t locum nō habet etiam de iure ciuili, cum in
aliudem compromittat tanquam in arbitratorē, & ami-
cabilē compositorem. Nam tunc iuramentum utroq;
iure interuenire poterit, ut l. si libertus. ff. de ope. lib.
& c. Quintuallis, & c. ueniens, de iure iuri. tenēt cōter
23. legisti in d.auct. decernit ius qd è mero t iure ciuili in-
specto ex iuramento extrā iudicali obligationis intro-
ductorio oriatur obligatio naturalis quātūcūq; non p-
cesserit aliquod pactum, licet aliud teneat Bar. in d.l. si
quis pro eo dicens per tex. illius. l. nullam nasci de iu-
re ciuili obligationem; quod nititur probare ex eo, qa
fideiussor accedens huic promissioni iure ciuili nō obli-
gat ut ibi, & in l. fideiussor. ff. de fideiuss. Et primò pro S.
ria opin. allego Inn. qui in d. c. nouit, simpliciter uoluit
nō distinguendo inter ius canonici, & ciuile ex tali iur.
obligationem naturalē parti quārendam, nec appa-
ret aliqua sp̄cialitatis ratio inter ius canonicum, & ciuile
præterea allego eundem Bar. qui hoc idem uoluit
in extrauaganti ad reprimendum, in uerbo, denuncia-
tionem, ubi æquiparat pactum nudum, & iūm quo ad
inducendum obligationem naturalē, ut agi possit p.
uiam denunciationis euangelicæ, & exp̄ressè loquitur,
qd aliud, quām libertus iurat, & iudicio meo non caūl
laodo literam uidetur. casus in l. Stichus, in S. naturalis.
ff. de solu. ubi pactum, & iūm. æquiparatur qud ad
tollendam obligationem naturalē, licet Bar. uideat
intelligere ibi in iuramento à parte parti delato. Sed
profecto illud est diuinare, ut qd tex. ibi loquāt simpli-
citer de iūro ex quo oritur naturalis obligatio ex con-
fensi se alteri obligare noleantis dato alieno consensu,
in l. cū amplius. S. is natura debet. ff. de reg. iu. sed in casu
nō, ex quo iuro tibi p-cessenti aliiquid me tibi daturum,
uel facturum, habeo in animum in eo me tibi obligandi,
ex quo in tui fauorem tibi iūro: quia licet iuramentum
principaliter dirigatur in Deum; uidetur tamen secun-
daria obligatio acquiri parti, in cuius fauorem iurat.
Hinc est, qd ille potest iuramentum remittere. d.c. t. de
iure iuri. ergo nascitur obligatio naturalis & ex hoc tol-
litur motiuum. Bar. Dico enim qd, ex quo quis iurat p-
fenti, & in eius fauorem, hoc habet uim pacti, cum iurās
Abb. Panor. Repet. Hh iiiij pro-

Abbatis Panormitani Repetitio.

promittat ei, qd iurat non solum nudo consensu, sed firmat promissionem iuramento. Nam iuramentum promissorum habet inclusam puram promissionem, quando confirmat attestatione sacrae rei, ut probari potest in c. ita ergo. 32. quæst. I. Et optimè facit ibi glof. quæponit causam institutionis iuramenti, dicens fuisse induciam, quia homines sèpè non credunt simplici uerbo, nisi firmatur iuramento; & facit simile de negativa prægnante, quæ habet inclusam affirmatiuam; id pot probari, sicut affirmatiuam, ut est tex. iuncta gl. in c. su. 25 per hoc, de renun. Hinc dicimus, qd iuramentum quod dā est cōpromissoriū, quoddam obligatoriū, &c. ut no. in c. si uero, de iure iur. Et facit, quod not. Io. An. post In. in c. ij. de spon. ubi dicit, qd quandoque iuramentum dirigitur in Deum, quandoque in hominem. dirigitur in Deo, quando intendit iurans principaliter Deo complacere: in hominem, quando principaliter iurat in fauorem hominis; ideo potest hoc secundo casu remitti ab homine, cui iuratum est, ut ibi, & in d. c. j. de iure iur. Preterea sponsalia non possunt contrahi sine mutuo consensu, ut in c. uni. de sponsa. in 6. Et tamen uidemus, qd per iuramentum possunt contrahi, ut in d. c. 2. ergo iuramentum homini præstitum habet inclusum conuenitum obligatorium respectu hominis, cui iurat. Idem uidemus in societate, in qua contrahenda requiritur consensus, in l. consensu, de actio. & obli. & tamen potest contrahi interpositione fidei iuramenti d. c. 2. ergo iuramentum homini præstitum habet inclusum consensum obligatorium respectu partis; item facit d. l. iur. iur. in princ. ubi patet, qd ex iuramento præstito oritur obligatio, & consensus, nec uidetur aliqua specialitas. & quantumcumq; pars cui iuratum fuit, nihil expresse dicit, tan in uidetur præstisitse consensum recipiendo iuramentum, seu tacēdo, cum ageretur de facto suo, ut probatur in l. qui patitur, & l. qui fidem, & l. si remunerandi. §. si passus. ff. mandati. in quibus iuribus leg. ¶ Et not. qd patiens uidetur consentire, & mandare in iis, quæ faciunt in sui fauore. Et actio mandati contrahitur ex consensu utriusq; partis, ut in l. j. ff. mandati, & insti. de obli. ex consensu. Consensus autem tacentis præsumitur, ubi agitur de re concupisibili, & fauorabili, ut no. In. in c. in Genes, de elec. sequitur glo. in regula, is qui tacet, de re iud. li. 6. & Bar. in l. qua do. fo. ma. & satis probatur in iuribus supra alleg. ad idem tex. iuncta gl. in l. donationem S. species, ff. de dona. ubi donatio facta præsent, & tacenti ualeat, & idem uoluit glo. iuncto tex. in l. illud c. de fac. san. eccl. Et facit tex. a contrario sensu in l. absenti, de don. & in l. qui absenti, de acqui. pos. ff. & tamen donatio ad eius ualitudinem requirit stipulationem, uel pactum nudum, & sic duorum consensum, ut no. glo. in l. cum pater §. ue. tis, de leg. 2. & insti. de dona. in prin. & Bar. in l. iurifgen. §. si cum nulla. ff. de pac. & sic pater, qd præsentia donatarij, fauorabilitate operatur consensum, & acceptiōnem, & pactum; & sic debet intelligi tex. in l. pactum, ff. de pa. 27 ubi dicitur, qd pactum est duorum consensu, sive conuictio. pollicitatio uero solius offerentis promissum est. dico enim, quod dicitur consensus duorum interuenire modo prædicto. Dicitur autem pollicitatio, quando fit promissio in fauorem absentis, ad hoc l. si quis pro eo, sive per qua se fundabat Bar. & communiter legist, pro quo. rum opin. dico id, ad quod inducitur. illa enim lex singu lariter dicit, qd is, qui fideiussit pro eo, qui cum non est libertus, operas se præstatum iurasset, non teneatur. intelligo enim, quod ideo non obligatur ratione sui

erroris, qui credebat se libertū esse, cum non esset liber si enim uoluisset ibi iurisconsultus dare regulam gene ralem, ut ex iuramento non oriatur obligatio natura lis, ad quid se astrinxisset ad eum, qui cum libertus non esset, iurauit se præstatum &c. Intelligamus ergo, qd prædicta iura consentanea locum habent, quando ille 29 iurauit per errorem: alias secus, cum iuramentum pmissorum habeat in se tacitum pactum, sit fit præsenti, ut in iuribus præall. ut in c. ad nostram, de iure iur. & in c. 2. de spon. ubi tex. optimus probans, qd obligatio acqui ritur parti, nec non potest a parte remitti, in cuius fau rem iuratur, & loquor de secundaria obligatio: quia primaria acquiritur Deo, ad quem principaliter diriguntur iuramenti, ut in c. debitores, de iure iur. Nec ob. si dicas, quod de iure ciuili speciale est in liberto iurante domino, ut in d. l. ut iure iur. de op. lib. ergo secus in aliis personis, quia dico speciale esse in liberto in hoc intelli go, uidelet ubi præcessit obligatio naturalis, ut præ dixi. Sed ego loquor de obligatione naturali tantum, quæ de iure ciuili non est sufficiens ad agendum, ut d. l. iurifgen. §. sed cum nulla, ff. de pac. & hæc sunt iudicio meo benē notanda; quia faciunt ad multa. qd Sed num ad uertendum, circa præmissa oritur alia difficultas. Nam si conclusum est, qd iuramentum in compromisso præstitum ualeat, & tenet, nunc uertitur in dubium, an ex 31 taliter iuramento posse præcisè peti executio laudi, An uero ex compromisso duntaxat res auferri, si poena non fuit apposita. Inno. & do. Ant. eum sequendo dicunt, qd solum peti potest poena, seu intereste loco poenæ deficiens. Mouet Inno. quia omnia, quæ apponuntur in compromisso uidentur apposita sub conditione tali, scilicet promitto, qd seruabo sententia, uel soluam poenam; quod patet ex eo, quia si quis promittit etiam per stipulatio nem stare sententia arbitrii, nihilominus sufficit soluere poenam, uel intereste, ut l. profere, in ff. de arbi. & in c. dilecti, in ff. supra eo. Idem ergo dicendum secundum cum, si interuenierit iuramentum, quia debet intelligi sive naturam materię, cui adhæret. ad hoc induco bonū text. in simili in l. f. C. de non num. pecu. & in l. f. ff. qui satisfare cog. Et dicit Inno. hunc intellectum alternativum dederunt iura prædicta stipulationi in compromisso: quia cum arbiter sine timore retractationis posse ferre nonnunquam sententia iniusta, necessariū fuit, ut in alio eius potestas restingeretur, scilicet ut nūquam per sententiam arbitrii posset res sua quicque auferri, sed sufficit, qd uictor habeat poenam, uel intereste. Et infert dom. An. ad notabile dictum, qd in obligationibus facti succedit obligatio ad intereste, etiam de iure canonico, licet iuramentum intercesserit: quia secundum op. Inno. pactum, & iuramentum intelliguntur apposita secundū naturam contractus. sed de natura obligationis est, ut quis præcisè non cogatur ad factum, sed sufficit soluere intereste, ut l. stipulationes non diuiduntur, & ibi plenē per Bar. de verb. oblig. & in l. f. quis ab alio, in f. de re iudi. Et dicit do. Ant. sub dubio fortè, se putare, qd etiā in foro anima non est quis præcisè artandus, ut satis faciat, sed satis est soluere intereste. Hic duo sunt examinanda. Primo an iuramentum appositum in conuenientiōne habeat illum intellectum alternativum. Secundū an in obligationibus facti succedat obligatio ad intereste, præsertim in foro anima, & ubi interuenit iuramentum. Quo ad primum reperio Host. hic tene re contra Inno. de quo facit multam do. Ant. mentione. dicit enim Host. quod ubi iuramentum intercessit in cō promissio,

In cap. per Tuas, de arbitris.

245

promisso, potest præcisè peti executio sententia, dum modo non sit evidenter iniqua iuxta no. in c. 2. supra co. Idem dicit, si intercessit fidei præstatio per ca. peruenit, supra eo. melius allegasset c. cum tempore, unde non sufficit secundum eum hoc casu soluere intereste. & si diceres, quare sufficit soluere intereste interueniente stipulatione, seu nudo pacto, & non sic, quando interuenit iuramentum, cum inter simplicem loquela, & iuramentum Deus non faciat differentiam? ut in ea. iuramenti 22. q. 5. respondet ipse, quando quis simpliciter promisit, contradicere, & allegare potest, qd non promisisset, si sic pronunciari credidisset, ar. ff. de rit. nup. l. quæcunq;. Et si dicas, quare idem non cauatur, quando iurauit. Respondet, qd facit ecclesia obreuerentiam iuramenti; remittit ad no. in simili in c. ad audientiam, quod metus causa. hoc dictum mihi placet plusquam dictum Innoc. non tamen Hostien. hæc suam op. multum corroborat. Sed ego probo apertissime, primo adduco tex. apertissimum non cauillando literam iuncta glo. in ca. cum tempore, supra eo. ubi Papa fundando se super fidei interpositione mādat simpliciter debere laudem executioni nā dari; ad idem c. 2. supra eo. & c. peruenit, a contrario sensu. Idem, & fortius cum antiquitus, de iure ciuili daretur actio pro executione laudi, si iuramentum intercesserat, ne pars reatu peririj notetur, ut dicitur ibi in princ. & sic cessabat iste intellectus alternativus atento iuramento, ut d. l. ne in arbitris C. co. ergo fortius idem dicendum de iure canonico, & olim, & hodie, ut hoc debeat seruari etiam in foro ciuili, per supradicta. & hanc partem de iure canonico tenuerunt Cyn. & quidam alii antiqui in d. auct. decernit ius, ut supra dixi. præterea, & tertio iura canonica mandant indistincte iuramenta debeat seruari in sua specifica forma, ut ibi. Quarto adduco unum tex. ualde singularem in l. si quis maior, C. de transac. ubi probatur, quod quando iuramentum intercessit in contractu transactionis, licet poena sit apposita, debet contractus præcisè habere suā executionem, nec sufficit soluere poenam, sicut alias sufficiet, si iuramentum non intercessisset iuxta not. in l. non dubium C. de le. sic pars contraveniens tenetur soluere poenam, & seruare contractum, & restituere ea, quæ habuit uigore transactionis, licet cessante iuramento solum competat exceptio parti obseruanti transactionem, ut l. cum propos. C. de transac. uel repetitio datorum, ut l. si diuerfa. C. co. Et per illum tex. dicit singulariter ibi Bart. & post eum Bal. qd iuramentum habet uim illius clausulæ, qd soluatur poena rato manente pacto, quod est menti semper tenendum. ergo si iuramentum intercessit in cō promissio poenali, debet habere uim illius clausulæ, rato manente pacto, & sic contraveniens tenetur soluere poenam, & nihilominus tenetur seruare sententiam. nam hoe operatur uis illius clausulæ etiam in compromisso, ut no. glo. in d. cap. dilecti, & uoluit apertissime Inno. hic dicens, qd prædicto intellectui alternativiōe, quod tamen limitandum est, ut plenē dixi in dicta disputatione, & in d. c. cum contingat, & facit quod no. Inno. in c. quæ in ecclesiārum, de confit. & Bar. in l. f. C. si contra Ius. uel uti. publi. & Cy. in l. f. rescripta. C. de pre. Imperator. off. ubi tractat, an & quando princeps posse statuere interpretando, uel limitando ius diuinum, & in materia nostra. l. præsumit iurantem præcisè se uoluisse obligare ad parentum laudatis, ut in d. l. ne in arbitris, ex ratione sui, ut in d. c. cum tempore, & in c. super eo, cum similibus. Præterea posset in dubium re uocari, an dicta l. f. C. de no. nu. pecu. ualeat, quatenus præsu-

præsumit super iuramento, cum ad illud ius ciuili non pertineat materia iuramenti. Et pro hoc facit, quod ponit Fede. consilio lxxxi. ubi concludit non ualere statutum laicorum præsumens contractum usurarium & certis conjecturis motus: quia hæc materia non pertinet ad laicos, de quo etiam remitto ad no. per me in d.c. cū contingat. ¶ Ad l.f. f. qui satisfida. cogn. respondeo quod ibi deficit iuramentum ratione conditionis sub intellec. arg. c. quemadmodum, de iure iuri. sed in casu nostro non subintelligebat ille intellectus alternatius. sed l. hoc statuit fauore subiectoru. q. fauor cessat, leu. p. si posse interueniente iuramento, arg. c. debitores, de iure iuri. & facit c. ex literis, el. ij. de spō. & c. & si Christus, & c. uerum, de iure iuri. & de iudi. nouit, & glo. in cle. pastoralis de re iudi. in uerbo, prouidentia, & quod not. idem Bal. in l. adoptio. C. de adopti. ¶ Etiam q. respectu promissionis non iurata teneatur pars præcisè ad factum, facit c. licet, de uoto. Nec obstat, si dicatur, q. de natura istius obligationis facti est, ut sufficiat dare interesse; quia hoc primò posset negari ēt de iure ciuili sunt enim in hoc multæ op. adeo, ut multi non paru. auctoritatis tenuerint, q. si quis potest adimplere factū, tenetur præcisè ad illud; sed si culpa sua nō potest adimplere, uel post moram inutile esset alteri parti factum adimpleri, tūc succederet obligatio ad interesse, ut pl. nō no. in d.l. stipulationes non diuiduntur, & in d.l. si q. ab alio, in si. de re iudi. sed tenendo illam op. quæ uidetur magis communis, quam sequitur Bar. in d.l. stipulationes non diuiduntur, q. in obligatione facti causata ex conventione partiu. sufficiat soluere interesse interdicto, q. non procedit de iure canonico, uel diuino ratio, quia fundamentum illius opinionis est, quando stipulatio fuit inuenta à iure ciuili, ut quis stipularetur, quod sua interest, ut l. stipulatio ista in §. alteri, de uerbo. oblig. satis est ergo, q. labeat suum interesse; ita dicit Bar. in dicta l. stipulationes sed de iure diuino, & canonico alia est ratio, propter quā quis tenetur adimplere promissum, maximē iuratum, ne s. incurrit peccatum ieniendo contra promissionem suam, & decipiat proximum, ut d.c. & d. c. qualiter, de pact. Item iuramentum tendit in deum, ut in c. debitores de iure iuri. & tenet q. ex dispositione. l. diuinæ reddere sua iuramenta domino, ut d.c. si Christus. Nam & ipse Bar. uult, q. ubi obligatio descendit à lege, compellitur quis præcisè ad factum, arg. l. qui liberos. ff. de rit. nup. cum si. Idem si à testatore, nisi inducat speciem seruitur. l. Titio §. a. Titio. ff. de cōd. & dem. illud autem dicimus in obligationibus causatis in iudicio, ut l. filiusfa. §. f. ubi gl. & Bar. ff. de procu. & facit quod legitur & not. in cle. i. eo. tit. Idem ergo debemus dicere, in obligatione causata ex conventione partium, cum iura diuina, & canonica mandent illam simpliciter obseruari idem facit tex. iū. & ta. gl. no. in c. unico. 3 z. q. 8. ubi patet, q. in iuramento, & uoto nunquam subintelliguntur conditiones speciales, nisi exprimantur. sed sicut sine condicione perfolui debent, ut ibi. Nec obstat iste tex. & c. cum dilecti. s. e. ubi promittens stare sententia arbitri præcisè non cogitur, sed sufficit soluere pœnam, uel interesse, saltem ubi non interuenient iuramentum. potest enim respondi, q. in materia nostra. compromittens non se obligavit ad certum quid sed in genere, ut staret laudo foredo. unde, ne arbiter posset ad libitum lēdere, iura statuerunt, ut sufficiat soluere pœnam, uel interesse; q. ut dixi, non interuenient purus consensus superlaudatus. uidemus enim, quod post omologationem non compe-

tit aliquod remedium, ut habetur in l. pen. C. eo. ti. q. d. puto, q. si promittens a. i. modo cogitat illud, q. d. arbiter postmodum pronunciauit, & habuit animum se obligandi ad illius obseruantiam, quod sine peccato non posset retrocedere, arg. d.c. iuramenti. Cessant enim hoc casu rationes Inn. & Host. quas suprā tetigī, ob quas inductus fuit ille intellectus alternatius. & per hoc dico, q. in foro animæ est sibi consulendum, & in iungendum, ut satisfaciat primò si habuit animum saltem in genere ad illud nunc laudatum se obligandi. obligat enim iuramentum secundum intentionem iurantis, ut probatur in c. humanae aures. 22. q. 5. & per Inn. in d.c. ueniens, & facit d.c. quanto, eod. tit. & idem uidetur dicendum quo ad forum contentiosum, si de animo se obligare uolentis posset constare, ar. eorum, quæ no. Innoc. in c. plerique, de immunitate ecclesiastarum, ut in d.c. ueniens, de iure iuri. & quod no. ibi Cy. in simili in aut. fed iam necesse. C. de dona. ante nup. ¶ Et placet mihi op. Inn. in d.c. ueniens, ut promissio 34. t. simpliciter prius procedens non tollatur per iuramentū cōtrarium sequēs: uidetur enim temerarium iuramentum contra promissionem suam, ar. d.c. iuramenti, & optimē facit in c. sicut ex his, de iure iuri. & ipsomet Inn. contrarium uidetur sentire in d.c. sicut, de sponsa. ubi dicit, q. si primò contraxi cum una sponsalia sine iuramento, deinde contraxi cum alia cum iuramento ualent priora quā non ualeat iuramentū contra promissionem alteri factam, & ad d.c. ueniens, ubi uidetur cōtrarium sensisse dicit, quod narrat factum. Nam ille obligauerat se illis ecclesiis p. uirtutū unde Papa fundat se super iuramento; ideo expone text. ibi ex promissio. §. iurato; & hoc colligit ex responsione Papæ, q. simpliciter fundat se super priori iuramento, nec mandat conditionaliter inquire, si iurauit. ita conclusi in d.c. ueniens, & de nouo etiam confirmo, cum hē in iure mihi uerissima uideantur; & hoc quod ad primū contrarium suprā formatum. ¶ Venio nunc ad secundum cōtrarium, & sic una cum eo expediam tertium. Nam ambo tendunt contra efficaciam laudi, an. s. & quando p. ducat actionem, uel exceptionem, seu actionem & exceptionem, & an. & quando possit à partibus tacitè, uel exp̄s̄ omologari. i. approbari, & sic possit de laudo excipi, uel pro eo agi, & pro eorum clara expeditione profecuar aliquos casus, in quorum prosecutione apparet solutio & contraria, & uerus intellectus ad istum 35. tex. ¶ Et primus casus, sit quando t. compromissum p. cessit simplici, & nudo pacto, nulla interueniente stipulatione, uel pœnæ ad iectiōne, seu iuramento, & tunc respectu iuris ciuilis puto sic dicendum, quod secundum. l. antiquam digestorum, si sententia ferebatur per reo absolvitoria, oriebatur exceptio ipsi reo contra actorem. unde respectu rei habebat sententia executionem, intelligo tamen non de exceptione rei iudicate: quia illa non oriebatur ex sententia arbitri, cum illa non habeat iurisdictionem, ut probatur in l. i. ff. eo. tit. & l. j. C. e. sed debet intelligi de exceptione pacti, ut l. cum acta. C. e. t. & no. gl. in d.l. j. sed respectu actoris, cum pro eo ferebatur sententia condemnatoria, non oriebatur aliqua actio, sed erat sine effectu, ut probatur in d.l. cum antea, iuncta gl. ubi aperte probatur, q. præsertim hodie ex tali compromisso nudo pacto facto ad nihil agi potest, nec excipi, ad idem adduco tex. in l. si de meis, in uer. no. ff. eo. ubi apertissimè probatur, q. cessante stipulatione, nulla oriebatur actio, sed tūm exceptione illo iure sforum, ad idem l. litigatores, §. interdū, ubi ponitur casus specialis, ut exceptio oriebatur ex utraque parte, inducendo ut supra ex nudo pacto: actio aut nullo modo oriebatur, ut ibi. nec obstat tex. in d.l. diem proferre,

professore, ubi non sit mentio de stipulatione, & in quod quis simpliciter promisit stare arbitrio. dico. n. q. tex. ibi apponit uerbum, simpliciter, non ad divisionem stipulationis, sed poena adiectionis, de qua praedixit. nō obstat uerbum, promiserit. Nam illud uerbum potest uersificari in stipulatione, ut est tex. no. in l. sciendum, §. editū, ff. de edil. edi. & idē, cum ponitur uerbum cōe, debet reduci ad alios terminos iuris, & sic intelligatur de permissione per stipulationem, uel per stipulatum, & alias de iure ciuili ad nihil agi possit, ut c. uenient, proximè alleg. præsertim quia illa est iuris ciuili regulā, ut ex nudo pacto minimè agi possit. nec ob. l. i. ff. de pac. quam pro se allegat Host. quia illa debet intelligi non in nudo pacto, sed uelito per stipulationē, uel alio mō, prout legitur, & no. in l. iurisgen. §. sed cum nulla, ff. de pac. ubi clarè probatur, q. de iure ciuili regulariter agi non possit ex nudo pacto, licet sint exceptiones; ad id tex. in l. cum amplius. §. is non debet, ff. de reg. iu. & in l. fideiussor. obligari. §. fideiussor, ff. de fideiussor. & in l. Stic. cum. §. naturalis, ff. de solu. & in l. legem. C. de pac. potest tñ dici, q. in curia mercatorum, ubi de fide agitur, posset agi ex nudo pacto, sicut si interuenisset stipulatio per tex. not. iunctis not. ibi per Bar. in l. Q. Mutius, ff. mand. Et aduertendum, q. tex. noster non loquitur ita strictè, sicut facit tex. in d. l. dicni proferre, in fi. hic non dicit, q. promisit stare laudo, sed quod fuit stipulatus, q. stare sententia cōpromissi; & sic loquitur, cum compromissum fuit nudo pacto factum. Item tex. iste debet reduci ad alias iuris canonici regulas, & quas nō est differētia inter simplex pactum, & stipulationem, ut plenē no. in d. c. j. de pac. hæc omnia procedunt non interueniente omologatione, sed per ius. C. fuit nouiter prouisum, ut laudum latum ex tali nudo pacto, seu pmissio possit omologari tacitè, & expresse per modum, qui habetur in d. l. cum anteā, & per gl. plenē hic. Nam, tali comprobatione interueniente, oritur efficaciter ad ipsum laudum aēlio, & exceptio ex dispositione illius l. cum anteā, ut ibi legitur, & notatur. ¶ Et aduertendum,

36 q. in tacita t̄ approbatione non est difficultas. fit. n. illa per lapsus decem dierum nulla interueniente contradictione; sed dubitatio oritur in expressa, utrum sufficiat simplici uerbo approbare, an uero requiratur ipsarum partium subscriptio. Inno. primò sentit, q. requiratur subscriptio per tex. ibi, receptum fuit, i. scriptum, quia non sufficit uerbo omologari per tex. illius l. cum anteā. præterea refert quosdam dicere sufficere solam omologationem sine subscriptione, sicut canon. et dicit Host. sc̄e inter istos, qui tenent hanc ultimam opin. contrariam per istum tex. idem etiam uidetur probare dicta auct. non distinguit inter ius ciuile, & canonicum. Ego tñ puto q. de iure canonico procedat hæc ultima opinio, q. subscriptio non requiratur ad declarandum consensum; idē satis est de iure nostro, ut appearat de quo consensu, ex quo aliter nō requirit subscriptionē, arg. optimum hic. facit, quod no. Inn. in c. j. de his que si a præla. ubi patet, q. subscriptio regulariter nō requiritur, nisi ubi specificè cauerit. vnde satis est hoc iure nostro non caueri. ius uero ciuile contrarium per id, quod no glo. & Inno. in c. j. de reb. eccl. non alien. lib. 6. sic de iure ciuili procedere puto primum dictum. primò quia cum illa l. cum anteā, inducat ius nouū contra regulas antiquas, debet intelligi, prout iacer; idē cum requirat subscriptionem propter solenitatem consensus, nisi illa interueniret, omologatio minimè subsistit,

arg. l. si unus, C. de testa. & in ca. quia propter de cle. & fact. in simili gl. no. in c. ut certa, de ele. lib. 6. in uer. corporal, quæ vult, q. si in dispositione actus requiratur tactura in iurando, non uideretur satisfactum, si iurando sine tactura. Item multi sunt casus, in quibus ad ualiditatem actus requiritur scriptura, de quibus per gl. in c. j. de censi. in 6. Ad idem tex. bonus, & quod ibi no. inn. in c. j. de is, quæ si à prela. & 12. q. 2. sine excep. Et hoc uidetur de mente glo. in 1. ij. ff. eo. & Bart. in d. l. pen. & hoc quo ad primū casum, s. cum processit cōpromissum nudo pacto. ¶ Secundus casus principalis, cum compromissum processit t̄ solēni stipulatione uallatum, nullo iuramento, uel pccna apposita; & hoc casu laudum inde latum producit primo effectum agendi ad interesse cōtra nolentem parere utriusq. iuris dispositione, ut d. l. diem proferre, cum aliis supra all. & hic. ¶ Sed dubium est, an hoc casu possit dictum laudū omologari tacitè, uel expresse, & sic præcisè possit agi pro executione illius iuxta l. cum anteā, eo. tit. Et doc. nostri sentiunt tacite q. sic, & do. Ant. clarius per d. l. cum anteā, sed non fecit mentionem de glo. Bar. & Bald. & Odo. qui aperte sentiunt contrarium, & maximè Bar. in d. l. cum anteā, ubi firmat, q. tunc laudum solum omologatur, quando cōpromissum fuit factum nudo pacto per illam l. vnde concludit, q. hodie raro potest omologari sententia arbitrii, cum in quolibet cōpromissu intercedat stipulatio. Licet qnq; mihi placuerit præcedens opin. per tex. d. l. cum anteā, in prin. ubi fit de pœna dūtaxat mentio; tñ melius, & diligentius materia examinata puto distinguendū inter ius canonicum, & ciuile, ut de iure canonico & diuino procedat prima opin. per istum tex. iunctis iis, quæ supra dixi. Nam probatur hic apertissimè, q. eo cau, quo poterit agi de interesse, poterit sententia omologari. Præterea de iure canonico semper agi potest ad interesse, quia nudum pactum obligat, ut super plenē dixi in d. c. j. de pac. no. ergo sequitur secundum c. pin. Bar. q. de iure canonico nūquam sententiā arbitrii posit omologari, cuius contrarium hic manifestè probatur: sed sicut ius ciuile sequor Bart. & glo. & alios præall. quia hanc opin. iudicio meo aperte probat tex. in d. l. cum anteā. Nam licet tex. uideatur in principio loquī, quādō compromissum fuit factum sine pœna; debet intelligit amē, quād etiam sit factum sine stipulatione, quia non interuenit stipulatio, apponitur quodammodo tacitè querela pœna. Nam interesse est pœna respectu contravenientis, ut legitur, & notatur in c. finem liti, de dolo & contumac. a. Et hoc probat aper. tius tex. in d. l. cum anteā, dum loquitur de arbit. quia communis electio procreat, & sic non sequitur de stipulatione, sed de simplici assumptione. Item adhuc aper. tius, & fine responsione hoc probat ibidem tex. dum dicit, q. olim ex illo laudo nihil præsidij competebat acto ri uincēti, sed reo tantū dabatur exceptio, & denū tex. inducens remedium omologationis restrinxit se ad illos arbitros, de quibus prædixerat, si quos communis electio procreabat, & ex quorum laudo nulla actio, seu nullum presidium competebat actori uincēti, quod tamen cessat in arbitris per stipulationem, cum possit agi ad interesse, ut dictum est. Item dispositio submittendo se æquitati contra antiquas regu as non debet extendi ad casum non expressum præterm, ubi non inuenitur identitas, ut no. Io. An. in c. j. ut lit. pen. ibi, in omni autem nostro iure uersatur eadem ratio, cum cessante stipulatione nullum competit remedium, idem vo-

luit prouidere, scilicet præcedēte stipulatione competit actio, & sic cessare debet pœnio. l. arg. l. si. C. de pac. conuen. super do. Aduerte, quia ibi intercessit omologatio tacita, vel expressa: agitur tñ præcisè ad executio nem laudi metu pœnae, & altis modis, de qbus no. j. co. c. o. olim, & c. dilecti sed præcedens opinio plus placet sibi, & uidetur doct. placere cōter hic, & legistis in d. l. cum anteā; sed ubi non intercessit omologatio, sed solū stipulatio, tunc ageretur ad interesse, ut s. dictum est. Quod dicit. Inno. sic omologationem procedere, quando stipulatur aut sñia dicto, uel arbitrio starī cum pœna uel sine pœna. si autem quis expresse stipulatur rem de qua agitur, uel dari, uel fieri sicut sententia arbitrii, si pro eo insaretur posset tunc agi ad rem ipsam, uel ad factum ageretur, si pro eo fuit sententiatum, & idem est secundum eum in reo. si expresse stipularetur rem, quæ ab eo peritur, amplius non peti, si pro eo fuit arbitratū: in hoc tñ casu, si sententia pro reo habebit exceptionē ino plus uidetur secundū eū ēt si prædicta non stipula retur expresse, sed solum pactū de ijs dandis, uel faciē dis, uel ne fiat, incontinenti post stipulationem emisam deponendo sñia, quod & tunc tale pactū informat præcedēte stipulationē ita, q. parit actionē, & exceptionē. C. de pac. l. petens, & l. lecta. ff. si cer. pet. ff. de pac. l. iuris gen. §. qui uno. Aduerte, quia Inno. non reddit rōnen dūeritatis inter primum casum, & secundum nec etiā doct. qui tamen cōter transfuit cum dictis. Inno. q. s. cum stipulatō de stando sententia arbitrii, non agitur præcisē ad executionem sñia sed solū ad interesse: securus autem cū stipulor rem, de qua agitur, seu certum quid dari, uel fieri, si pro me fuerit sententiatū ego uero puto hanc fore rationem: quia in primō casu non fuit promissum certum quid, sed simpliciter de stando sñia arbitrii. Vnde secura sñia posset succumbens prætendere grauamen, & iniuriam, & dicere q. si credidisset talē sententiam ferri debere, nūquā promisisset, & cum non haberet, succumbens aliquod remedium cōtra tale laudum per d. l. j. C. eo. & l. diem proferre. §. stare. ff. eo. uoluit. l. à principio utilitatibus subiectorum prouidere, ar. in l. pactū. C. de colla. & quod no. Bar. in l. si quis pro eo. fideiussor. Item facit tex. in authen. ut iudi. fine quoquo suffra. §. cogitatio & initia. de ijs, qui sunt suio, uel alieni iuris, in §. sed hoc tépore iō dedit illud remedium alternativum, ut succumbens pareat sñia, uel soluat interesse, ut d. l. diem proferre. §. ff. & dixi. s. in solutione contrarij. præterea non potuerunt partes præcisē se obligare sñia arbitrorum, nā sequeretur, q. priuatum pactio posset iurisdictionem conferre contra l. priuatorum. C. de sur. om. iudi. & l. i. & quod ibi not. C. de arbit. secundō casu hæc oīa cessant. nam cum expresse, ad versari fuerit stipulatus rem certā, uel quid certum dari, uel fieri, uel non si pro eo fuerit sententiatum. hoc non q. d. q. ex quo arbitrium fuit à partibus receptum, debet indistincte executioni mandari, non habito respe ctu, an procurator habuerit mandatum ad cōpromittendum, siue non q. d. q. ex quo arbitrium fuit à partibus receptum, debet indistincte executioni mandari, non habito respe ctu, an procurator habuerit mandatum, uel nō, quia pars principalis recipiēdo arbitrium, factum procuratoris cōprobatio uide. l. licet. ff. de iudi. & sic istud uerbū indistincte, non refertur ad casum, quo cōpromissum suis pœnale sed q. hanc responsionē facit: q. Papa mādat primo partes cōpelli pp extorsionē pœnæ, si apposita fuit, & sic a pte innuit, q. quātuncung; cōpromissum siue pœnæ, debet laudū & executio mādarī, si à partibus fuit receptū iō ego do illā solutionē, & itelleſū ad istū tex. ut itelligat, q. ptes ex post facto scīter recipiūt, & approbat arbitriū, ad qd scīū se nō teneri, nisi iducant metu pœnae hinc. n. pōt agitad cius obseruationē, & executionē nō actione ex laudo, uel qdictione ex d. l. cū anteā, cū scimus ex aduerso tm illius l. sed ageſ ex tacito pacto. un. n. ptes illud laudū ex certa scīa approbare, &

de

diem proferre, in s. & in § starī, & hic, & in c. dilecti. q. eo. ¶ Sed dubium etiam manet, an laudum ex talī compromisso ratum possit omologari, ut sic possit præcisē agi ad ipsius executionem doct. antiqui in iure ciuili habuerunt contrarias opiniones. Nam quidam tenuerunt, q. laudum hoc casu non possit omologari nec exp̄resse, ne tacitè propter d. l. cum anteā, ubi partes apponendo pœnam uidentur recessisse à beneficio, seu p. uisione. l. ar. l. fi. C. de pac. contra emp. Et hanc op. tenuerunt Bal. Azo. Iaco. & Bar. sed Mar. tenet contraria op. cōprobari per istum tex. quia Papa mandat hoc arbitrium mandari executioni, si fuerit receptum à parti bus; sed si non fuit receptum, mandat pœnam exigū, ergo arbitrium pœnale potest omologari, & adducit Host. istum tex. pro sua op. in uerbo, indistincte, quasi dicit tñ eum, q. siue cum pœna, siue cōpromissum, siue nō ex quo arbitrium fuit receptum, debet mandari executioni. uidetur ēt q. approbat Inno. in c. Quintauall. j. de iure in glo. iuris ciuili in hoc articulo uidetur cōtrariari. Nam in l. ait prætor. ff. de re. iudi. tenet, q. possit omologari, siue cōpromissum fuerit pœnale, siue non, & idem sentit glo. in d. l. si duo, & in d. l. cum anteā, quam sequit ibi Bal. distingens, q. aut fuit in compromisso, apposita clausula, rato manente pacto; & tunc habet locum omologatio laudi, & dicit, q. hoc casu oritur actio ex sententia, & exceptio. si autem non fuit apposita illa clausula, rato manente pacto, procedat op. contraria; & hæc fuit originalis opinio glo. in l. fi. ff. eo. sed aduerte diligenter, q. a uidetur sentire Bar. q. absq; alia omologatione subsequentiū ex illa clausula cum factō, procedere laudū uigore illius clausule, adeo, q. statim oriatur actio, & exceptio. do. Anto. aliter non pōderat Bar. sed simpliciter transit cum op. Bal. Duo. ergo sunt hic iudicio meo examinanda. pri. nunqd arbitriū laudum ex compromisso simpliciter pœnali possit omologari tacitè, uel expresse. ¶ Secundū quē effectū p̄ducit illa clausula, rato manente pacto in cōpromissu pœnali, cū hodie multum sit in usu, ut soluatur pœna pro queniente, rato manente pacto. Circa primū puto, q. arbitrium ex cōpromisso pœnali nō pōt simpliciter omologari ad hoc. Fuit ex talī arbitrio, seu laudo detur actio, seu exceptio, seu oriatur condicō ex l. cū anteā, secundū intellectū ad illam l. hæc. n. opinio apertissimè pbatur per illū tex. inducendo prout. s. induxi in secundū casu. Et hæc est cōs op. legislari, & ad istum tex. tenentes hanc op. Rfi debant, q. illud uerbū, indistincte, debet exponi siue procurator habuerit mandatum ad cōpromittendum, siue non q. d. q. ex quo arbitrium fuit à partibus receptum, debet indistincte executioni mandari, non habito respe ctu, an procurator habuerit mandatum, uel nō, quia pars principalis recipiēdo arbitrium, factum procuratoris cōprobatio uide. l. licet. ff. de iudi. & sic istud uerbū indistincte, non refertur ad casum, quo cōpromissum suis pœnale sed q. hanc responsionē facit: q. Papa mādat primo partes cōpelli pp extorsionē pœnæ, si apposita fuit, & sic a pte innuit, q. quātuncung; cōpromissum siue pœnæ, debet laudū & executio mādarī, si à partibus fuit receptū iō ego do illā solutionē, & itelleſū ad istū tex. ut itelligat, q. ptes ex post facto scīter recipiūt, & approbat arbitriū, ad qd scīū se nō teneri, nisi iducant metu pœnae hinc. n. pōt agitad cius obseruationē, & executionē nō actione ex laudo, uel qdictione ex d. l. cū anteā, cū scimus ex aduerso tm illius l. sed ageſ ex tacito pacto. un. n. ptes illud laudū ex certa scīa approbare, &

de novo p̄xisse, ut fiat qđ tñineat i sua arbitri, & hoc p̄bo p optimū simile uidemus. n. q̄ sua, q̄ tuncū, nulla à iudice lata fuerit, p̄t à p̄tib. ratificari, nō ut habeat uim sua, sed ut hēat uī pacti ex nouo q̄ctu, ut p̄ba l.ij.C. cōtr.iudi. & ibi Doct. & latius per Bar. in l.unica.C. qui p̄ sua iurisdi. sequunt mo. cano. post glo. in c. significasti de fo. cōpet. & sic p̄t optimē saluari. iste tex. Nam hic Papa fundat se simpliciter sup approbatione procuratoris, & non sup directa omologatione, q̄ cātū ex dispoſitione. l. cū antea. C. eo. uel secundū p̄t dici, q̄ tex. p̄t intelligi in uerbo, omologatione, nā ex defectu mandati laudū erat nullū quo ad plebanū; nū istud recipiendo nū illud ratificare, & approbat̄ respectu iuramenti per procuratorē p̄fici, ac ēt omologatione, ar. l.ij. §. fal-sus. ff. rem. rat. hab. & sic nō repugnat rō d.l. cū antea respectu. n. plebani nullū effectum producebat tale laudū. Item ille intellectus alternatiuus, de quo. §. dixi, cestat cū laudum cōprobatur ex post facto; iō non sufficit solvere p̄enam. Et ex hoc p̄t alia notabilis limitatio tradi ad dictā. l. cū antea, & ibi no. ut tex. ille procedat, qn̄ landū poterat hēre a liq̄ effectū respectu principalis, tunc. n. cestat omologatio de iure ciuili, & de iure canonicō, si p̄ena erat apposita; & sic p̄t intelligi. c. dilecti. §. eo. ubi agitur solū ad p̄enam, licet à partibus fuerit spontē receptū arbitriū. sed illud. c. dilecti, uel obstat̄ p̄cedenti solutioni, & lecturā. Nā debebat approbat̄ ibi operari faltē ui. pacti ex novo q̄ctu, ut d.l.ij. C. cōtr.iudi. iudi. sed p̄t primō ad illū tex. r̄nderi, ut ibi sentit Ioan. And. uidelicet q̄ loquāt̄ de approbatione & receptione neglaliter facta ab ipso principio tpe cōpromissi, quæ quidē approbat̄ nō prodest, ut no. cōiter in d.l. cum antea, quæ solutio nō multū cōuenit illi lecturæ, quare dando aliū intellectu dico, q̄ licet receptio ex post facta obliget ad ipm laudū ui. pacti quasi ex novo q̄ctu; nō tñ tollit p̄ hoc antiqua, & prima prouisio, ut possit pars cōpelli metu p̄enæ, arg. l. qui fidē. ff. de transac. & l. si duo, ff. de iudi. p̄ficiaria cū p̄ena soleat excedere intereste respectu rei. & p̄t peti. q̄ nolētes parere, ut no. Inno. in c. suam, de p̄ent. in fi. C̄irca secundū. l. si quis sit apposita illa clausula, ut p̄ena soluat̄, rato manente pacto, uarie reperiuntur op̄i. dicentiū, p̄ per hanc clausulam illlico censetur omologatum, adeò, ut aduersus p̄uenientes possit agi, ut p̄ena soluant̄, & laudum seruent. Et hanc op̄i. sentit glo. in c. dilecti. §. eo. & in l.ij. ff. & Bar. in d.l. ait p̄tāt̄, & idē breuiter, ut illa clausula aliqd̄ operet̄, arg. l. si qn̄, de legat. p. & in c. si Papa, de priuilegijs, in festo. Et q̄ contentari debet iudeo de eo, in quo consenserunt partes. ff. de re. iudi. l. si conuenerint. C. de dona. ante nup. l. penultima, & idē Inno. sic dicens, q̄ p̄ istam clausulam uident̄ partes renunciare p̄dicto intellectui alternatiuo, ut pareatur arbitrio, uel soluat̄ p̄ena, uel intereste. Vnde s̄m eum p̄t agi ex stipulatu ut fiat, quod iudicatu est; allegat. l. q̄ fidē. ff. de transac. refert tñ aliquos dicere, q̄ hoc cau non agit ad rē iudi catā, sed ad intereste tantum. Primā tñ opinionē tenet odo. in d.l. penultima. C. eo. adducens hāc rōnem, quia uigore eius clausula sunt quasi duo cōpromissa, unū sub p̄ena, ut hic patet. Et secundū sine p̄ena p̄ id qđ dictū est, ratū maneat laudū soluta p̄ena, & hoc capite uidet omologatū s̄m eū, q̄a competit actio, & exceptio, ut d.l. cū antea. secunda fuit opinio Iac. Bal. Mar. de Fa. Ia. de Ra. qui resiliunt opinioni p̄cedenti mouentur: q̄a omologatio debet sequi suam, & non p̄cedere, ut probat̄ tex. in d.l. cum antea, ibi, subſcriperint post, q̄ definitio

etc. Item cū l. illa ponat casus sp̄ales, quibus dat actio & exceptio ergo extra illos habet ius cōe locū in p̄riū. ff. ad mu. l.ij. i. fi. Itē p̄ solutionē p̄oenā receditur de iure à cōpromisso. C. eo. l.ij. ergo etc. Et ad iura allega, pro p̄ria op̄i. l. qui fidem. ff. de transac. & C. de transac. l. cum p̄ponamus, cū si. Rñdetur p̄ tenentes hanc op̄i. p̄riam, q̄ loquuntur in cā prorsus extranea à cōpromissi, uel arbitris. Prīmō secundū eos p̄ illam op̄i. est tex. in l. priuatorum. C. de iur. om. iudi. nil. n. uidetur differre arbitri à iudice, si eius sua sic deberet executioni mandari ex pacto compromittentū; quod tñ induci non p̄t ratione p̄dicta ad id. l. quos prohibet. ff. de postu. Et ad id, quod d̄ illam clausulā debere aliqd̄ operari, n̄dant, q̄ operatur reiterationem p̄oenā, q̄ alias nō comitetur plus, q̄ semel. ff. eo. si duo: non tñ cōmittet plus, q̄ bis, ar. de legat. i.ij. l. fidei cōmilla. §. si quis; & cuin hac op̄i. ut transire Ioan. An. in d. c. dilecti, & sic uident̄ uelle isti in hac secūda op̄i. q̄ illa clausula nō inducit omologationē de p̄nti, nec facultat̄ omologandi in futurū, sed solum operat̄ circa cōmissionem p̄oenā, & sentium & totiens committat̄, quies p̄ uenit. Tertiā op̄i. sentit Spe. eo. ti. §. si. uer. quod si in cōpromisso, ubi recitat̄ aliquibus motiuis pro, & p̄ uī concludere, q̄ dicta clausula, rato manente pacto, uel operari, ut soluta p̄ena possit agi ex laudo, sicut si à principio non fuisset p̄ena adiecta, & poterit agi ad intereste. Nam adiectio p̄ena non adicit maius robur cōpromisso, nisi ut p̄ena exigi possit, ar. l. diem p̄ferre. §. stari. ff. de arbi. nec prodest, si dicatur, q̄ p̄dicti uidentur p̄ illam clausulā laudum omologat̄, quia secundū eū p̄dicta omologatio debet sequi, nō aut̄ p̄cedere, ut legis, & no. in d.l. pen. C. eo. & sic tacitē sentit, q̄ taciturnitate partium, uel illlico per expressum, dictū laudū omologatur, nō obstante dicta adiectione; quasi illud laudū uigore clausule remaneat secundū cū sine p̄ena; & cum hac op̄i. tacitē trā. f. de iudi. p̄ficiaria. & i. d. p̄. & idē uelle ibi Bal. Ego credo op̄i. spec. in parte uiceriorē uidelicet ut illa clausula nō det maius robur compromisso, quē ad modū potuisset agi, si p̄ena nō fuisset adiecta, ita poterat nūc agi, p̄ena quātūncinq; sublata. hoc. n. importat illa uerba, si tñ bene cōsideren̄, ut ratū maneat, l. p̄actū, q̄ non censeat nouatio facta respectu p̄ena adiecta, sed q̄ est in sua integratate, sicut s̄tis, si p̄ena nō fuisset adiecta, ar. l. cū p̄ponas. C. de transac. uident̄ n. partes sibi p̄ uider uoluissē tā respectu p̄ena, q̄ intereste, quod patet, arg. insti. de uerbo. obli. prop̄ finē; & facit quod no. Inno. in c. suā, de p̄en. in fi. ubi d̄ p̄ licite petitur p̄ena, licet excedat intereste, sed credo, q̄ laudū in delatum nō possit uerè omologari ne tacitē, nec exp̄s̄t̄, nec antea, nec post, q̄a d.l. p̄uidet, uel p̄ducit remediu omologationis, q̄a nullū p̄sidiū laudū p̄ducebat actori uincēti, & sic qn̄ erat futurū oī frustatoriū ex parte actoris ut plenē dixi. §. in secundo casu, q̄ rō cessat, nec obstat, si dicat, q̄ uigore illius clausula in terminis nūis nō p̄ducat petitionē p̄ena, nec ob. si dicat, q̄ uigore illius clausula signanter dixit Odo. dico. n. q̄ in ueritate unicū est cōpromissum p̄ p̄ identitatē tpe, arg. opti. in l. stipulatione. §. si quis aut̄ p̄ diuersa tēpora. C. de dona. ubi probat̄, q̄ donationes plurimaru rerū facte tpe eodē cēsent unica donatio respectu insinuationis fiendz; & hoc idē tenuit ibi Bar. in l. Modestinus, de dona. unde concludit per istū tex. illam clausulā insertam nihil hoc cau operari ualeat, ut censeant̄ tot donations, quot fuerit, res donata. Item non debent concurrere duo specialia circa

cēra idem contra iuriis regulas, ut sententia arbitri ha beat p̄cisam executionem, sicut sententia iudicis, in d.l. z. co. & l. prima. C. eo. cum si. Itē induceretur hæc fictio, ut uerum & ueritatis promisum censeatur duo contra id, quod legitur, & not. in l. prima. C. de dona. promis. Quoties aut̄ p̄ena committit ex cōtrauētione laudi, breuiter dico, q̄ cōd̄ fenserit Io. And. post alios in d. c. dilecti, aut scilicet fuit apposita p̄ena, si fuerit contrauentum, aut nulla clausula apposita, & tūc distinguēdū, q̄ aut fuit apposita illa clausula, rato manente pacto, aut illa magis consueta, ut quoties fuerit contrauentum, toties p̄ena cōmittat̄, qua soluta soluit̄ cōpromissum, ut l. si duo. §. semel. cōmilla. ff. eo. no. gl. fi. in d. c. dilecti. Secūdo casu p̄ena cōmittit uigore expressa stipulationis, & si semel tñ, in d. l. si duo, uigore aut̄ clausula non geminatur p̄ena, sed reponitur pactum in primo suo statu, ut si cōd̄ uideat ab illo receſsum p̄ p̄ena adiectio, ut supra dixi. In tertio autem cau p̄ena committit toties, quoties fuerit contrauentum. hoc. n. important illa uerba, & uidetur hoc probari, in d. l. si sic stipulatus, de uer. obli. ubi uide de hac materia, & facit quod per eum net. in d. §. si quis & hēc no. Quarto principaliter oppono cōtra in eo, qđ hic fuit cōpromissum s̄p iure cōpetenti in hospitali. Et vī, qđ ex alio capite non debuit hic ualere arbitriū, seu laudū in p̄iuditū plebani: qn̄ sic sine superioris licentia non poterat illud ius alienare 12. q. 2. c. placuit, & 10. q. 1. hoc ius porrectū, & 17. q. 4. c. in determinationibus; ita nec super illo cōpromittere poterat; & probari vī in tex. cū oīm, de arbi. ubi aperte inue- nīs, q̄ nō p̄t liberē de certa re disponere, seu alie-nare, non p̄t de ea cōpromittere, cū cōpromissum pos-set sequi alienatio; & facit ad idē c. p̄uenit supra eo. ter-tio doc. tangunt hic hoc contrariū, sed Holt. firmat hāc op̄i. in c. peruenit. supra eo. ex tex. & gl. nouit, q̄ clericus sine auctoritate diocesanī nō p̄t facere cōpromissum, pp̄ quod sua obligat̄ ecclesia x. dist. regenda, & de trans. c. de cetero, & d. c. cum tpe, & clarus vī uelle idē Holt. in d. c. cum tpe, & ibi respōdēdo ad istū tex. dicit, q̄ ideo exēpti nō potuerunt ibi cōpromittere sine licētia pa-p̄, quia qn̄ promouent̄, iurant summo Pontifici nō alie-nare sine licentia, ut legitur, & no. in c. 2. de iureiur. & in c. 1. Et per consequens s̄m eum nō p̄t cōpromittere, ne alias occasione sententia cōtingat alienationē fieri, uel ecclesiast̄ grauari quād p̄ena supra eo. proximo c. dilecti; & sic aperte sentit, q̄ qui nō p̄t cōpromittere. adhuc clarus, idem met Holt. uoluit in summa in eo. tit. §. de qua re, cum per se nō hēt liberam facultatem alienandi nec cōpromittendi, secus, si super fructibus, seu rebus modicis, de quo p̄t liberē disponere, ut in c. cēterum, de dona. sed super rebus suis quilibet est legitimus moderator, & arbiter, ut in l. in re mandata c. mandati. Et aduentū, q̄ pro primo mēbro allégauit c. p̄uenit, & c. cū oīm, & istū tex. ibi, q̄a iūro suo se ipsum persona liter, nō ecclesiā poterat obligare, & c. Sed certe iste tex. potius facit in contrariā: q̄a illa uerba referant̄ ad p̄sonā procuratoris eo casu, quo ipse tenet, cū scilicet p̄omis sine iūro sufficienter, plebano nō ratificante arbitrium fuit ex parte plebani receptū, tūc mandat ibi tex. ut omnino habeat executionē in p̄iuditū ecclesia, & sic p̄iudicet ecclesie ex facto plebani, si habuit illud ratū, idem cū simili ratione, si a princ. dedisset mandatum ad hoc supra eo. cū tempore, primo responso. Quidam alij, quos refert Inno. in d. c. cum tpe, dixerunt, q̄ dato, q̄ su-per statu suo ecclesia nō possit cōpromittere, ut ibi sita.

Abbatis Panormitani Repetitio.

liberè non potest compromissum facere; ad idem, quod legitur, & not. maxime p Bar. in l. quoru. ff. de pign. ubi no. q. res prohibita uedi, non pot pignorari, qd de facili per pignorationē puenit ad alienationē. C. de resti. pig. p totum facit ēt l. omnino, & quod ibi no. ff. de spon. ubi prohibita alienatione prohibet tacite omnis actus uolū tatis, p quē ad alienationem perueniri pot, ut in d. l. nō solū, de præd. min. non alie. C. posset n. per compromisum fraus facile fingi, quia non ualens alienare in consanguineum, uel amicū, faceret litem sibi moueri, & demum compromitteret in tertium amicū, qui sinet sententiā in fauorem amici contra ecclesiā, ergo iste actus compromisi debet esse omnino prohibitus sine consensu superioris, ut fraudibus obuiet, arg. opti. in l. cum iij. & si cū l. ff. de transf. Præterea compromisum, & transactio vñr à pari iudicari, ar. hic. C. no. Host. in summa, & in c. palleg. Et facit quod no. Ian. in c. Quintauall. de iureur. pcedit n. utrumq; ab actu uoluntario utriusq; partis facit qd legitur, & no. in l. si dictum. ff. de cuius. Ideò sicut transactio nō pot interuenire sine superioris cōsensu in re prohibita alienari sine eius consensu, seu auctoritate, ut in d. l. nulli, & d. l. non solū, & c. uenient, & c. de cetero, de transac. Ita nec compromissum de tali re fieri non pot. Nec ob. si dicatur prælatum posse p se tm rē in iudicio deducere, ut in c. edoceri, de scriptis. quē actu pot sequi rei alienatio, ut per totum titulā de re iudi. & maxime in c. cum inter ergo idem dēc possē per uiam compromisi, cū arbitria sint ad instar iudiciorum redacta, ut in l. j. ff. de arbi. Respond. aliud in iudicio, q. in cōpromiso: quia iudicium est necessarium, & reddit in inuitum, ut l. inter stipulantē §. j. ff. de uer. obli. & c. intellectimus, de iud. sed compromissum est uoluntarium d. l. si dictū. Item non est tanta psumptio pro arbitris, sicut pro iudicibus, cum arbitri eligantur a partibus, & pleruq; ēt amicitia: iudices nēdē deputant a superiore, ut in c. nisi, de pben. unde fraus facilius cōtingere posit etiam corā arbitris, q. corā iudicibus, ut in d. c. nisi facit d. s. si cum, & quod ibi no. debent. n. prælati, & clericī inferiores litigare corā iudicibus, & nō corā arbitris, ut in auc. de san. epi. §. si quis, nisi superiorū consensu, p quem purgatur omnis suspicio, interuenit d. c. cū tpe, & d. c. e. peruenit, cū aliis superius allegatis Quæ autem sint illa, quæ sine superioris licentia alienari nō possunt, recurre ad ea, q. notantur in c. nulli, de reb. eccl. non alie. & 10. q. 2. cap. ius porrectum, & 12. q. 2. sine exceptione. Adhoc c. quod vñ obstatre conclusioni supra facta inducendo illud, ut supra respondeo p hæc non disputatur de ualiditate cō promissi ex hoc capite, & possibile est, q. iste plebanus habuerit a princ. licentiam promittendi, licet hic non dicatur, uel ex post facto laudū cōprobauerit cum superiorum consensu, sicut suppletur hic cōiter, de cōsen-
4.2 su canonico, cum de eis nihil dicatur respectu appro-
bationis, dēc tm hoc c. & similia reduci, ex quo principia liter nō disponit in eis, q. sine superiorum consensu nō possint super iuribus cōpromittere; alias refultaret absonus intellectus, de quo supra, & posset dari locus fraudibus, & segmentis, quod non est dicendū, ut in c. quāto,
4.3 de diuor. Puto tñ, q. epis cū cap. possit compromitte-
re super rebus ecclesiæ cathedrales, quia sicut possunt ex iustis causis alienare, ut no. 12. q. 2. in summa, ita & fortius cōpromittere, puta si uident iura ecclesiæ dubia, & in utilitatem ecclesiæ compromissum, sicut n. sunt arbitri iusti causa alienandi, & ita iustē compromittendi: eamē tñ, si cōpromissum reperiatur factū sine iusta cau-

sa per quā alienatio sequens iudicabit nulla, sicut obser-
uatur in alienatione directa iusta causa nō existente, in
cle.j.de reb.eccl.non alie.& in c. i.eo.ti.li.6. & quod no.
in c. i.de in integ.refit. Et puto, q ex causa pdicta potest
eps cū capitulo dare potestatē arbitro procedendi de iu-
re, & de facto, cū hoc possit cedere utilitatē ecclēsī ua-
riis causis consideratis, līcet Lapus teneat tertiarī oppo-
situm in prædicta allegatione 10. ubi dicit ep̄m non
posse cōmittere causam, in qua litigat cū subdito cū po-
testate procedendi de iure, & de facto & sententiā de
iure tñ. Ratio secundū eū: qā ep̄s nō pōt aliqua iura ec-
clēsī remittere, sed ponendo processum de facto in ma-
nu alteritas est remittere, q̄ posset cōpromissarius ob-
missio iure de facto probationē ecclēsī repellere, & p-
bationem aduersarij de iure repellendam admittere de
facto. hinc est fīm cū, q̄ qui iurat nō alienare summō pō-
tifice in cōsulto, nō pōt cōpromittere in arbitriū, ne con-
tingat alienationē fieri, allegat dicta doc.in d.c.cū tpe,
supra eo. fecus dicit in potestate procedendi simpliciter,
& de plano sine strepitu, & figura iuditij; q̄ ille modus
procedendi probat a iure, ut in cle. dispensatione, de iu-
di. Ego haec dicta Lapi.puto pcedere, qn̄ nō inbet nulla
caūla cōpromitēti, ut q̄a iuram auctoritē clara sunt,
sed si sunt alias dubia, ut melius sit oīa liberē exponere
in manibus arbitrōrū. teneo contraria partē, ut licet ar-
bitri potuerint lēdere ecclēsī, possint inde ecclēsī p-
desse. Et melius est ecclēsī in casu dubiū nō litigare, q̄
dubius sit ēt in rebus oblatiis evocatus litis l. quod debet
de pecu. Tertio est uidendum, qn̄ t̄ sup̄ tirulo benefi-
ciij, seu platura posuit clericus, seu platus cōpromitte-
re indistincte. Sunt opinōnes. Ego uero puto, q̄ in p̄iu
ditiū superioris nō ualeat cōpromissarius, sive sit adeptus
possessionē beneficij, sive nō; quia p̄ institutionē, seu col-
lationē, uel p̄missionē sibi factā obligat beneficio addō,
q̄ ab eo dissoluere se nequeat. sive superiōris licētia, ut
in c.n: si cum pd. §. neq; de renunc. & c. quod in dubiis, &
c.admonet, eo.ti.unde poterit superior illi tenere ini-
tium in beneficio, si uult probare ius illi in beneficio cō-
petere, sententia arbitrōrū non obstante, ne una uia cō-
cedatur illi absoluto, qd̄ direcēt p̄ uiam denuntiationis
denegatur, de procur. c.tux. & sup̄ra eo. in c. cum tē-
pore, & facit q̄ plenius dixi in præcedenti casu; sed in p̄-
iuditium propriū cōpromittentis credo tenere compro-
missum, ar.opti.in c.ij.sup̄ra eo.n.ot. ubi clarē colligunt
q̄ nō interuenit auctoritas superioris, cū ille possessor cō-
promittens exularer extra prouinciā, ad idē c.ex parte,
infra eo. & c.cū inter canonicos, sup̄ra de ele. Et ad hunc
casum restringo dicta doc.in c.pen.de in integ.refit. qui
restringunt illū tex. cū agit de m̄fimō carnali ut tē
nō possit cōpromitti, fecus dicunt, si de spirituali agat;
& allegant, d. c.cum tpe, & d.c.ex parte. Ad hanc siam
optimē facit c. cum dilecti. & c.f. de criminē falsi, in qui
bus inribus clericus se obligauerat ad perditionē bene-
ficij. & qd̄ no. in c. de multa, de fbcn. ubi h̄, q̄ acceptans
secundū beneficium curatū pdit ipso facto primū illi cō-
simile. & dicunt doc.ibi, q̄ līcite illā priuationem sibi in-
ducit in sui p̄iuditium; superior aut, qui non consenseret
collationi, poterit illū reuocare per c.admonet, & cag
in dubiis, de renun. Puto tñ, q̄ existens in possessione be-
neficij auctoritate superioris non dēt illud remittere ui-
gore sīne arbitrōrū incōsulto suo superiore, arg. in l.le
gatū. fl.de offi. p̄si. & corū, quæ notat Host. in d.c. q̄ in du-
biis faciunt ibi no.gl. & dicta doc.in ar.ad materiā isā,
ibi uide. Et idem p̄ omnia puto dicētū respectu ut na lea

ut ualeat compromissum in prædictorum casibus prædictis. Et sic potest intelligi tex. in c. un. de leg. Contra collax. ubi innuitur uasallum posse de feudo litigare coram arbitrio, uel potest intelligi de iudice delegato, qui sepe appellatur arbitrus ut legitur, & no. in l. arbiter. si qui satisda. cog. An autem uasallus possit inuito dño feudo renuntiare uide per glo. & doct. in c. quæ in ecclesiast. de cōf. ubi concludunt, & non uide in contrarium text. in c. de uasallo, quod loquitur p. Hosti. sed tu uide oīno per Bar. in l. ff. de aqua. plu. & p. Bal. in processio feudorum, & in d. c. de uasalli qui contra. Sed circa prædicta dubitatur, utrum tamen ualeat cōpromissum interueniente auctoritate superiori in casu, in quo factū existit super re, quæ sū: illius auctoritate a licenari non poterat do. meus do. Cardi. s. e. o. cum in tpe, sentit p. sic, sed si laudum inde latum tendit in prædictiū ecclie ppterū, non ualeat, nisi ad uitā cōpromittis, allegat. c. ueniens, suprà de transac. si autem nō infert ppetuum p. iudicium, puta quia remanet res apud eccliam, tunc ualeat mero iure, facit p. in transactione no. Bar. in l. nulli, ff. de transac. Et p. hac opiniōne ego adducebam tex. illius. c. e. tpe. Nā abbas, de quo ibi no. poterat alienare iura ecclie suæ sine licentia Papæ, & tñ cōpromisit sine ipsis licentia; sed laudum nō ualeat, quatenus erat contra libertatem, & sic quatenus inducebat alienationem illius iuris intellegebatur ergo compromissum habere uires secundum potestatē cōpromittentiū sicut dicimus in l. seu statuto gñali, ut sumant uires iux. potestatē, statuentis, licet uerba sint gñalia, ut in c. ij. de consil. lib. vi. & in c. nobis, el. j. de sen. exco. ad idem tex. in l. si quis sub editione, de cōdī. illi. ubi p. illū tex. p. cludit Bar. ibi, p. si statutū aliquid gñaliter mandat, non debet illa gñalitas porrigi ad illicita ponit exemplum, cū statuto caueretur, p. quicunq; declinauerit iurisdictionem p. tatis, possit offendī. certe se non extendit ad clericos, uel clericū declinantem iurisdictionē potestatis; ad id, quod ipse no. in simili in l. filius familias. S. diui, de leg. j. & I. And. in c. ii. de immu. ecclie in vj. in nouella. in p̄rium tñ iudicio meo facit l. si unus. S. si in duos. ff. eo. ubi dī, q. non ualeat cōpromissum factū in duos hoc adiecto, ut ipsi eligant tertii in casu discordiæ, reddens tex. ibi rōnē q. in allumento tertii postulent dissentire; & sic solū ad validitatē cōpromissi considerauit potentia nullitatis actus: q. si res posset esse sine exitu, & sic frustrā tāto tpe litigant, iō uoluit lex obuiare à principio; ad id, quod legitur, & no. in c. innotuit. j. eo. melius est. n. ante tēpū occurtere, q. p. c. c. c. uulneratam remediu quærere, ut in c. ii. de retti. spo. & quod infirmari, uel uituperari potest, p. rēcaendū c. ut in c. j. de serui. non ordi. Itē ualiditas laudi non debet esse in suspenso nec iudicium claudicare, ut p. una parte ualeat indistincte; pro alia uero nō, ut l. si cum dics. S. arbiter, circa ff. ff. eo. quod legitur, & no. in c. non solum, de appell. lib. vj. & in c. licet, de sen. exco. eo. li. sed pro cōcordantiis prædictorū puto fore distingendum, q. aut fuit cōpromissum gñale, puta lup. oībus discordijs, & litibus; & tūc procedat prima opinio, ut hęc potestas gñalis tradita restrinçat ad cām, in qua prælatus cōpromittere potest, arg. in c. j. de iure iur. lib. vj. Aut compromissum fuit spāle, puta de certate, & immobili, & gñaliter fuit data potestas arbitratus arbitriādi, & scindendi de iure; & tunc puto cōpromissum nō ualeat, q. deficit potestas cōpromittendi, & ne cōtingat casus, in quo sit futurum laudum nullū, ut p. ximē dixi, de

bet potestas arbitrorum restringi, arg. opt. in l. qualē. ff. eo. Et puto tñ, q̄ si sñia ferretur p̄ eccl̄ia, q̄ iure singu-
lari teneret, tanq̄ in fauore ecclesie, unde alias inducitur
nullitas; ad hoc bo. tex. in simili in l. non eo minus, de p̄
cur. ubi sñia lata in fauore minorū tenet eo casu, quo si
fuisset lata p̄ minorē non teneret: q̄a constituerat procu-
ratorē. Ad idē tex. iuncta glo. in l. tutor. C. quo casu in
int̄. resti. non est necesa. ubi patet, q̄ sñia lata p̄ tutorē
qui non cauit, pro tutelari officio est nulla tanq̄ lata p̄
non habentem legitimā administrationē; tñ dicit ibi
glo. de qua Bar. & alii ibi faciunt magnum festum, q̄ si
fuisset lata sñia in fauorem pupilli tenuisset iure singu-
lari in fauorem pupilli ergo idē in ecclesia, quæ erat iu-
re minorum, ut in c. j. de in iure recti. Item vñ casus in fi-
mili in c. si qua de rebus. xii. q. ij. ubi patet, q. licet cōtra
etius gestis de rebus. ecclesiæ ea vacante sit nullus; atta-
men in fauorem ecclesiæ est receptum, ut si cedat in uti-
litatem ecclesie, possit eþs postea creatus talem p̄ctum in
ueritate nullum ex potestatis defectu habere ratum, &
pro hoc est bona glo. in c. j. ne sede uacan. ad idē glo. in
l. si mater. §. hoc iure, de excep. rei iud. & facit cōs̄ sñia
doct. in simili in c. causam, quæ de iudi. ubi dixi. ¶ Sed
45 circa predicta ēt dubitatur, f̄ an auctoritas superioris
debeat intercedere tpe cōpromissi in ipso cōpromissio,
an sufficiat, q̄ intercedat tpe laudis reperio Bal. in l. priz-
ses. C. de transac. hanc q̄oniam firmasse, & conclusisse, q̄
tpe cōpromissi quia auctoritas superioris respicit fa-
ctum ipsorum administratorum compromittentium, &
non in psonis, vel dictis arbitrorū. Vnde dubium est in
fundamento, cum laudum fundetur ex cōpromissio, arg.
optimū in l. uniuersi. ff. q. tu. da. poss. Nec obſt. si dicat, q̄
laudum sit quedam transactio: quia fm. Bal. hoc uerū
iuncto compromissio, & sic superioris auctoritas debet
intercedere tpe cōpromissi. Hęc op̄. satis mihi placet:
quia non pōt̄ dari hęc potestas super rebus ecclesiastici
sine superioris licentia p̄ supradicta laudum. n. tra-
hitur ad cōpromissum, cū hoc vñ super potestate tradi-
ta ex cōpromissio; puto tñ, q̄ compromittentibus duran-
tibus in eo dē consensu sufficiat superiori rem aſſentire tē-
pore laudi, ar. opt. in c. ij. & iij. de ij, quæ sunt à præla-
to, & c. cum contingat, de transac. & in c. licet, de procu-
lib. vñ. & in c. si tibi absenti, de p̄t̄ben. eo. lib. satis. n. est
q̄ tpe laudi reperiatur potestas in iphis arbitris, hoc tñ
arbitror procedere in arbitratoribus, & amicabilibus
compositoribus, corā quibus non est iudicium neg; quia
si, sed est quidā p̄ctus seu cōpositio in authē. ut diff. iudi.
§. si uero no. i. d. c. Quintaual. de iurciu. sed in meritis arbi-
tris oportet, q̄ superior consentiat ante, q̄ arbitri pro-
cedant ad aliqua specialia ponc enim superiori rem con-
senſire post litem contest. certe non sufficeret, cum ta-
llis litis contestatio pro nulla sit tanq̄ facta corā non ha-
bentibus pt̄atem. Nam & coram arbitris debet iudicia
rius seruari ordo, cum sint arbitria ad instar iudiciorū
redacta, ut l. j. ff. eo. No. Inn. in d. c. Quintauall. & Bal. &
Bar. in d. l. societatem. §. arbitrorū. ff. pro socio, & Bal.
in l. j. C. de arbi. in f. ubi ponit casus, in quibus iudicia,
& arbitria conueniunt, & casus, in quibus differunt. Vn-
de, si arbitri ferrent sñiam, reperiaretur lata sine funda-
mento litis contestationis; & sic esset nulla, ut in simili
not. Inn. in c. prudentiam, de off. deleg. posset tñ arbiter
omnia de novo recensere post superiori consenserit
iuxta no. in simili per Bar. in l. mādare. ff. de procurato-
ribus. Hęc principaliter oppono contra tex. in eo, q̄
nō ualuit hic cōpromissum p̄ spiritualibus, ut est tex.
Abb. Panor. Reper. ii inc.

In c. contingit, supra eo. ergo nec in laicos, nec in clericis simul: quia tamen mixtura habilium non reddit capaces inhabiles: immo inficitur potestas habilium, ut est tex. in l. Pedius ff. ubi patet compromissum factum in seruum, & liberum non valere pp interuenetur serui. Et ad idem bonus tex. in materia in c. cum super abbatis, de off. dele. solus lo. An. sentit tacite hic contrarium, licet formaliter non ponat; & saluando dicit, qd licet compromissum fiat super re spiri: uali; ipsum tamen arbitrium non est actus spiritualis. unde em cum in actibus spiritualibus non haberet locum istud. c. & remittit ad not. per se in c. nobis, de iure patr. & ibi uidetur hanc solutionem repetere, dicens laicum, & patronum non posse simul eligere cum clericis: quia mixtura clericorum non facit laicos capaces, quod tener gl. hic dicens cpm non posse illud concedere, sed solum Papam, ad hoc c. Messiana, & c. sacrosancta, de elec. & c. ex eo, co. ti. lib. 6. sed per hoc iudicium meo non est rnsim formaliter, licet ipsum arbitrari non sit actus spiritualis, attamen in laicis non cadit in talibus arbitrariis. d.c. contingit. ergo nec in laicum, & clericum, d.l. Pedius, & d.c. cum super abbatis. Ego formaliter dicendo dicere sic, qd actus merus spiritualis non cadit in laicum. sunt n. omnium spiritualium laici incapaces, ut i. causam, de prescrip. & c. 2. & c. quanto, de iud. & 96. dist. c. ubi n. & c. si ad uerum. mixtura uero habilium non reddit inhabiles capaces em numerum, sed laudum ferre in spiritualibus non est aliquid spirituale, cum arbitri non exercant p. hoc aliquem actum spiritualem, sed est ille actus per alios exercendus, em qd arbitri iudicabunt, & p. consequens laici non sunt incapaces huiusmodi compromissi sed ratione honestatis dñataxat laici prohibentur; & ita loquitur. c. contingit, allegatum pro contrario. honestas autem satis conservatur ex mixtura clerici; & per hoc non refert, an laici sint plures numero, quam electici, ut hic; & pro hoc facit, quod no. & legitur & maximè per Inn. in c. i. de uita, & honest. cle. ubi secundum intellectum. Idem quod alias est inhonestum laicis tollere per clericos mutari, & per consequens tollitus formaliter contrarium factum in l. Pedius supra alleg. seruus enim est incapax compromissi, merito mixtura habilis non facit seruum capacem: sed latens, ut praedixi, non est incapax compromissi de re spirituali, cum non exerceat aliquid spiritualitatis pronuntiando. Nec obstat, si dicatur, quod immo exerceat, cum laicus non sit capax iudicandi & cognoscendi super spiritualibus, uel anexis etiam inter laicos, ut in c. quanto, de iudi. & in c. tua, de ord. cog. & in c. lator, qui fil. sint leg. Ad hæc enim respondeo, quod laicus iudicare non potest de re spirituali, quia iurisdictionis spiritualis non cadit in eum laicum, ut in contrariis, sed arbitri non habet iurisdictionem, sed solam nudam cognitionem. l. ut p. tor, de re iud. c. significati, de fo. comp. hinc est, qd ex arbitrorum sua non oritur actio, nec exceptio regulariter. l.j. C. de arb. fed. iurisdictioni statut solum metu peccati, ut in c. dilecti. 3. e. & c. licet, in fi. Et per hoc prout to t. epm, uel alium citra Papam non posse causam spirituali, nel annexum delegare clericis, uel laico, qd satis uidetur hinc de mente lo. An. in d. c. nobis. Et sentit ibi gl. in uers. nisi aliter, in fi. & tenui legend. d.c. contingit. sicut n. non est huius delegationis capax solus ut no. plenè per gl. & doc. in d. c. 2. de iudi. ita nec etiam mixtura clericorum, iuribus, & rōnibus supra dictis, licet aliud & minus bene senterit lo. An. recitando dicta

Inn. in c. S. Mariae, de cōst. Sed iuxta predicta potest du-
bitari, utrum super tamen usura possit compromitti, hoc canonista aperte non tangunt, quod meminerim: sed ego formo istam questionem in d. c. contingit, ubi dicit Bal. istam questionem posuisse in c. j. §. similiter, de controv. inuesti. & ibi concludit, qd super usuris preteritis potest compromitti: secus, si de futuris compromissum fiat super dolo futuro; alle. l. si unus. §. illud. ff. de pac. Ego in d. c. contingit, dixi limitado, qd super futuris usuris non potest compromitti, quando ex laudo daretur materia scenerandi, sicut allegat in factu in di. Nam sicut non ualeat arbitriu in simoniacum, ut in c. 2. supra co. ita nec ualere debet arbitrium forneratum. Nam utroq; casu inducitur peccatum: secus aut, ubi laudum non induceret usuram. Aliud uero mēbris, fde usuris præteritis limitabam, uidelicet qd ualeat compromissum, qd sponte fuit factum: secus autem, si per fraudem usurarum pars fuit inducta ad compromissionem, ut sic indirecte cōsequeretur remissionem usurarum. Nam tunc, laudo non obstante, poterit usuras repetrere, sicut n. non ualeat transactio uel remissio usurarum sponte non facta, ut no. lo. And. in add. Spe. in ti. de usu. in 3. col. & facit, quod no. per Di. in regula, peccatum, de reg. iu. lib. 6. & per Fed. de Se. in cons. 18. ita ualere non debet compromissum super usuris sponte non factum, ex quo secutum est laudum absolucionis contra iustitiam. Nunc autem latius speculando addo ad predicta hanc notab. limitationem, ut dicamus, qd aut est quæstio iuris, ut puta, quia dubitatur, utrumq; fuit sceneratus. Aut est quæstio facti: quia solū agitur ad restitutionem usurarum, & negatur eas fuisse solutas. Primo casu dico, quod non potest compromitti nec in arbitrium, nec in arbitratorem: quia hæc omnia continent in se peccatum, & debet recurri ad maiores iudices, ne arbitri arctet, uel ptextu pœna stet ini quæ finis, uel iusta cōtemnat. hinc est, qd iudex secularis non potest hoc casu de tali causa cognoscere, sed fit remissio ad iudicem ecclesiasticum, ut plene notatur in c. cui sit generalis, de fo. cōp. & in cle. dispeñiosam, de iudi. & in c. & iij. de usuris. li. 6. fortius ergo arbitri, qd non sunt tantæ auctoritatis, sicut iudex secularis, non possunt hoc casu assumi. Et pro hoc alleg. not. dictum Spe. in ti. de arb. in §. restat, uer. ite de finia excō. ubi notab. dicit, qd sup finia excō. unctionis, uel alio iure spūali, uel quocunq; casu quo uertit pīculū aīz, non potest in arbitriu compromitti, ne pateat uia ingressus ad spūali uitioso, & ne metu pene parcat iniusta finis, uel iusta cōtentatur, de fin. excō. c. cui medicinalis. li. 6. & xj. q. iij. c. nemo. §. cū ergo, & §. ergo: dicit tā, qd i judicē posset cōpromitti tanq; i arbitriu, ut sup iure spirituali, pīnūtior de iure & sup expen. & similibus tanq; arbiter, & hoc vī placere lo. An. in addi. qd pro hoc ultimo adducit c. nisi, de pben. qd c. bene facit p. adhac dicta ego allego c. pen. de in integ. resti. & l. non distinguemus. §. Julianus, cū duobus sequētibus. §. de arb. in quibus patet, qd in multis casibus non pīt arbitrii assimi, ut in mīmoniali, criminali, liberali, & c. ut ibi: qd vñr ista cause exigere maiores iudices, & sic pōdera rōnem illorū iurium, ubiq; enim causa vñr exigere maiores iudices, non pīt compromitti: debemus a. seruare rōnem leg. nō aut illa restringet ad casus expressos, qd sepe enumerantur cā exempli, ad hoc glo. no. in l. j. C. de cōdi. inde. & in c. cū dilecta, de cōfr. uti. uel iauti. & in l. cū pater. §. dulcissimis, de leg. iij. & in c. ne cle. uel mo. & l. nō dubium, C. de legi. & rīa h. de reg. iu. li. 6. cū mul-
tis similib. qd adhuc possent allegari. Sed in casu, in quo uertitur periculū aīz, ut est iste usurarius, ubi dubitatur de peccato, exiguntur maiores iudices, ut §. dixi; ergo si per illo non potest compromitti, & hoc no. pro intellectu, c. p. & l. nō distinguemus. ¶ Sed o. mēbro principali, cū. s. est de usuris qd facti, procedere possit, qd §. dixi, ut cōpromissum spōte factum ualeat, & laudū inde secutum, dñmodo non inducat in futurū crimē usurarum, ut §. Et p. hoc facilius soluat qd principalis, an in laicum tm posuit in tali cā cōpromitti, & dico, qd in casu, in quo dixi cōpromissum fieri nō posse, certi est, qd compromissum non potest fieri, ubi aut dixi cōpromissum posse fieri, dico qd poterit laicus assumi: quia ista causa non est simpliciter spiritualis licet. n. gl. in c. si annū, de iudi. li. 6. cōnumeret hanc causam, inter spirituales. gl. tñ in ca. ex l. sis, de iure iudicē, dicit, qd est quasi spūalis, & lo. An. ibi dicit, qd spūalis largē, licet excōicatus sit fori secularis, unde pot dīci, qd non alio respectu sit spūalis, nisi qd hæc peccati annexum. res. n. subiecta, usura soluta, cōtractus, & tota materia est temporalis; unde uidemus, qd iudex secularis addit p. querelu turpiter facio. et ubi nitit, seu datur eōversus pīcti, dñmodo nō disputetur principaliter de peccato, ut patet. ff. & C. de cōdi. inde. & de cond. obtur. causam, & de metus causa p. totū, & de fur. & in bonoru rap. cū si. Ex quibus oibis patet, qd cā usuraria sit propriæ spiritualis, sicut est causa beneficialis. eccl. faictus tm cognoscit, uel qd adest peccatum, uel qd est crimē p. naturā qd usurarius abutit natura rerū, unde Dei uicarius cognoscit, ut not. lo. An. in d. c. j. de usur. li. 6. fortius ergo nullo modo est spiritualis, en solū agit ad restitutionē, nec dubitatur de peccato, ut in casu nfo. merito poterit in laicū compromitti: & hæc opinio uerisimia mihi vī: quia sicut usuraria pīt liberē remitti, ut no. in rīa, peccatum li. 6. & ita potest fieri, cōpromissum, adhuc, quod no. in d. c. nisi, de pben. & in c. de cōterio, de transa. Circa hoc aduertendum latius. dico. qd de potentia ipsorum arbitrorum non est dubitandum, cum non habeant iurisdōnem, sed quandam notionem, ut d. l. ait pītor, & l. priuato rum, C. de iu. om. iud. & l. iubere caue. ff. co. ti. & spālius per Bar. in l. a. diuo Pio, de re iud. in l. cū anteā, ff. de arb. & facit, qd dixi in d. c. si quis p. clericum, ubi qualiter posuit suam finiam executioni mandare. Prætereā de Papæ potentia in spūilib. uel gñalr in terris Ecclesiaz non est dubiu. habet. n. ipse ordinariam p. totum orbem, ut in c. cuncta p. mundum, & c. p. principalem. 9. q. 4. & hic, ubi fuit pro executione arbitrii impetratum reſcriptum Apostolicum. ¶ Sed dubitari potest de ordinario inferiori, an debeat haberri respectus ad forum loci cōpromissi, uel ipsorum arbitrorum, uel rei, p. quem est iusta executio. Bal. in d. l. cum anteā, dicit, p. illum tex. non debere considerari locus cōpromissi, sed forus ipsius rei, p. quem petitur execu-
tio; qd dicit esse notandum. Ego credo, t. qd non solum iudex rei, sed etiam ordinarius loci, ubi fuit factum cōpromissum, & laudum secutum, poterit pro executione adiri, quia cōpromittendo in loco, ut ibi pīhere: ergo potest ibi conueniri, ut dicimus de eo, qui in certo loco fideiussit etiam de iudicio fīti, & no. in l. j. ff. si quis in ius uo. non ie. pīmit. in loco cōpromissi flare finis arbitrorum ergo rōne obligationis iam pītate potest ibidem conueniri, ut l. oēm obligationem, ff. de iud. & c. dilecti, in fi. de fo. cōp. & c. Romana. §. ūhentis, co. ti. li. 6. & melius in l. hæres absens, ff. de re iud. Nam laudum iuncto cōpromissio est quadam trāfactio, ut ipsemet no. Bal. in l. pīfes, C. de transa. vnde sicut p. transactionem potest adiri loci ordinarius, ut in iurib. pximè all. ita pro executione laudi, nec obstat. l. cum anteā, quā pro se adducit. illa. n. potius facit in pīriu, cū non solum facit mentionem de iud. rei, sed postea generaliter subdit de iudicibus.

Abbatis Panor. Repetitio, in cap. per Tuas, de arbitris.

- bus, quorum regimē pars pulsata pertimesceret; & d.l. h̄es absens, & d.s. d̄entes, cum simili. ipse adiri p̄t. Et sic dico, q̄ erit in facultate agentis, an p̄at executionem coram iudice ordinario ipsius rei, q̄ quem peti- tur executio, an coram ordinario loci, ubi fuit factum cōpromissum, sicut obseruatur, cū legitur de p̄ctu alibi gesto, ut legitur, & not. in d.c. dilecti, de foro compe. & 55 in l.f.C. ubi in rem actio. Et quā t̄ potestatem habeat iudex ratione contractus, dixi plenissimē in c.fin.de fo- ro compet. & de predictis omnibus eliciuntur omnes infrascripta conclusiones, videlicet.
- Prima conclusio.** Ex compromisso iurato, secuto laudo, agi p̄t tam in foro ecclesiast. q̄ ciuili, etiam cū arbitri, iniquè arbitrantur, ex qua inferuntur duo corollaria.
- Primum corollarium.** Quod aut. decernit ius, C. de ar- bi. seruanda non est etiam in foro ciuili.
- Secundum coroll.** Quod Imperator non p̄t indifferen- ter actionem tollere. 3
2. Concl. Ex iuramento obligationis inductorio compe- tit actio de iure canonico adeo, q̄ etiam in foro ciuili non est audiencia deneganda. 4
3. Concl. Ex puro iuramento compromislorio oritur, me- rē iure ciuili inspecto, saltem naturalis obligatio. 5
4. Concl. Si iuramenti præstationem præcessit naturalis obligatio, agendi facultas competit etiam iuris ciuilis centura inspecta. 6
5. Concl. Si in compromisso intercessit purum iuramen- tum, non sufficit pœnam, aut interesse soluere, sed ad laudi executionem præcisè agi potest. 7
6. Concl. In obligationibus facti iuramento interceden- te, non sufficit soluere interesse nec in foro animæ, nec contentioso, si ipsum factum adimpleri potest. 8
7. Concl. Simplici promissioni nō derogatur per contra- riuum iuramentum alteri præstitum. 9
8. Concl. Ex compromisso simplici, laudo, secuto, agi po- test de iure cano. ad interesse: iure nerò ciuili inspecto minime competit agendi, uel excipiendi facultas. 10
9. Concl. Ad expressam omologationem laudi necessa- riò non requiritur de iure canonico partiū subscriptio, licet secus sit de iure ciuili. 11
10. Concl. Omologari potest laudum tacitè, & expre- scit de iure Pontificio inspecto, sive cōpromissum fuit simplex, sive stipulatione nullatum: iure aut ciuili omologari potest data simplicitate cōpromissi duntaxat. 12
11. Concl. Agi potest præcisè ad rem omologatā, omo- logatione cessante, si stipulatio præcessit de ea danda, si per stipulationem laudum fuit. 13
12. Concl. In foro animæ tenetur quis præcisè facere ar-
- bitrium laudatum, si ad illius obseruantiam animum se obligandi habuit; & idem in foro cōtentioso, si in eo de eius animo se obligare volentis constari posset. 14
13. Concl. Laudum ex compromisso pœnali omologari propriè non potest, utroque iure inspecto: sed si sponte à partibus recipitur, agi potest ad executionem ui ta- citi pacti, & ex novo contractu. 15
14. Concl. Clausula, rato manente pacto in cōpromisso pœnali posita nō inducit omologationē laudi, nec etiā ex postfacto tale laudum p̄priè omologari p̄t. 16
15. Concl. Beneficiatus non ualeat sine superioris confe- su pro illis rebus compromittere, quas per se alienare non potest, nisi in eius duntaxat præiudicium. 17
16. Concl. Episcopus, & c. super rebus ecclesiæ cathedra- lis, iusta causa urgente, potest facere compromissum de facto, & de iure in manibus arbitri: secus, si causa le- gitima non exposcit. 18
17. Concl. Clericus super rebus propriis liberè compro- mitttere potest etiam in laicum. 19
18. Concl. Potest clericus in sui duntaxat præiudicium su- per iure pteno in bâficio in arbitrum cōpromittere: beneficium tñ, quod possidet, uigore snic arbitri dimittere non potest absque superiorum licentia. 20
19. Concl. In case, in quo superiorum auctoritas requi- ritur, non sufficit eam intercedere tempore laudi, sed oportet q̄ interueniat tempore cōpromissi. 21
20. Concl. Quāquam mixtura clerici ualeat super spi- ritualibus arbitrari: secus tamen est iure spirituali exer- cendo. 22
- Tertium coroll.** Ex qua infertur corollarium, causam spi- ritualem non posse clericu uel laico per altum citra Pa- pam delegari. 23
21. Concl. Si probabiliter dubitatur, an p̄ctus sit fo- ratius, non p̄t super illo arbiter assimi; & idem ubi potest inimicere periculum peccati. 24
- Quartum coroll.** Ex quo infertur corollarium, Quod super iuramenti validitate, uel excommunicationis com- promissum fieri non potest. 25
22. Concl. Si super usuriis uertitur quæstio facti, arbiter etiam laicus assimi p̄t: si tñ laudum inducit usurariā prauitatem iuribus non subficit. 26
23. Concl. Pro executione laudi adiri potest non solum ordinarius rei, contra quem pronuntiatum existit, sed etiam ordinarius loci compromissi. 27
- Repetitum fuit dictu cap. per Tuas, de arbitris, per cano. principem doct. D. Nicolaum de Tudeschis de Sicilia Abbatem Monacensem in celeberrimo studio Bono. Anno Domini M c c c x x i. die v. Maij.

Finis Repetitionum excellentissimi Decret. doctoris,
D. Nicolai de Tudeschis.

